AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 125 KURUŞ

YEPYENİ BİR...
AKŞAM
7 den 70 e kadar herkesin gazetesi
AKŞAM

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVI, Sayı: 267

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K. 582 - Ankara

İdare :
Denizciler Caddesi 28/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

★

Müessisi
Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür
Kurtul ALTUĞ

★

Karikatür :
TURHAN

★

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

★

Klişe :
Doğan Klişe

★

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

★

Abone şartları :
3 aylık (12 nüsha): 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha): 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

★

İlân şartları :
Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira
(İlânların mesuliyeti tamamile ilân sahiplerine aittir.)

★

İlân İşleri
Tel : 15221

★

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 6. 9. 1959

Kapak resmimiz
İzzet Akçal
Sihirli koltukta

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Plâtin jübilesinin milletçe kutlanması yolunda hazırlıklar yapılan "tarihi şahsiyet" İnönü, günlerini İstanbulda denize girmek ve dinlenmekle geçirmektedir. İnönü, istirahat ederken çalışıyor görünmek gayretine düşmemekle "Batılı davranış"ın bir yeni örneğini vermektedir. Bir yılını çetin mücadeleler ve sıkı bir çalışma içinde geçiren siyaset adamının elbette bir iki ay dinlenmeye ihtiyacı vardır. İnönü, işte şimdi bu hak edilmiş istirahat devresindedir. Bu sebeple AKİS'te neşredilen İnönünün hâtıralarına da kısa bir müddet için ara vermek lâzım gelmiştir. İnönü tatilini tamamlar tamamlamaz, AKİS'te İstiklâl Mücadelesi devrine ait hâtıraları neşredilmeye başlanacaktır.

★

İstanbul, Ankara ve İzmir gazetecileri her hafta Çarşamba günleri Adliye koridorlarında buluşuyorlar. Bu mecburi randevunun sebebi, üç büyük şehirde de basın dâvalarına çarşamba günleri bakılmasıdır. Basın Kanununun ağır hükümleri, Adliyeyi gazetecilerin haftalık buluşma yeri haline getirmekle kalmamakta, basın mahkûmiyetlerini gazetelerin demirbaş haberleri arasına sokmaktadır. Nitekim geçen haftanın çarşambası da diğerleri gibi geçmiş ve üç büyük şehrin gazetecileri Adliye koridorlarını doldurmuşlardır. İzmirde, Toplu Basın Mahkemesi, İzmir Savcısı Kadi Okbayın muvafakatiyle Demokrat İzmir gazetesi aleyhine açılan bir dâvayı karara bağlamış, gazetenin sahibi Adnan Düvenci ile yazı işleri mudürü Şeref Bakşıkı onaltışar ay hapse mahkûm etmiştir.

Diğer bir mahkûmiyet kararı da Ankara Toplu Basın Mahkemesi tarafından verilmiş ve 149 C. H. P. milletvekili tarafından B. M. M. Başkanlığına verilen bir önergeyi neşreden Yeni Gün gazetesi yazı işleri müdürü Cemalettin Ünlü, önerge İstanbul hâdiseleriyle ilgili olduğu için bu mevzudaki neşir yasağına muhalefet ettiği gerekçesiyle 1 ay hapis ve 5 bin lira para cezasına çarptırılmıştır.

Aynı gün AKİS - Şah dâvasına da bakan Ankara Toplu Basın Mahkemesi, İran ve Türk kanunları arasında mütekabiliyet bulunmadığı için vazifesizlik kararı vermiş ve dosyayı Sulh Ceza Hâkimliğine devretmiştir. Bu karar gereğince, AKİS - Şah dâvasına artık Sulh Ceza Mahkemesinde bakılacaktır.

★

Neşir yasağı kararları geçen hafta, gazete yazı işleri müdürlerinin masalarına âdeta bir yağmur gibi yağmıştır. Bu yasaklardan biri de halk efkârının büyük bir dikkat ve alâka ile takip ettiği Amerikalı çavuşların İzmirdeki döviz kaçakçılığı hâdisesi hakkındadır. Bu mevzuda ve yasak kararının şümulü haricinde kalan hâdiseleri nakleden yazımızı 9 uncu sayfamızda bulacaksınız. Yazının arasındaki hâdise ile alâkası olmayan resimler, neşir yasakları dolayısıyla beyaz bırakılan yerlerin, sanki memlekette sansür varmış gibi hatalı bir intiba bıraktığı göz önüne alınarak, sırf bu beyazlıkları kapatmak için basılmıştır.

★

Üç bakanın birden yurt dışına çıkması vekâletle idare edilen bakanlar meselesini geçen hafta tekrar ön plâna çıkarmıştır. Cumhuriyet tarihinde bir eşi daha görülmemiş bu durumun tepkileri devam ederken Menderes V. Kabinesine İzzet Akçalın alınması ve Muzaffer Kurbanoğlunun fiilen oturduğu Ulaştırma Bakanlığı koltuğuna hukuken de yerleştirilmesi, bütün gözleri tekrar Hükümet üstüne çekmiştir. AKİS, İzzet Akçalın Kabineye girmesinin katileştiğini daha bir ay önceden haber vermiş ve Menderes V. Kabinesinin bütün boş koltuklarının doldurulmasının beklenmediğini, fakat üzerinde mutabakata varılan bâzı kimselerin münferiden kabineye alınacaklarını bildirmişti. Akçalın tâyini, AKİS'in bu haberini teyid etmiştir. Bu sayımızda da Hükümet ve D. P. hakkında şimdiye kadar dışarı sızmamış, pek yeni ve mühim haberler vermekteyiz. Bu sebeple Hükümet ve D. P. başlıklı yazılarımızın alâkayla okunmaya değer olduğuna ve hâdiselerin her zamanki gibi AKİS'i teyid edeceğine kaniyiz.

★

Geçen hafta da Kıbrısta, karşılıklı anlayışa ve iyi niyete dayandığı söylenen Zürich ve Londra anlaşmalarının istikbali hakkında endişe uyandırıcı hâdiseler cereyan etmiştir. Kıbrıs Anayasa Komisyonundaki Türk temsilcisi, D. P. İktidarının mutemet adamı Prof. Nihat Erim, her gün yeni bir zorlukla karşılaşmakta, tâvizlerin ancak tâviz doğuracağı unutulmaktadır. Kıbrıs hakkındaki yazımızda Yeşil Adanın ve Türk cemaati liderlerinin meseleleri izah edilmektedir.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Nice yıllara...

Yaklaşan 24 Eylül, bütün C. H. P. teşkilâtında heyecanlı bir hazırlığa hız vermektedir. O gün İnönünün 75 inci doğum yıldönümünü kutlaması dolayısiyle, taraflı ve tarafsız kimselerden müteşekkil bir grupun, Türkiyenin yaşayan tek "Tarihî şahsiyet"inin bu plâtin yıldönümünün değerine uygun bir şekilde kutlanması hususundaki teşebbüsleri bütün yurtta alâkayla karşılanmıştır. C. H. P. içinde derhal bir komite kurulmuş ve hazırlık çalışmalarına başlamıştır. Komitenin çeşitli hazırlıklarından biri, bu münasebetle büyük bir ziyafet tertibi olmuştur. Bu ziyafete partili, partisiz herkes katılabilecektir. Zira kutlanan bir Muhalefet liderinin yıldönümü değil, hizmetleri millete mal olmuş bir "Tarihî Şahsiyet"e Allahın bahşettiği uzunca bir ömür sayesinde sahip olmamızın sevincidir. Yurdun dört tarafından bu sevinci paylaşmak için Ankaraya gelecek heyetler teşkil edilmektedir.

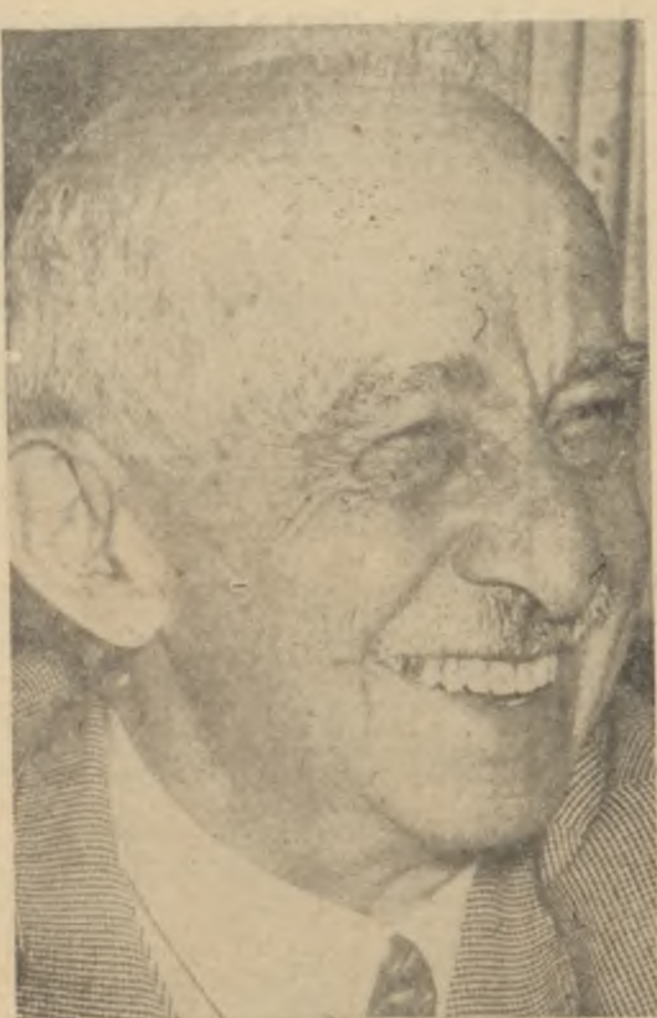
Plâtin yıldönümü -25 inci yıldönümüne gümüş, 50 nciye altın ve 75 inciye de plâtin ismi verilmektedir- ziyafetin en büyük hususiyeti, Batı memleketlerinde olduğu gibi, hazır bulunanların yiyip içtiklerinin parasını ödemesi olacaktır. Törenin mânasına gelince, hiç şüphe yok ki, bu Türk milletinin, bütün partizan gayretlerinin üstünde, tarihe mal olmuş şahsiyetlere gösterdiği derin sevginin tezahürlerinden ibarettir.

Partizan zihniyette İnönü psikozu, zaman zaman tezahür eden çeşitli tepkileriyle, gülünç bir grafik çizmektedir. Ege gezisi sırasındaki "taş"lı hâdiselerle en üst frekansa varan bu psikoz, "İnönüyü Sevmeyenler Cemiyeti" kurulmasına teşebbüs, Millî Mücadele tarihini değiştirme, askerî ve siyasî zaferlerini küçümseme gibi büyük çaresizliklerin çıkmazlarında nefes tüketmektedir. Aslında mesele, çok partili siyasî hayatımızda iki tip politikacının karşılaşmasından doğmaktadır. Bu tiplerden biri "mazisiz"dir. Millî Mücadele ve inkılaplar devrini en verimli yaşlarında geçirdiği halde, künyesi bembeyaz bir kâğıttan ibaret kalmıştır. Bu beyazlık, "ikinci tip"in büyük tarihî şahsiyetiyle karşılaştığı zaman bir turnusol kâğıdı gibi kızarmaktadır. İşte o zaman psikoz meydana çıkmakta ve "birinci tip" politikacı, "ikinci tip"in tunç şahsiyetinde cılız yumruklarını yaralıyacak hücumlara başlamaktadır.

Aslında İnönüye saldırışların büyük taktik hatâsı, bu psikozun aklı selimi körleten tesirinden ileri gelmektedir.

Elbette zaman içinde akıp giden bir politika mücadelesinde, sadece geçmişteki zaferler kâfi bir muvaffakıyet sebebi teşkil etmeye yetmezler. 1950 seçimlerinde İktidarı kaybeden Garp Cephesi Kumandanı, Lozan Kahramanı, Atatürkün en yakın arkadaşı, İkinci Dünya Harbinin barış Türkiyesinin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü idi. Bugün İktidara, önüne geçilmez bir kuvvetle yürüyen, son on yıllık çok partili hayatın güvenilir politikacısı İnönüdür. C. H. P. Genel Başkanı 1959 Türkiyesinde hiç kimseye nasip olmayan bir sevgi ve itimadı nefsinde toplarken, kuvvetini, gözle görülür çalışmalarından olduğu kadar "Tarihî şahsiyet"inden almaktadır.

Türk milleti, kendisine hizmet edenleri asla unutmaz. Bu hakikat, 24 Eylülde bir defa daha ispat edilecektir.

İsmet İnönü
Tarihî şahsiyet

Hükümet

Yeşil ışık

(Kapaktaki Bakan)

Menderes V. Hükümetinin boş koltuklarından birine bir gölgenin vekâleten oturması yerine, etten kemikten yapılmış yeni bir adamın tâyini geçen haftanın başında Ankara siyasî çevrelerinde bir sputnik tesiri yaptı. Yeni bir bakanı tebrike âdeta hasret kalınmıştı. Etten kemikten yapılmış bir adam, boş koltuklardan birini doldurduğu gün, özel kalem doldu taştı. Tebriklerin ardı arkası kesilmiyordu. Koltuk sahibi muazzam yığınlar halinde tebrik telgrafı aldı. Özel kalemdeki bir erkek memur, yeni Bakan, bakanlığın 72 nci saatini doldurduğu bir anda, sabahtan akşama kadar çalıştığı halde, gelen telgrafların hepsini cevaplandırmaya muvaffak olamıyordu.

Etten kemikten yapılmış yeni Bakan tebrik taarruzuna bir yarım gün dahi mukavemet edemedi. O kadar ki birkaç saatlik Devlet Bakanı İzzet Akçal, mûtadı hilâfına gündüz uygusuna yattı. Tebriklerden bitap düşmüştü.

Aslında bu tâyin ne İzzet Akçal, ne de AKİS okuyucuları için bir sürprizdi. 28 Temmuz 1959 tarihli AKİS, Akçalın tâyini haberini yüksek kademelerdeki ihtilaf belirtildikten sonra şöyle bildiriyordu: "Kabinede yapılacak değişikliklerde ve tâyinlerde, ihtilâf mevzuu olmayan iki isim mevcuttur. Bunlar Şem'i Ergin ve İzzet Akçaldır... Başbakan Menderesin kanaatine göre kabineye Şem'i Ergin ve İzzet Akçal gibi bir iki kimse alınmalı, diğer boş koltuklar şimdilik vekâletle idare edilmelidir". İzzet Akçalın Devlet Bakanlığına getirilmesiyle, AKİS'in haberinin yüzde 50'si gerçeklenmiş bulunmaktadır. Haberin diğer yarısı, yani Şem'i Erginin kabineye alınması da, D. P. yüksek çevrelerince bir gün meselesi sayılmak-

GÜLÜNÇLÜK

Liderlerin günahları, İktidarın tabiî yıpratışı, teşkilât mensuplarının hareketsizliği, Meclis Grupu âzalarının sinmesi neticesi murakabesizlik, hatâ üstüne hatâ, strateji hatâsı, taktik hatâsı... Bunlar bir siyasî partiyi öldürmüyor. Yaralıyor, fakat öldürmüyor. Siyasî parti kefaret olarak "iktidarı kaybetme" cezası ödüyor, Muhalefete geçiyor. Orada tazelik, canlılık kazanıyor, handikaplarından kurtuluyor, bünyesinde temizlik yapıyor ve memleketin siyasî hayatında iktidara yeniden namzet bir teşekkül halinde kalıyor. Bizde ve dışarda bunun misalleri çok. Partileri bir tek şey öldürüyor: Gülünçlük. Böyle bir damgayı yiyen siyasî teşekkülün hayatta kaldığını gösteren misal ne bizde vardır, ne dışarda. Şu anda D. P. yi tehdit eden asıl tehlike işte budur.

Türkiyede, çok partili hayata son geçişimiz D. P.'nin kurulmasıyla başlamamıştır. İsmet İnönünün siyasî iklimi demokrasiye müsait hale getirmesini takiben C. H. P. nin karşısına ilk olarak Millî Kalkınma Partisi çıkmıştır. Şimdi bu ismin dudaklarda derhal bir tebessüm uyandırdığı doğrudur. Ama aradaki onüç senelik sis dağıtılırsa ve hâdiselere objektif bir tarihçi gözüyle bakılırsa görülecektir ki Millî Kalkınma Partisinin kurulması vatan sathında bugün artık tamamiyle unutulmuş bir heyecana vesile vermiş ve hakikaten inanılmaz alâka doğurmuştur. Bu parti, başında "hükümet idare etmiş" sıfatını taşıyan -ki bu sıfat D. P. nin harikulâde gelişmesinde en büyük rolü oynayan iki üç faktörden biridir- bir Celâl Bayar bulunan D. P. nin kaderine sahip çıkabilir miydi, çıkamaz mıydı? Mesele o değildir. Zira, ihtimal ki çıkamazdı. Ama eğer rahmetli kurucusunun elinde o kuzu ziyafetleriyle, o fare kapanlarıyla, o vecize furyasıyla gülünç hale getirilmeseydi, şüphe yok, hayatiyetini muhafaza edebilir, iki dev partinin yanında, meselâ suni Millet Partisinden çok daha şanslı şekilde bir üçüncü parti sıfatını kazanabilirdi. Gülünçlük, siyasi partilere inen bu öldürücü darbe Millî Kalkınma Partisini kısa zamanda -o tarihlerde yeni kurulan D. P. taktikçilerinin de perde arkası himmetleriyle- yerle bir ediverniştir. Bugün aynı D. P. nin hiçbir şeyin farkında olmaksızın, fakat son süratle aynı yolda ilerlemekte bulunması, belki de İlâhî kaderin bir tecellisidir.

İktidarda yerleşmiş görünen, elinde mutlak kudret tuttuğu sanılan, fütursuzca hareketlerden çekinmeyen, haşmetli ve dehşetli bir siyasî partinin gülünçlük yolunda olduğu iddiası, bâzı kimselere garip görünebilir. Ama unutmamak lâzımdır ki haşmetli ve dehşetli olmakla gülünç olmak arasındaki mesafe, bir adımdan ibarettir. Partinin propaganda işlerini omuzlarına almış bâzı basiretsiz diller ise D. P. ye bu son adımı da attırmak üzeredirler. Daha şimdiden, cemiyetimizde "Ben Demokratım" diyen adama pek çok kimsenin "Acaba bizimle eğleniyor mu?" diye bakmakta olması hakikî D. P. liler için tehlike çanı yerine geçmelidir.

Öyle sözler vardır ki bir siyasî parti, hele iktidarda bulunan bir siyasî parti bunları sadece bir tek defa söyler. Şimdi siz, Türkiyede D. P.'nin hareket tarzından habersiz bir kimse bulunuz ve lütfen ona, meselâ bizim Radyo Gazetesini bir akşam dinletiniz. Adamın saçının dimdik olmaması ve ertesi sabah gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığını merak etmemesi imkânsızdır. Radyonun iddiası Muhalefette bir avuç soğuk harbçinin bulunduğu, bunların Devleti temelinden sarsacak hareketlere giriştiği, meşrû İktidarı sanki bir işgal kuvvetiymiş gibi göstererek kütleleri tahrik ettiği, emniyet ve asayişi bozduğudur. Bâzı akşamlar spikerler öyle şeyler anlatmaktadırlar ki dehşetengiz hikâyeleriyle dünyaca meşhur Rokambol gelse, ağzı açık kalır. Memlekette bir ihtilâl havası estirilmektedir, her tarafın alev alev yanması ihtimali belirmiştir. Sanki bir çılgın takımının zor kullanarak hükümet darbesi yapması hemen yarının işidir. Hükümet mefhumu, Devlet mefhumu ayaklar altındadır.

İktidarda bulunan bir siyasî parti bunları söyledi mi, ertesi akşam radyoyu açanlar gerekli tedbirlerin alındığını işitmelidir. Zira ya söylenilenler hakikattir, fesatçıların hareketleri sabit olmuştur, ki o takdirde emri altındaki kuvvetlere hâkim bir İktidar derhal duruma müdahele eder. Ya da mikrofonu bir akşam için, tesadüfen, bir tımarhane kaçkınının eline geçmiştir, ki zavallı delinin derhal hastahanesine geri yollandığı millete bildirilerek, herkesin yüreğine su serpilir. Fakat o da, bu da yapılmaz, aynı masallar akşam ve akşam anlatılmakta devam edilip çakaralmaz tehditler boyuna sıralanırsa, sadece o parti gülünç olur. Bu başa çıkamadığı haşarı çocuğu mütemadiyen kuru sıkı azarlayan, sonunda onunla yüzgöz olan başarısız hocanın, mürebbinin gülünçlüğüdür. Böylesinin âkıbeti evvelâ arkasından, sonra yüzüne karşı dil çıkarılmaktan, nanik yapılmaktan ibarettir. Sayın bir sözcü 1950'yi takiben saflarına katılıp 1954'e doğru hizmetlerini kabul ettirdiği D. P. yi birkaç sene içinde arkasından alay edilen bir korkuluk haline getirmiştir. Yüzgöz olma ameliyesi bu süratle devam ettirildiği takdirde, İktidar partisinin her sözü rahmetli Nuri Demirağın fare kapanı tehdidinin tesirine pek yakında kavuşacak ve D. P., Beşiktaş sahillerinde dünyaya gelen M. K. P. ile vatandaş kahkahalarında birleşecektir.

Ama bu neticeyi temin için sadece bir Sayın sözcünün çalıştığını söylemek hatâdır. Bizzat D. P. Meclis Grupunun yayınladığı o korkunç tebliğler, Muhalefet hakkındaki o ipsiz ve sapsız iddialar, nihayet "memlekette estirilmek istenilen hava" ya karşı alınmasına karar verilen tedbirler tasarısı henüz hâfızalardan silinmemiştir. Böyle bir tebliğ yayınlanır, aradan aylar geçer, Grup tekrar kızıştırılıp o ilk tebliğin "ışığı altında" daha da sert tedbirler için komisyonlar kurulduğu bildirilir. "Şiddet tedbirleri komisyonu"nu, durumun daha vahim hal alması karşısında "Şiddet tedbirlerini şiddetlendirme komisyonu" takip eder. Aradan tekrar, yeni ve uzun aylar geçmiştir. Ne var ortada? Radyo ile Zaferin beyaz barutu ve gürültüye papuç bırakmış bir çift "Dünyevî pazarlıkçı" ile bir tek "Vatanî pazarlıkçı"dan başka?

Belki bunlara ilâveten sadece, gülünçlük yolunda baş döndürücü hızla ilerliyen bir talihsiz siyasi teşekkül! Artık, parti olarak her gayreti, her yeni teşebbüsü sadece dudaklarda tebessüm uyandıran, karikatüristlerle fıkra yazarlarına rahmetli Demirağın kuzularını aratmıyan bir siyasî teşekkül! Ne vardı Devlet sanatkârlarını Vatan Cephesinin bilinen kervanına katılmaya zorlayıp başyazarları bile acı acı güldürmekte? Ne vardı, Krupp'un gelişinden ders almayıp Erhard'ın gelişinde aynı hayal sukutunu mukadder hale sokan erken propaganda gayretlerine girişmekte?. Ne vardı, Kıbrısın fethedildiğine dair dövizler astırıp gazilik mertebeleri icat ettirmekte? Mamafih eğer bütün bunlar, memleketin siyasî hayatı için elzem D. P. nin bu ellerden kurtarılması gerektiği hakikatini bizzat D. P.'lilere hatırlatırsa, D. P.'ye hizmetlerin en büyüğünü yapmış olacaklardır.

tadır. Yalnız bâzı kimseler, bu tâyinin Meclis açılıncaya kadar gecikeceğini ileri sürmektedirler. Çünkü Meclis açılınca her yıl olduğu gibi, bu yıl da, Meclis Başkanı Koraltanın koltuğunu erişilmesi en kolay hedef sayan bir "yaylacı taarruzu" beklenmektedir. Taarruzun muhtemel lideri Şem'i Ergin olacaktır. Eğer Şem'i Erginin tâyini son dakikada yapılırsa Koraltan taarruzu lidersiz kalacak ve Koraltanın koltuğunu hedef tahtası yapan yaylacılar yeni bir lider bulma fırsatını kaybederek perişan halde ricat edeceklerdir. İşte bu yüksek taktik hesapları yüzünden Şem'i Erginin çoktan kararlaşmış tâyininin bir müddet gecikmesi ihtimali mevcuttur.

D. P. yüksek kademelerinde, Malazgirt seyahatıyle açığa çıkan "karakedi" hükmünü yürüttükçe, Anayasa cambazlıklarına sebep olan koltukları vekâletle idare fütursuzluğu devam edip gidecektir. "Karakedi"yi kovma gayretleri, şimdiye kadar hiç bir netice vermemiştir. Başbakan Adnan Menderes, gecen hafta içinde yapılan İstanbula dönme davetini reddetmiştir. Bunun üzerine Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın, biraz erken olsa da, bu haftanın başında Pazartesi günü Ankaraya avdeti beklenmektedir. Mevsim sonu beklenmeden gecen hafta Florya Köşkünde ve Küçüksu Kasrında Ankaraya dönüş hazırlıkları başlamıştır. Siyasi çevreler Ankaraya dönüş hazırlıklarının Ankaradaki Başbakan Menderesi İstanbulu terke sevkedip etmiyeceğini beklemektedirler.

Başbakan Menderes, Park Oteldeki dairesine çekilirse, diğer boş koltuklara da tâyinler yapılması işi bir hayli gecikecektir. Halbuki D. P.'nin içinde ve dışında, Louis XVI. devrinde Fransada yapıldığı gibi bir ıslahat hareketine girişen Başbakan Menderesin, Hükümet çalışmalarını tanzim hususunda enteresan fikirleri vardır. Bu fikirlerin başında bir Hükümet sözcülüğünün ihdası kararı gelmektedir. Bu koltuğa en münasip adam Samet Ağaoğludur. Fakat D. P.'de ikinci adam mevkiini en iyi doldurabilecek olan, hattâ mazide bir alternatif sayılan ve hâlâ bir vehim mevzuu teşkil eden Ağaoğlu, en çok hoşnudıkaplı adam sayılmaktadır. Hükümet sözcülüğü mevkiine Bahadır Dülgerin getirileceği şayiası ortaya çıkmışsa da, Muhalefeti çok sevindiren böyle bir gafı, Başbakan Menderesin yapacağına ihtimal verilmemektedir. Koltuğun en normal adayı, rejimin "éminence grise"i, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorludur. Dışişleri Bakanlığı Vekili, İçişleri Bakanı Namık Gedik de, böyle bir tâyini çok beğenecektir. Gedik, Dışişleri Bakanlığına vekâletten büyük bir zevk almaktadır. Bakanlıkta tıpkı Zorlu gibi gece geç saatlere kadar çalışması bunun delilidir. Bu geç vakitlere kadar bakanlık vekâleti koltuğunda oturma gayretleri, Dışişlerinin en az 15 personelini bakanlıkta kalmaya mecbur etmektedir. Ama Batı memleketleriyle iktisaden çok sıkı bir "işbirliği" yapmak zorunda kalındığı bir devrede Zorlunun Dışişleri Bakanlığından ayrılması imkânsızdır. Zorlu, Hükümet sözcülüğü ile vazifelendirilse bile, Dışişleri Bakanlığını herhalde muhafaza edecektir. Her halükârda yeni Devlet Bakanı İzzet Akçal Hükümet sözcülüğüyle vazifelendirilmiyecektir. Nitekim, Aker ve Akçala tevdi edilen bakanlıklar, gecen haftanın ortasında Başbakanlıktan ayrılarak yeni Meclis binasına taşınmışlardır. Bu suretle Başbakanlıkta yedi oda boşalmış bulunmaktadır. Odaların 4 tanesi Başbakanın bürosunun sağına, üç tanesi de Dışişleri Bakanlığının bulunduğu sol tarafa düşmektedir. Bu üç odalı kısmın Başbakanlık emrinde bir Basın Bürosu olarak kullanılması kararlaştırılmıştır. Büronun başına üniversiteden taze kuvvetlerin getirilmesi ciddiyetle düşünülmektedir. Büro Menderesin emriyle iş görecek, Hükümet sözcüsüyle -muhtemelen Zorlu ile- işbirliği yapacaktır.

Boş koltuklardan birini doldurması hakikaten düşünülen kimselerden biri de Emin Kalafat idi. Ama Kalafatın, Başbakanın üzüleceğine ehemmiyet vermeden "İsviçreye tedaviye gitmek" mazeretiyle bu talebi reddettiği ısrarla söylenmektedir. Ayrıca, AKİS'in evvelce bildirdiği üzere, İktisadi Devlet Teşekkülleri arasında tasfiye fikrinden vaz geçilmiş değildir. Topun ağzında Ziraat Bankası Umum Müdürü Mithat Dülge ile Sümerbank Umum Müdürü D. P. İl Başkanı Mehmet Akın vardır. Akın ve Dülge, ısrarlı taleplerine rağmen, günlerdir Beyfendinin huzuruna kabul edilmemektedirler. Tehlikeyi sezen Akın ve Dülge, Ankara köylülerini çekirdekten birer partili gibi dolaşarak, şimşekleri başlarının üzerinden uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Meselâ "mallarımızı Ankaraya biz pek ucuz veriyoruz. Alanlar çok pahalıya satıyor. Bâzan da mal satamıyoruz." şeklinde dert yanan köylülere, Mithat Dülge "Gima alır" cevabını yapıştırmaktadır. Dülge kredi isteyen köylülere "Bunların hepsini kullanacak mısınız" diye zekice cevaplar yetiştirmektedir. Fakat bu zoraki hoşa gitme gayretlerinin müspet netice vermesi çok şüphelidir.

Akçalın vazifesi

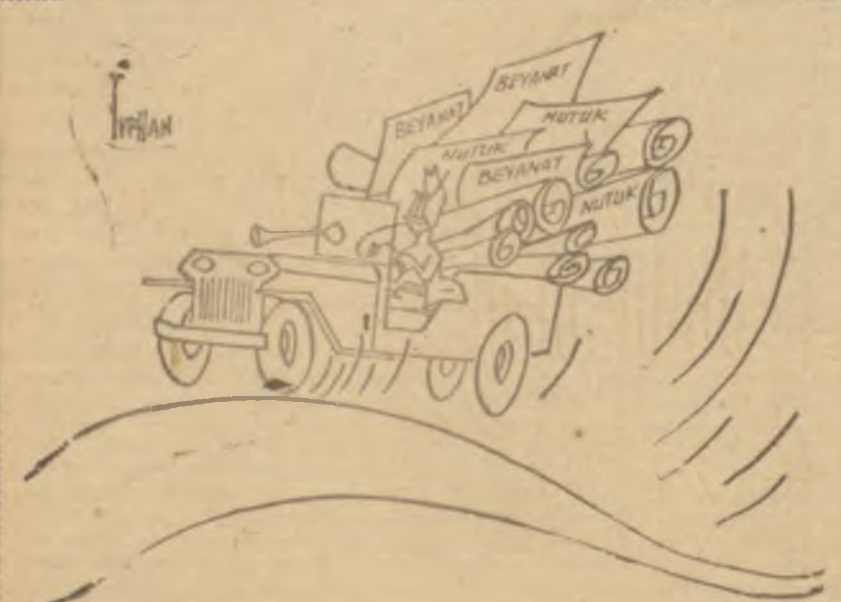
Boş koltukların birini ve 0004 plâkalı arabayı dolduran İzzet Akçalın vazifesi usulen, İstatistik, Tapu ve Diyanet işleri gibi Başbakanlığa bağlı Umum Müdürlüklerle meşgul olmaktır. Nitekim, Akçalın koltuğu yeni Meclis binasına taşınırken, bu U-

Küçük Fark

Devlet sahneleri sanatkârlarından bir grupun meşhur Vatan Cephesine katılmaları yeni bir münakaşaya yol açtı: C. H. P. mi daha sanatseverdi, D. P. mi?

İkisi de!

C. H. P. büyükleri sanat himaye ederlerdi. D. P. büyükleri sanatkâr himaye etmekle dikkati çektiler. O kadar...

D. P. Jeep'i ile afyon kaçırıldı - Gazeteler

ÇIRKIN AMERİKALI

Dünyanın pek çok yerinde, memleketlerin en mühim şahsiyetlerinden biri Amerika Birleşik Devletleri elçileridir. Bu, Amerika elçilerinin bulundukları memlekette bir nevi "Komiser" rolü oynadıkları, onların iç işlerine karıştıkları manasına gelmez. Ne devir böyle bir temayüle müsaittir, ne de Washington'daki hükümetler bu arzunun peşindedirler. "Komiser" rolü oynayan elçiler Demir Perdenin gerisindedirler ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğini temsil etmektedirler.

Amerika elçilerinin taşıdıkları ehemmiyet başkadır. Amerika Birleşik Devletleri bugün Hür Dünyanın lideri vaziyetindedir ve lider ile ötek mensuplar arasındaki münasebetler büyük ölçüde Amerika elçileri kanalıyla tanzim olunmaktadır. Gerçi Amerika elçileri, işin aslında, ortadaki tek vasıta olmaktan uzaktırlar Washington'un bir memlekette olup bitenleri sadece elçisi marifetiyle öğrenmediği, daha başka -ve daha hususi- istihbarat kaynaklarına malik bulunduğu hakikattır. Fakat bilhassa bahis mevzuu memleketlerin halkı, hattâ büyük kısmıyla basını ve siyasî teşekkülleri Hür Dünya liderinin 1 numaralı temsilcisi olarak Amerika elçisini görmektedir ve Amerika elçisinin "ef'al"ine bakarak Amerikaya karşı hislerini, kanaatlerini ayarlamaktadır. Aslında, bunda ziyadesiyle şaşılacak bir taraf da yoktur. Amerika bayrağını otomobillerine çekerek bir memlekette dolaşan elçilerin Amerikanın sembolü sayılmasından daha tabiî bir şey olamaz.

İki Amerikalı tarafından yazılan ve bugün Amerikada bir "Best seller= En çok satılan kitap" olan meşhur "The Ugly American=Çirkin Amerikalı"nın dünyanın diğer memleketlerinde de çok büyük alâka uyandırmasının sebebi budur. Kitap yeryüzünün muhtelif köşelerinde faaliyet gösteren Amerika misyonlarının çalışma tarzını ve bilhassa hatâlarını anlatmaktadır. Hatâların başında misyon şeflerinin ve mensuplarının bulundukları memleket halkını, onun hakiki niyet, arzu ve halini bilmemeleri gelmektedir. Bu bilgisizliğin Amerikaya çok şeyler kaybettirdiği aşikârdır.

Kitabın müellifleri, fikirlerine delil olarak Seylandaki Amerika elçisinin düştüğü bir hatâyı belirtmektedirler. Temasını sadece iktidarla kuran ve memleket, millet hakkındaki fikirlerini iktidarın gözlükleri le edinen bu elçi dostlarının, yapılan ilk seçimde, Parlâmentodaki 101 âzalıklardan sadece 8 tanesini muhafaza edebildiklerini görünce şaşkına dönmüştür. Bir Amerika elçisinin, bulunduğu memleketteki iktidar şefleriyle dost olması vazifelerinin başında gelir. Fakat hatâ, kanaatlerini o dostların hoşlandıkları istikamette edinmesi, onların iktidarda kalmak için kullandıkları, kullanabilecekleri -ve Amerikada caiz olmayan- usullere Amerika Birleşik Devletlerinin açık desteğini sağlıyor hissini uyandırmasıdır. Bu, temayülü bambaşka olan milletlerin insan gibi, gene Amerika patenti taşıyan Jefferson prensiplerine göre yaşamak için mücadele eden büyük cemiyetinde, elçinin şahsında Amerikaya karşı kırgınlık uyandırmaktadır. Çare, Washington hükümetinin elçi tâyin ederken, bunların gidecekleri memleketler halkının hangi istikamette gelişmekte olduğunu hesaba katmasıdır.

Fletcher Warren

New York Times'ten selâm!

Meşhur New York Times, geçen hafta bir başyazısında, bu neviden elçilerin görüş ve zihniyet hâtaları yüzünden Amerikanın nasıl müşkül mevkide bırakıldığını ve bunların hatâlarının ne pahalıya malolduğunu bir misalle ortaya koydu. Misal, Jimenez ve onun sahte ihtişamından gözü kamaşmış, Venezüella halkının hakiki "aspiration"ından habersiz iki Amerika elçisini isimleriyle belirtiyordu. Yazıda, Jimenez'in şimdi Amerikada tevkif ve ancak kefaletle tahliye edilmiş olması Amerikanın bu tip politikacılardan aslında hoşlanmadığının ifadesi şeklinde anlatıldıktan sonra şöyle deniliyordu:

"Bu bütün Güney Amerikanın dikkatle takip ettiği hakiki bir dâvadır. Zira bahis mevzuu olan adam, Güney Amerikadaki en kötü cins askeri diktatörlerin örneğidir. Jimenez'in rejimi hemen hemen inanılmaz derecede hırsızdı. Rejimin zulmü, ancak nefret ve tiksinti verici kelimeleriyle ifade edilebilir. Ne var ki Amerika Birleşik Devletlerinin, bilhassa Fletcher Warren ve Dempster McIntosh'ın elçilikleri sırasında, bu diktatörlüğe gösterdiği dostluk, Amerikanın diktatörleri kayırması mevzuunda en çok zikredilen misaldir".

Perez Jimenez

Tutulan adam!

Büyük Elçi Fletcher Warren şimdi Amerika Birleşik Devletlerini Ankarada temsil etmektedir.

mum Müdürlüklerin üst kademelerinde vazife gören bâzı şahıslar da tebdili mekân eylemişlerdir. Fakat Akçalın asıl vazifesi B.M.M. de sözlü sorulara cevap vermek olacaktır.. B. M.M. nin bir zamanlar bakanları korkutan üyesi Başbakan adına Muhalefetin çetin sorularına cevap verecektir.

Halen 53 yaşında olan İzzet Akçal, Rizenin Çataldere köyünün en kalabalık ve en eski ailesi olan Ahmedoğullarındandır. Ailesinin köyünde dünyaya gelen İzzet Akçal bilâhare İstanbula gelmiş ve Şemsülmekâtipte tahsile başlamıştır. İstiklâl Harbi sırasında aile Anadoluya geçmiş ve Akçal tahsiline bir müddet ara vermiştir. Bilâhare Ankarada tahsiline devam eden İzzet Akçal, 1927 yılında Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Müdürlüğü tetkik masasında memuriyete başlamış ve bir taraftan da Ankara Hukuk Fakültesine devam etmiştir. Fakültedeki en yakın arkadaşı dersleri daima birlikte çalıştığı merhum Osman Şevki Çiçekdağ olmuştur Fakat bu arkadaşlık, Osman Şevki Çiçekdağın Adalet Bakanı olduğu sıralarda, bâzı fikir ayrılıkları yüzünden Akçalla aralarında uzun münakaşaların çıkmasına mâni olmamıştır.

1930 yılında Fakülteden mezun olan İzzet Akçalın kazaî teşkilâttaki ilk vazifesi Kemaliye Savcılığı olmuştur. Ondan sonra sırasıyla Hekimhan, Diyarbakır, Söke, Bozdoğan ve Keskinde hâkim veya savcı olarak hizmet görmüştür.

Büyük deprem felâketi sırasında Erzincan savcısı bulunan İzzet Akçal, o cidden müşkül ve ağır şartlar altında parlak bir vazife imtihanı vermiş ve ismini duyurmuştur. Bizzat kendisi de felâkete uğrayan, evi yıkılan, çoluk çocuğu açıkta kalan Akçal, şartların ağırlığı altında ezilmemiş ve büyük bir vazife ve mesuliyet hissiyle ortaya atılmıştır. Aralarında katiller, eşkıyalar ve azılı hırsızlar bulunan ve cezaevinin de yıkılmasıyla serbest kalan mahkûmları teşkilâtlandırmış ve bu sayede felâketzedelerin imdadına daha müessir bir şekilde koşulmasını sağlamıştır. Sıfırın altında 22 derece soğuğa, evsizliğe rağmen Asrî Cezaevi inşaatında şantiye binası olarak kullanılan ve her nasılsa yıkılmadan kalan bir barakayı revir hâline getiren Akçal, enkaz altından çıkarılabilen yaralıları burada toplamış, sıcak bir çorba içmelerini temin etmiştir. Ortaya çıkan fevkalâde hâli idrak eden ve mahkûmlarla askerî birlikler dahil, istifade edilebilecek her vasıtayı emri altına alan genç Savcı bu sâyede birçok havatın kurtarılmasını sağladığı gibi, bu gibi ahvalde vukuu muhtemel yağma ve soygunculukları da önlemiş, devlet nizamının devamını temin etmiştir. İzzet Akçalın bu muvaffakiyeti Ankaranın gözünden kaçmamış, o devrin Başbakanı Refik Saydam, bir telgraf çekerek genç Savcıya takdirlerini bildirmiştir. Muvaffakiyeti üzerine Erzincan Vali vekilliği vazifesi de kendisine verilen çalışkan Savcı, o zamanın Adalet Bakanı Fethi Okyar ve İçişleri Bakanı Faik Öztrak tarafından da tebrik edilmiş, kendisine kazaî vazifeden ayrılarak idarî teşkilâta geçmesi, vali olması teklif edilmiştir. 50 lira aslî maaşla çalışan Erzincan savcısı için, valilik, makam otomobili ve vali konağından başka bir anda 90 lira aslî maaşa terfi demek olduğu halde Akçal câzip teklife hayır demiştir. Akçalın valiliği kabul etmemesinin sebebi, mesleğine karşı duyduğu bağlılık ve bilhassa infaz sisteminin ıslahı hakkındaki fikirleridir. Erzincan felâketi sırasında mahkûmların en dürüst insanlardan daha büyük bir doğruluk ve feragatla çalıştıklarını görmek, genç Savcıya ışıklı bir ideal yolu açmıştır: İnfaz sistemini ıslah etmek ve cezaevlerini insanlık öğreten birer okul haline getirmek.., Akçal uzun müddet bu uğurda çalışmayı kendine zevk bilmiştir. Nitekim, Erzincan felâketinden sonra, dinlenmesi için tâyin edildiği Üsküdar Savcılığında, kendi isteği üzerine Akçala tevdi edilen İmralı cezaevinin organizasyonu işinde büyük bir şevk ve istekle çalışmıştır.

Şem'i Ergin

Sabırla koruk helva olur

İzzet Akçalın memuriyet hayatından bugüne kalan en kıymetli iki hatıradan biri Erzincan felâketinde mahkûmların davranışı, diğeri de zamanın Başbakanı Dr. Refik Saydamın gönderdiği telgraftır. Bu telgraftaki kelimeleri, bugün bile aynen tekrarlıyacak kadar, iftiharla hafızasında saklamıştır.

1950 seçimleri yaklaştığı sırada Bursa Savcısı olan İzzet Akçal, siyasete karşı alâka duymuş ve D. P. nin Rize adaylığını kabul etmiştir. O tarihlerin Adalet Bakanı olan Fuat Sirmenin de seçim bölgesinin Rize olması, Bakanla Savcıyı iki rakip aday olarak karşı karşıya getirmiştir. Fuat Sirmen, Bursa Savcısının seçim faaliyeti ve propagandası için talep ettiği 1 aylık izni memnuniyetle vermiş ve bu suretle Rizede seçim kampanyasına katılan İzzet Akçal, Adalet Bakanı Fuat Sirmeni 1950 seçimlerinde kolaylıkla mağlûp etmiştir. Hiç şüphe yok ki Sirmenin jesti ile, 1957 seçimleri arifesinde Muhalefet adayı olan adalet mensuplarına o zamanki Bakan Hüseyin Avni Göktürkün reva gördüğü muamele, İzzet Akçalın objektif muhakemesinde mukayese edilmiş ve bir hükme bağlanmıştır.

Parlamento hayatı

1950 seçimlerinden sonra Meclise giren İzzet Akçal, örnek bir memur ve çalışkan bir savcı olarak kazandığı şöhreti B. M. M. de de devam ettirmeye gayret etmiştir. On yıla yaklaşan teşriî hayatında, Meclisin hemen hiçbir celsesini kaçırmamış, komisyon çalışmalarına muntazaman katılmıştır. Hemen hepsi müspet neticeye bağlanan 25 kanun teklifinin sahibidir. Ceza hükümlerini ağırlaştıran Türk Ceza Kanunu tadilâtı da bunlar arasındadır. Faal milletvekili Akçal üç yıl Maliye, iki yıl Bütçe Encümeni başkanlığını yapmıştır.

Rize milletvekili B. M. M. nde çetin mücadeleler vermiştir. İnfaz sisteminde yapılan değişikliği müteakip hapis müddetlerinin kısalması önlendikten sonra, devrin Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağın, bir tâmimle bunu mâkabline teşmil etmesi üzerine, Akçalın bir tefsir tâlebi istiyerek giriştiği mücadele meşhurdur. Akçal, yerli yabancı bütün hukuk âlimlerini seferber ederek, eski infaz sistemine göre, bir kaç günü kalmış adamın cezasının, yeni sistemi tatbik ederek 5-6 yıla çıkarılmasının adalete sığmıyacağını ispata çalışmıştır Akçal, sözcülüğünü Şem'i Erginin yaptığı Adalet Encümeninin "tefsire lüzum yok" mealindeki raporuna rağmen bu raporu kahir bir ekseriyetle Umumî Heyette reddettirmeye muvaffak olmuştur. Çiçekdağın çırpınmalarına rağmen, 1954 Martının ilk günü, Akçalın tezi 94'e karşı 59 ile kabul olunmuştur. Yalnız nisabın mevcut olmayışı Çiçekdağı mağlûbiyetten kurtarmış, ertesi gün 137'ye karşı 99 reyle Akçalın tefsir talebi reddolunmuştur. Halbuki tefsir taleplerinin ilk konuşulan celsede neticeye bağlanması lâzımdı. Bu yapılmamış ve bu yüzden günü doldu zanneden mahpuslar demir parmaklık gerisinde kalmış

çıkış günlerini bekliyenlerin vâdeleri uzamıştır.

B. M. M. de Akçal uzun yıllar daha çok teknik mevzularla uğraşmıştır. Hayvanlar vergisi, çocuk zammı, odacı tahsisatı, vergi zammı v.s. gibi meselelerle yakınen ilgilenmiştir. Rizenin dertleriyle de yakından meşgul olmuştur.. Meselâ hayvan vergisi hafifletilirken "Benim mıntakamda öküz yoktur. Bunun vazifesini insan yapar" diyerek, Rize ve havalisi için de avantajlar teminine çalışmıştır. Rizede "deniz içinde kaynayan petrolün" işletilmesini, çay ziraatinin geliştirilmesini, yolların yapılmasını temin maksadıyla, B. M. M. de bakanlara rahat vermemiş, bakanlık kapılarını aşındırmıştır. Bâzan "Deniz yoluna muvazi olarak Karadeniz sahil yolundaki faaliyetlerin son zamanlarda durmuş bulunmasını ve makinelerin muattal kalmasını bu bölgenin süratle kalkınması önünden sarfı gereken faaliyetlerle parti ve hükümet politikası bakımından aksaklık telâkki etmekteyim" diyerek Rize kalkınması uğruna umumî kalkınmaya karşı cephe almaktan çekinmemiştir. Dışardaki birkaç subayın maaşlarını arttırmak için B. M. M. kürsüsünden Seyfi Kurtbek tarafından "Zannederim Kanadada kendilerinin tanıdığı veya akrabası bir subay var" tarzında yapılan yersiz ithamlara göğüs germiştir.

Akçalın o yıllarda antidemokratik kanunlarla da meşgul olduğu görülmüştür. Meselâ Rize milletvekili 1952 de "Siyasî hakları, âmme haklarını, insan haklarını lüzumsuz yere tahdit eden kanunlar antidemokratik kanunlardır. Parti olarak, B. M. M. olarak antidemokratik kanunların üzerinde hassasiyetle durmaktayız" diyordu. Hâkim teminatı mevzuunda 1953'te "pazarlık yapılamıyacağını" belirtiyordu. "Anayasanın 71 nci maddesi Cana... ırza hiçbir türlü dokunulamaz der. Hükümlü vatandaşları sınıflandırmadan hırsızla, kaatille, matbuat suçlusunu bir yere koyarsak tabiidir ki, onların ırzları da canları da emniyette sayılmaz" fetvasını veriyordu.

Akçal bu görüşlerini 1959 başına kadar devam ettirdi. Üzerine çok fazla şimşek çekmemek için, neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek cürümler hakkındaki meşhur 6334 sayılı kanuna çekimser kaldı. Bu sâyede yaylacıların gözdelerinden biri haline geldi. Muhalefet ileri gelenleriyle, hattâ bâzan evlerine giderek dostluklar kurdu, antidemokratik gidişe dur denileceğini söyledi.

Akçala pek çok sempati kazandıran bu gidiş 1959'un ilk aylarına kadar sürdü.

Yayladan bakanlığa

Akçalın bakan olma şâyiaları 1959 başlarında ortaya çıktı. 1959 başları şâyialarla birlikte. Akçalın kariyerinde bir dönüm noktası oldu: Nitekim 1959 bütçesi konuşulurken, Rize milletvekili, Nihat Sargınalpın "1950 hürriyetlerine razıyız sözleri üzerine "1950 de âdeta hürriyetsizlik devrine girmişcesine mevcut olan kanun tahdidini, zabıta hükümlerini kaldırırken maalesef önce düşünülmemiş ve 1950'den evvelki mes'uliyetsizlik devrinde yapılan vaatler şöylece kısa bir tetkik neticesinde B. M. M. nden geçirilerek kanunlaştırılmıştır. Ondan sonraki vaziyetleri matbuat sütunlarında lûtfen tâkip buyurunuz" diyerek, basına konan tahditleri savunmuştur.

Din propagandasına D. P. nin teşvikiyle görülmemiş bir hız verildiği evliyalık günlerinde Akçal "Ehli Salip Ordusu, Allahı Sevenler Cephesi... diye gayri mes'ul şahısların söyledikleri şu bu sözden D. P. yi mes'ul tutmaktadırlar" cümleleriyle, D. P. nin Eyüp Sultandan medet umduğu propaganda faaliyetini görmemezliğe gelmiştir.

İdeal aile babası

1959 başında politik hayatında âni bir değişme vuku bulan Akçal hususî hayatında ideal bir aile babasıdır.

Âmme hizmetinde mühim vazifeler alan şahsiyetlerin hususî hayatlarının -hattâ tâ yatak odalarına kadar- Basın tarafından takip edilmesini yerinde ve faydalı bulur. Bu fikirlerini D. P. Grupunun meşhur Şiddet Tedbirlerini Şiddetlendirme Komisyonundaki çalışmalarında da sadakatla müdafaa etmekten çekinmediğini soylemektedir. Yeni Devlet Bakanı, âmme efkârının, kendi hizmetindekilerin yaşayışını, meziyetlerini ve kusurlarını tanımaya ve bilmeye hakkı olduğuna inanmaktadır.

Bahadır Dülger
İsabetsiz bir tahmin

İzzet Akçalın yaşayışı, bu inanca kuvvet verecek istikamette cereyan etmiştir. İyi bir aile babasıdır. Hayatında talih oyunlarına bir defa olsun rağbet göstermemiştir. İçki içmez ve eğlence yerlerinde Akçalı gören yoktur. Pek genç yaşında, Çataldere köyünde, gene Ahmedoğullarından bir kızla evlenmiş ve dört çocuk babası olmuştur. Çocuklarından bugün 33 yaşında olan ve avukatlık yapan en büyüğü ve halen Ankara Kolejinde okuyan en küçüğü kız, diğer ikisi erkektir. Büyük oğlu Ankarada dahili ticaret ve inşaatla meşgul olmaktadır. Diğer oğlu Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Amerikaya gidip ihtisas yapmış ve yurda dönmüştür. Halen askerlik hizmetini ifa etmektedir. İki ay sonra terhis olacaktır. Akçalın iki kardeşi İstanbulda ticaretle iştigal ederler. Son derece zengin iki kardeş, Akçaldan ayrı soyadı taşırlar. Bunlardan Hasan Yılmaz, Bayazattaki meşhur Beyaz Sarayın sâhiplerindendir.

İzzet Akçal, vazifesinden artan boş vakitlerini Bahçelievler semtindeki evinde ve çocuklarının arasında geçirmekten zevk duyar. Diğer bir zevki de eski ve hoşsohbet arkadaşlarıyla uzun uzun konuşmaktır. Bu meclislerde Akçal, yumuşak tabiatı, konuşmada olduğu kadar dinlemede de maharet göstermesi ve vefakârlığı ile daima aranan bir şahsiyettir. Bu sebeple eşi dostu çoktur. Şimdi herkes, 1959 başında hafif bir viraj alan ve B M. M. nde sözlü soruların mühim bir kısmını cevaplandırmaya memur edilen yeni Devlet Bakanının abesi nasıl müdafaa edeceğini merakla beklemektedir.

D. P.

Bir itiraf

Geçen haftanın ortasında ak saçlı bir adam Başbakanlığın mermer koridorunda yakınlarına dert yanıyordu: "Burada ne olursa bizim kadar iyi biliyorlar.. Şöyle bir Basın - Yayın kuramadık gitti" diyordu. Ak saçlı dertli adam Devlet Bakanı ve Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı Vekili Abdullah Akerdi. AKİS'in geçen haftaki "Getirin portföyü" haberi üzerine, AKİS gibi işliyen bir "Basın - Yayın" kuramamanın üzüntüsünü ifade ediyordu. Aker üzüntüsünde haklıydı. Basın - Yayının ıslahı şöyle dursun, Başbakanın "portföyü boşaltma" ihtarına rağmen, halen Bakanlar Kurulunda imza bekliyen 80 küsur kararname mevcuttu.

Başbakan Menderesin, Louis XVI.

devrindeki ıslahat hareketini hatırlatan parti içi ve parti dışı toparlanma gayreti, bu durumda peşinen hüsrana mahkûm görünüyordu. Mamafih İstanbuldan şimdilik Ankaraya nakledilen etatik parti toplantılarına, bu hafta da devam edildi. D. P. Genel İdare Kurulu geçen hafta iki defa toplandı. Son toplantı Cumartesi günü saat 10'da Başbakanlıkta yapıldı. O gün Başbakanlıkta iki toplantı vardı. Bir odada kabine toplantısı yapılırken, diğer odada D. P. Genel İdare Kurulu çalışmalarına başladı. Başbakan saat 11'e doğru, D. P. Genel İdare Kurulu toplantısına katıldı ve yarım saat içeride kaldı. Sonra tekrar Bakanlar Kuruluna döndü.

Aynı zamanda D. P. Genel İdare Kurulu üyesi olan Tevfik İleri, Muzaffer Kurbanoğlu Bakanlar Kurulu toplantısından ayrılmadılar. Bakanlar Kurulu saat 12.30'da çalışmalarını bitirdi. Bunun üzerine Menderes, İleri ve Kurbanoğlu, Genel Kurul toplantısına geldiler. Kurul, yarım saat sonra saat 13.30'da çalışmalarını bitirdi.

Adnan Menderes

Partinin içi... ve dışı!.

Ete et, dişe diş

D. P. Genel İdare Kurulu, her iki toplantısında, Meclis çalışmaları, Muhalefete karşı tutum, parti içinde birlik gibi meselelerin üzerinde durdu. Gazetelerin yazdığının aksine, Muhalefeti çok sevindiren erken seçimler mevzuu konuşulmadı. Seçim şöyle dursun, C. H. P. milletvekillerinin peşi sıra, Muhalefetin kazandığı 20 ile en geç 1 Eylülde dağılacağı D. P.'nin neşir organlarında ilân edilen 200 milletvekilinin seyahati bile akla getirilmedi!

D. P. Genel Başkanı Menderes, toplantıda "ete et, dişe diş" diyordu. Bunun mânası, parti aleyhindeki en öldürücü propagandanın "D. P. korkuyor" olduğuna inanan Genel Başkanın, hiçbir surette Muhalefetle çarpışmaktan kaçınmamaya karar vermesiydi. B. M. M. açılınca Muhalefetin bütün tahkikat talepleri, yazılı ve sözlü soruları cevaplandırılacaktı. Menderes, bu kararını Genel İdare Kurulundaki arkadaşlarına ve bakanlara bildirmiştir.

Karardan cayılmazsa ve B. M. M. deki cevaplandırma gayreti Radyo cevaplarına dönmezse, önümüzdeki Meclis çalışmaları bir hayli eğlenceli geçecektir.

Heyetler

Dolar : 12,75!.

Türk ekonomisinin nabzını dinleme vazifesini alacaklı memleketler üzerlerine aldıkları tarihten beri bir heyetler şehri hâline gelen Ankara geçen hafta iki heyetin daha çalışmalarına sahne oldu. Heyetler, gerisinde alacaklı memleketlerin gizlendiği, Para Fonu ve Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına (O.E.C.E.) mensuptu.

O.E.C.E. Heyetine bu sefer, nabza göre şerbet vermesi teşkilât çevrelerinde tenkid mevzuu olan Kanadalı Cahan yerine, Alman Von Mangold başkanlık ediyordu. Para Fonu temsilcilerinin başında "müthiş adam" lâkabını kazanan ve sert sözü patronu Per Jacobsen'e benziyen Cochran bulunuyordu.

Heyetlerle müzakere geçen Çarşamba günü akşam üzeri Dışişleri Bakanlığında başladı. Para Fonu Heyeti ayrıca Maliye Bakanlığında çalışmalar yaptı. Vakit kazanmak için, mütehassıslar istedikleri bâzı dosyaları, otellerinde incelediler. Türk heyetlerinin başkanları Hasan Işık ve

D. P. Milletvekillerinin yurt gezisi

OTUZ ALTINCI YIL

C. H. P. 9 Eylül günü 36 yaşını doldurmaktadır. Aslında C. H. P. nin doğuşu İstiklâl Savaşının ilk günlerine kadar gider. C. H. P. Sivas Kongresiyle (4-11 Eylül 1919) Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin bir devamıdır.

C. H. P. Vatanı kurtaran ve ondan sonra Türk cemiyetini, Batı cemiyetleri seviyesine ulaştırmak için gayret gösteren teşekküldür.

C. H. P. nin icraatı Türk İnkılâp Tarihinden ayrılamaz. Partinin kurucusu Atatürk, bu hakikati **"Dunyaca malûm olmuştur ki bizim devlet idaresindeki ana programımız Cumhuriyet Halk Partisi programıdır. Bunun kapsadığı prensipler, idarede ve siyasette bizi aydınlatıcı anahtarlardır.**

Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir" sözleriyle ifade etmektedir.

1950 yılına kadar iktidarda kalan C. H. P. nin hizmetleri herkesin malûmudur. Sayın Celâl Bayarın 1938 yılındaki Birinci Köy ve Ziraat Kalkınması Kongresinde çok veciz bir şekilde ifade ettikleri hakikatleri bugün dahi inkâr etmek mümkün değildir. Sayın Bayar o tarihlerde şöyle diyordu:

"Bugün övünebileceğimiz bir muvaffakiyet, bir varlık halinde bulunan şimendifer politikamızı, sanayileşme politikamızı, cehaletle, hastalıkla, kuraklık ve bataklıklarla, yolsuzluk ve vasıtasızlıkla mücadelemizi memlekette tesis ettiğimiz büyük emniyet ve asayişi, paramızda ve bütçemizde tesis ettiğimiz sağlamlığı, harici ticaret politikamızın dünya buhranı şeraiti içinde dahi milli istihsali koruyan karakterini, harf inkılâbını, sayıları artan mekteplerl, vergi sistemimizdeki islâhatı, bilhassa âşarın ilgasını, nihayet bizzat ziraat sahasında vücuda getirilmiş işleri bunların başlıcası olarak zikredebiliriz... En son olarak Devlet Reisimiz ve çok necip şefimiz İsmet İnönü'nün bu dev gibi işlere verdiği büyük ehemmiyet ise bütün milletçe görülmüş yüksek bir hakikattır".

Sayın Menderes de, beş yıllık plânlarla sanayileşme sahasında hızla yol alan C. H. P. nin başarılarını kendine has uslûbuyla belirtmektedir: **"İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyetinin 1942 yılı hesap ve muamelelerini mürakabe ödevini bitirdiği bugünde memleketimizin dâvasını başarma yolunda devletçe atılan adımları irşad ve direktifleriyle aydınlatan Büyük Milli Şefimiz Reisicumhur İsmet İnönüye minnet ve şükran borçlarımızın ve bu vesile ile Büyük Millet Meclisi Reisi ile Başvekile tâzim duygularımızın iblâğına Sayın reisimizin tavassutunu rica ve teklif ederiz."**

Devrimleri başaran ve geniş bir eğitim hareketini, iktisadi ve sosyal kalkınmayı tamamlamaya çalışan C.H.P., ilk kuruluş günlerinden itibaren demokrasiyi gaye olarak seçmiştir. Fransız Anayasa Profesörü Maurice Duverger'in ifâdesiyle "Tek Parti rejiminden muayyen bir demokrasi rejimine geçilmesi ve tek parti tekniğinin dikkatle tatbiki neticesinde bir gün yeni bir idareci sınıfın vücut bulması ve bu yeni neslin tam bir demokrasiyi temin misalini Türkiye göstermiştir. Tek partilerin gerek yapıları ve gerekse ideolojileri bakımından muhakkak surette totaliter olmıyacaklarının en iyi misalini C. H. P. vermiştir."

1945'de C. H. P. milletvekilleri olan Bayar, Koraltan, Köprülü ve Menderesin de C. H. P. nin demokrasi idealinden, o zamanlar en ufak şüpheleri yoktu. Verdikleri Dörtlü Takrirde **"Daha ilk kuruluşundan beri Türkiye Cumhuriyetinin ve Cumhuriyet Halk Partisinin en esaslı unsurlarını teşkil eden demokrasi prensiplerine inanmış ve Türk milletinin ancak bu prensiplerin tamamiyle tatbiki sâyesinde refah ve saadete kavuşacağı kanaatine bağlanmış olan vatandaşların bütün memlekette ve partimiz mensupları arasında en büyük ekseriyeti teşkil ettikleri şüphesizdir"** sözleriyle bu hakikati belirtmişlerdir. Sayın Bayar da C. H. P. den ayrılırken **"Memlekete büyük hizmetler ifa etmiş, büyük işler başarmış olan C. H. P. den bugün ayrılırken büyük bir teessür duymaktayım. Fakat bu teessürümü hafifleten bir teselli vardır ki, o da C. H. P. Genel Başkanı Sayın İnönünün memleketimizde kurulmasına kati olarak karar verilmiş olan çok partili hayatta benim deruhte etmemi arzu ettiği muhalefet vazifesinde bana ve arkadaşlarıma daima müzahir olacağını, yardımda bulunacağını vaad etmiş olmasıdır"** diyerek, çok partili hayata geçişe İnönün karar verdiğini açıklamaktadır.

İnönü hakikaten harb biter bitmez ve daha ortada bir muhalefet partisi mevcut değilken 19 Mayıs 1945 nutkuyla gerçek demokrasi yolunda daha hızlı gelişmelerin lüzumuna işaret etmişti. O tarihten itibaren 1950'ye kadar demokrasi yolunda ileri adımlar atılmıştır. Üniversite muhtariyeti gerçekleştirilmiş, Cemiyetler Kanununda yapılan tâdilâtla izne tâbi olmak esası kaldırılarak sâdece beyanname vermek suretiyle, memlekette cemiyet ve siyasi partiler kurma imkânı sağlanmıştır. Basın hürriyeti temin edilmiştir. Muhalefete Devlet Radyosunda konuşma imkânı verilmiş ve herkesin beğendiği bir seçim kanunu yapılmıştır.

12 Temmuz 1947 beyannamesiyle idarenin tarafsızlığı ve muhalefet partilerinin emniyeti mevzuunda ileri adımlar atılmıştır. O zamanki D.P. Genel Başkanı Celâl Bayar **"Sayın Cumhurbaşkanı İnönünün bu dâvaya büyük bir arzu ve azim ile sarılmasını memnuniyetle ifade edebilirim. 12 Temmuz Beyannamesinin demokrasi târihinde kıymetli vesika olduğuna kaniyim"** sözleriyle beyannamenin ehemmiyetini açıklamıştır.

C. H. P. muhalefetin radyodan, basın hürriyetinden, toplantı hürriyetinden en geniş ölçüde faydalanmasını mümkün kılan şartlar içinde ve örnek bir dürüstlükle yapılan seçimlerden sonra 1950'de İktidardan ayrıldı.

Hikâyenin gerisi malûmdur: 1950 de mevzuatın hürriyet kısıcı hükümlerle dolu olduğunu iddia eden D. P İktidara geçtikten sonra mevcut hürriyetleri de birer birer kısmak suretiyle görülmemiş bir samimiyetsizlik örneği vermiştir. Bol döviz ve iyi hava şartları sayesinde iktisadi sahadaki ilerleme, 1955'ten sonra tam bir çıkmaza girmiştir. Sosyal sahada hiçbir şey yapılmamış, enflâsyonla adaletsizlik körüklenmiştir. Partizan idare ve suiistimaller olağan hâdiseler hâline gelmiştir. Ve tabiidir ki, millet büyük bir çoğunlukla böyle bir partiden yüz çevirmiştir. C. H. P. bugün milletin ümididir. C. H. P. bu ümide lâyık olmak mecburiyetindedir.

HERKES

OKUYOR

Sait Naci Ergindi. Dışişleri Bakanlığındaki müşterek toplantılarda, heyet başkanlığını Hasan Işık yapıyordu.

Hasan Işıkın bir yıllık istikrar politikası ve üç yıllık yatırım programı hakkında verdiği izahatla başlıyan Kurmay toplantısı, birbirlerinin dilinden anlıyan insanlar arasında çetin, fakat hâdisesiz geçti. Türk Heyeti üyeleri, politikacıların da hazır bulunduğu Erhard toplantısındakinden çok daha rahat bir dille görüşlerini açıkladılar ve bu yüzden geçen seferki gibi politikacılardan papara yemediler.

Müzakereler çetin oldu. Türk ekonomisinin nabzını dinlemekle vazifeli ecnebi mütehassıslar hiç de nabza göre şerbet vermeye niyetli değillerdi. Nitekim derhal baklayı ağızlarından çıkardılar: Yeni bir devalüasyona ihtiyaç vardı. Doların yeni kuru rahatça rekabet imkânı sağladığı gibi, ihracat mallarının istihsalini de kâfi derecede teşvik etmektedir. Devalüasyon lüzumsuzdur, hattâ zararlıdır. Ne var ki, az gelişmiş memleketlerin gerçeklerine hiç uymayan bu doktrinin şampiyonluğunu yapan ecnebi mütehassıslar, devalüasyon fikrinde ısrar etmişler ve ısrarları hemen hemen kabul olunmuştur.

Yatırım programı

Yatırım programıyla O.E.C.E. Heyeti meşgul oldu. Yatırım programı, AKİS'in evvelce bildirdiği gibi, iç ve dış finansmanı kabaca tahmin edilen projelerden ibaretti. Program, İktisadi İşbirliği Genel Sekreterliğinin başkanlığında, Sümerbank, Etibank, Çimento Sanayii, Su İşleri, Elektrik Etüd İdaresi v.s. gibi teşekküllerin Umum Müdürlerinden müteşekkil bir yatırım programı komitesi t[illegible]ndan

Son O. E. C. E. heyeti ile yapılan müzakere

Nabza göre şerbet yok!.

12.75 Türk lirası olmalıydı.

İstanbul ziyaretinde Erhard da devalüasyonun lüzumu üzerinde durmuştur. Alman iş muhitlerinden sızan haberlere göre, Erhard serbest bir döviz pazarının kurulmasını istemiştir. Bu durumda doların sâbit bir kuru olmıyacak, arz ve talebe göre dolar fiyatı değişecektir. Yâni dolar karaborsası resmileşecektir.

Bu yapıldığı takdirde, ecnebilerin döviz kaçakçılığı yapması diye ortada bir mesele kalmıyacaktır. Sonra, Türk ihracat malları, alacaklı memleketlere çok daha ucuza mal olacaktır. Meselâ Erhard'ın vatandaşları sigarayı çok daha ucuz içebileceklerdir. Fakat Türk ekonomisi, devalüasyondan hiçbir şey kazanmıyacaktır. Halen 9 liralık dolar kuru, ithalât arzusunu kâfi derecede frenlemekte, ihracat mallarına dünya pazarlarında hazırlanmıştı. Komite aslında uzun vâdeli bir program ortaya koymakla vazifeliydi. Fakat Erhardın'ın ziyareti dolayısıyla "müstacelen" -tâbir IKA ajansınındır- üç yıllık bir program müzakerelere yetiştirilmiştir. Çalışmaların büyük kısmı Elektrik Etüd idaresinin Maltepe yolundaki Amerikan stili binasında yapılmış ve program büyük ölçüde Etüd İdaresinin mühendislerinin himmetiyle ortaya çıkmıştır.

Programa, ecnebi mütehassısların zaafları malûmı bulunduğu için, döviz kazandıracağı iddiası nisbeten kolayca ileri sürülebilecek projeler kondu. Evvelce de âdet olduğu üzere, projelerin tahakkukuyla elde edilecek döviz tasarrufları hesaplandı ve bir tabloda toplandı.

Heyet programın iç finansmanı ve dış ticaret açığını azaltıcı tesirleri üzerinde durdu. İç finansmanın enflâsyonist olmıyan kaynaklardan karşılanması lâzımdı. Bunun için de bütçe fazlasına, yeni vergilere ve İktisadi Devlet Teşekkülleri mal ve hizmetlerine yeni zamlar yapılmasına ihtiyaç olması mümkündür.

O.E.C.E. mütehassısları, topladıkları malûmata dayanarak nihai görüşlerini Pariste tespit edecekler ve hazırladıkları rapor, O.E.C.E.'nin Bakanlar Konseyinde incelenecektir. Yalnız havanın, büyük dış yardımlara hiç müsait olmadığı şimdiden söylenebilir. Meseleleri daha çok iş adamı zihniyetiyle gören Avrupa memleketleri kendi menfaatleri peşinde koşmaktadırlar. Erhard, bu iş adamı zihniyetinin tipik bir örneğini vermiştir. Türkiye ve Yunanistan dönüşü Bavyera Radyosunda yaptığı konuşmada Erhard "Türkiye ve Yunanistanı ticareti koruma tedbirlerinden vazgeçmeye ve devlet yardımından ziyade hususi sermayenin iştirakını temine" dâvet etmiştir. Yâni Erhard, her şeyden evvel, Alman ihracatçılarına pazar ve Alman sermayesine avantajlı yatırım imkânları aramaktadır.

Erhard, Müşterek Pazara girmek için Yunanistanın ileri sürdüğü şartları da şimdilik reddetmiştir. Yunanistan Müşterek Pazara katılmak için, beş yıllık plânı dolayısıyla 300 milyon dolar yardım talep etmektedir.

Erhard, bu talebe menfi cevap vermiştir. Yunanistan Müşterek Pazara girerse, ayrıca gümrük tarifelerini yüzde 50 nisbetinde arttırılabilme hakkının tanınmasını ve dış yardımlarda hükümet kontrolünün muhafazasını istemektedir. Erhard bu taleplere, devlet müdahalesini tenkid ederek cevap vermiş, liberalizme dönmeyi teklif etmiştir. Erhard'a göre, eğer Yunanistandaki hususi sektör, gerekli teşebbüs kabiliyeti gösteremiyorsa onun kifayetsizliğini ecnebi firmalar -tabii Alman firmaları- telâfi edebilir.

Erhard'ın görüşleri, az gelişmiş memleketlerin iktisadi kalkınma meseleleri üzerinde kafa yormuş her Batılı iktisatçının tereddütsüz reddedeceği fikirlerdir. Bu fikirlerin ışığı altında Türkiyenin Batı ile yaptığı çok sıkı işbirliği, çok muhtemeldir ki kalkınmanın durması ve hayat seviyesinin düşmesi pahasına devam edecektir.

Kıbrıs

Usluluk tavsiyeleri

Doktor Küçük geçen haftayı Ankarada Başbakanlıktan telefon beklemekle geçirdi. Kıbrıslı lider her Türkiyeye gelişinde bu telefonu beklerdi. Telefonu boş yere beklediği de görülmüştü. Ama bu sefer Bulvar Palasta kalan Küçük, sık sık Başbakanlıktan arandı.. Başbakan bâzan gecenin geç saatlerinde çağırtarak

Kıbrıslı liderle birkaç gün içinde dört defa konuştu. Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar da Kıbrıslı liderle konuşmak lüzumunu duydu. Fazıl Küçükü Cumartesi günü Yalovaya dâvet ederek onunla öğle yemeğinde uzun uzun konuştu. Yalova dönüşü, Menderesle dördüncü defa konuştuktan sonra, Küçük, Hariciyenin hazırladığı "Kıbrısa sevinçli haberler götürüyorum. Hükümet bizimledir" mealinde bir beyanat vermiş sayıldı.

Doğrusu eski günlerle mukayese edilince hususî bir askerî uçakla seyahat eden Kıbrıslı liderc muazzam bir itibar gösterildiğini kabul etmek lâzımdı. Ama Fazıl Küçük ne tuhaftır ki bu itibardan hiç memnun kalmadı. Gece yarısından sonra Ankarada Atatürk Bulvarında tek başına dertli dertli dolaştığı görüldü. Buna sebep, Fazıl Küçükün Rauf Denktaştan sonra "hizaya getirilmek" için Ankaraya çağırılmış bulunmasıydı. Cumhuriyet Hükümeti, Dışişleri Bakanının B. M. M. nde "Adanın Reisicumhurluğunun bir Yunanlıya, Muavinliğin ise bir Türke verilmesi sırf şekil bakımından ehemmiyetli olmakta, ancak esas bakımdan Reisicumhurluk makamı ile, Muavinlik makamı arasında hiçbir fark bulunmamaktadır." demesine rağmen, Karamanlis'in Menderese gönderdiği mektuplar üzerine bu iddiadan vazgeçmiştir. "Benim dediğim olacak" direktifine rağmen, şimdiye kadar en keskin virajları sâniyede alan Kıbrıslı liderler, eşitlik iddiasından kolayca vazgeçememektedirler. Zira şimdiye kadar gizlenen "ekalliyete bâzı garantilerin

Başbakan Karamanlis
Altı aylık candan dost

Dr. Küçük, Dışişleri Bakanı Zorlu ile
Rahat kaçıran itibar...

tanındığı Rum Cumhuriyeti" hakikatını, Kıbrıslı Türklere kabul ettiremeyeceklerini bilmektedirler. Cumhuriyet Hükümeti, bu müşküle aldırmadan, şimdiye kadar sayısız viraj alan liderleri, son virajı da itirazsız dönmeye zorlamaktadır. Dr. Küçüke ve bilhassa Denktaşa, "yarı yolda bırakılma"nın târifsiz üzüntüsünü tattıran bu durumdur.

Son gelişmelerden tabiî ki Rumlar son derece memnundurlar. Fileleftheros gazetesinde, Hristodulos Papahrisostomu "İkide bir Amerikalıların, Sayın Menderesin ve Sayın Karamanlis'in müdahalesine muhtaç olacaksak vay halimize!" sözleriyle, yarı nasihat, yarı ifşaat şeklinde sevincini belirtmektedir. Gazetenin Atina muhabiri, Evripidis Akrida'nın altı sütun üzerinde manşet olarak yayınlanan yazısında, son tâvizlerin sebepleri ifşa edilmektedir. Fileleftheros, Anayasa Komisyonundaki ciddî ihtilâfın hal yoluna girmesinin "Yunan Hükümetinin Türk Hükümeti nezdinde ikinci ve sert bir teşebbüste bulunmasının neticesi" olduğunu açıklamaktadır. Altı sütun üzerine verilen ifşaat şu cümlelerle devam etmektedir.

"Anayasa Komisyonundaki Türkiye Başdelegesi Prof. Nihat Erimin ikinci defa olarak Ankaraya gitmesinin Yunan resmî çevrelerinde endişelere sebep olması dolayısiyle Başvekil Karamanlıs, Başvekil Menderese yeni bir mektup göndermiştir.

Yunan Başvekilinin Türkiye Başvekiline gönderdiği ilk mektubun neticesi olarak Türkler, Reisicumhuru Devletin kayıtsız şartsız reisi olarak kabul ettiklerini ihsas etmişlerse de icra selâhiyeti mevzuundaki Rum görüşlerini kabul etmemişlerdi.

Bu vaziyet karşısında Rumların kötümserlik izhar ettikleri bir sırada Prof. Nihat Erimin yeniden Ankaraya gitmeğe karar vermesi yeni endişeler yaratmıştı. Vaziyetin kritik bir hal aldığını gören Yunan Hükümeti Ankara Hükümeti nezdinde katî bir teşebbüste bulunmak ve durumu nihaî olarak düzeltmek lâzım geldiğine hükmetmiş ve Yunan Başbakanı Türkiye Başbakanına mezkûr mektubu göndermiştir.

Yunan Başbakanının ikinci mektubu beklenen neticeyi vermiş olup Türkler, Rumların icra selâhiyeti mevzuundaki görüşlerini de kabul edeceklerini hususunda Yunan Hükümetine teminat vermişlerdir.

Yunan Hükümetinin ikinci mektubu sarihti ve mektupta Türklerin taleplerinde ısrar etmelerinin anlaşmaları bozabileceği belirtilmekteydi.

Bu Yunan teşebbüsünü müteakip Prof. Nihat Erim, Lefkoşeye yeni direktiflerle dönmüştür ve gerek Prof. Erimin gerekse Prof. Tatsos'un yeni beyanatlarından anlaşıldığına göre Türk Hükümetinin Anayasa Komisyonundaki Türkiye Başdelegesine verdiği yeni direktifler, mevcut ihtilâfın Rum plânına göre halli için müspet şartlar yaratmaktadır.

Bu arada Türkler eşit icra selâhiyeti mevzuundaki taleplerini empoze etmeğe muvaffak olamadıkları için Vekiller Konseyine esaslı icra selâhiyeti tanınması hususundaki Rum görüşlerine karşı ileri sürdükleri itirazları da geri çekmişlerdir".

Yâni D. P. İktidarının mütemet adamı Nihat Erimin başrolü oynadığı ihtilâf, Karamanlis'in mektuplarından ve Mûtemet adamın Ankara

seyahatlerinden sonra, tamamiyle Rumların lehine olarak halledilmiştir!

"Müfritler"e harb

Menderese mektuplar yollayan Karamanlis'in teklifleri bu kadarla bitmemektedir. Karamanlis, Times of Cyprus'un bildirdiğine göre, Adada bâzı Türk çevrelerinin "yeni dostluk havası"na ayak uyduramamasından şikâyet etmiştir. Cumhuriyet Hükümeti, altı aylık büyük dost Karamanlis'in bu şikâyeti üzerinde hassasiyetle durmuş, derhal lüzumlu tedbirleri almıştır.

Karamanlis'in şikâyetinin ilk kurbanı, talebe teşekküllerinden yetişmiş ateşin mizaç Celâl Hordan oldu. Hordan, Adada kendi ifadesiyle "lüzum olursa Rumlara karşı kullanılmak üzere askerî talim ve terbiye görmüş" gençlerden müteşekkil bir gençlik teşkilâtı kurmakla vazifeliydi. Hordan bu işi fazla gürültülü ve çok taşkın bir şekilde yürüttü. Ada Rumlarının Hitlerin Faşist teşekküllerine benzettikleri bu teşkilâttan -ki Rumların sağcı ve solcu gizli teşekküller kurduğu bir sırada lüzumluydu-, kuş kulanmamaları imkânsızdı. Nitekim Ada Türklerinin dostluk havasına aykırı hareket ettiklerini iddia ederken Karamanlis'in kastettiği ilk şey gençlik teşkilâtıydı. Cumhuriyet Hükümeti bu şikâyet üzerine Teşkilâtı lâğvetmeyi düşündü. D. P.'nin Mutemet adamı Erim, bu maksatla Ankaraya çağırıldı. Fakat son dakikada bu seyahattan ve teşkilâtın feshinden vazgeçildi. Şimdilik Celâl Hordanın Kıbrıstan alınıp, Anavatana "sürgün" gönderilmesiyle yetinildi. Rumların her köyde "Birlik Komiteleri" kurmaya başladıkları, gizli KEM teşkilâtının faaliyetini hızlandırdığı bir sırada, gençlik teşkilâtını kaldırmak veya zayıflatmak büyük bir ihtiyatsızlıktı.

Erim Rum çarşısında

Karamanlis'in, Ada Rumlarının arzusuna tercüman olarak yaptığı ikinci şikâyet, dayakla müeyyidelendirilen carşı kontroluydu. Adadaki resmî ismiyle "Türkten Türke" kampanyası, Türklerin Rumlardan alışveriş etmemesi gayesini güdüyordu. Zurich ve Londra anlaşmalarından sonra, Kıbrıslı Türk liderleri, çok daha evvel başlıyan bu kampanyanın, anlaşmalara aykırı olmadığı kanaatına vararak, boykota devam kararını aldılar. Gerçi Yunanlılar da gürültüsüzce böyle bir boykotu yürütmüyor değillerdi. Nitekim Türkler geçenlerde bir çiftlik satın alınca, evvelce oradan süt satın alan Rumlar, derhal süt mübayaasını kestiler. Ama Yunanlıların ustalıkla ve sessizce yürüttükleri boykot, açıkça yürütülünce, bunun Zurich ve Londra anlaşmalarının esprisine uygun olduğunu iddia etmek çok güçtü. Nitekim Türk Hükümeti, Karamanlis'in bu şikâyetini de ortadan kaldıracağını vaad etmek zorunda kaldı. Yetkileri Anayasa Komisyonunun hudutlarını çok aşan D.P.'nin mutemet adamı Erim, boykotu kırmakla vazifelendirildi.

Geniş yetkili Mütemet adam, bu maksatla, Hürriyet gazetesinin Lefkoşe muhabirinin bildirdiğine göre, meşhur Ledra Caddesindeki Rum dükkânlarına giderek alışveriş yaptı. Boykot bu şekilde kırılmış oluyordu. Boykotun kaldırılması belki zaruriydi. Ama en ufak aklı selim ve diplomasi kaidesi, boykot kaldırma işinin Adadaki Türk liderlerine bırakılmasını gerektirirdi. D. P.'nin Mutemet adamı, Ada Türkleri arasında infial uyandıran büyük bir gafı fütursuzca yapmıştı.

Emirle dostluk

Karamanlis'in iki mektubundan sonra başlayan tâviz ve iyi niyet kampanyası, bu kadarla da bitmiyordu. Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının Kıbrıs Haberler Bürosu tarafından yayınlanan Kıbrıs basınından özetler bülteni dahi, 1 ve 2 Eylül tarihli nüshalarında "Rum basınından özetler" bülteni haline gelmişti! Meselâ orada Yunan Okul gemisinin Rum halkı tarafından nasıl büyük bir coşkunlukla karşılandığı da hi şu satırlarla anlatılmaktaydı:

"Yeraks'ın ziyaretinin yarattığı heyecan EDMA dövizlerinden birinde okunan şu kelimelerle ifade olunmuştur: Yunanistanı teneffüs ediyoruz. Yeraks'ın ziyareti bir kere daha ispat etmiştir ki bizim düşüncelerimizde ve kalbimizde Yunanistan vardır. Yeraks'ın Kaptanını, subaylarını ve tayfalarını sevgiyle kucaklamak suretiyle ebedî Yunanistanı taparcasına sevdiğimizi ve bu memleketi Anavatanımız olarak addetmekten asla vazgeçmiyeceğimizi ifade etmiş olduk. Kıbrıs idarî bakımdan bağımsız fakat ruhî bakımdan Yunanistanla birleşmiş olacaktır. Zaten biz Kıbrısın bağımsızlığını bu mânada kabul etmiştik. Ana ile kızı hiçbir şey ayıramıyacaktır. Daima Yunanistanı teneffüs edecek ve daima Yunanistandan ilham alacağız Yunanistanın idealleri, bizim de ideallerimizdir".

Bültende Türk basınından tek bir satır yoktu. İşin çok daha garibi Rumlar "Yunanistanı teneffüs ederken", İzmirin kurtuluş gününe iştirak etmek üzere, Türkiyeye gelecek olan 24 kişilik Kıbrıs Heyetinin seyahati son dakikada yasak edilmişti!

Soğuk Harb Yayını Örnekleri

Muhalefetin memlekete ekmeye çalıştığı nifak tohumları, esası yalan olduğu için, vatandaşın idrak ve aklı selimi karşısında çürüyüp gitmektedir. Onların her sözü, her hareketi içinde kıvrandıkları haset ve kıskançlığı ortaya vurmaktadır. Yükselen eserler karşısında, demek ki bunları yapmak mümkünmüş diye düşünüyorlar, fakat ağızlarını açtıkları zaman bu eserleri kötülemekten başka bir şey yapmıyorlar. Ve istiyorlar ki vatandaş onlara inansın... İstıyorlar ki, 27 senelik iktidarları zamanında olduğu gibi, vatandaşlarla âdeta alay edercesine bir çivi olsun çakmayı akıllarına getirmeden boş sözleriyle vatandaş oyalansın... Bu devrin çoktan geçtiğinden, iyi ile kötünün vatandaş vicdanında en sıhhatli hükme bağlandığından haberleri bile yoktur. Bu zihniyet, milletin kahir ekseriyetinin reyleriyle tarihe gömülmüş ve gerek 1954, gerek 1957 seçimlerinde D. P. İktidarı yükselttiği eserlerin mâna ve ehemmiyetini büyük bir isabetle tâyin eden, onları değerlendiren vatandaş vicdanının tam itimatla kendinden yana olduğunu ispat etmiştir. Bunda en ufak şek ve şüphe mevcut değildir. Mesut, mâmur ve müreffeh Türkiye, D. P. İktidarının kuvvetli ellerinde son şeklini almaktadır. Esasen onların tahammül edemedikleri de bu değil midir? Muhalefetin şirretliği, aczini ve haksızlığını iyice anlamaktan doğan bir dalâletin açık ifadesinden başka bir şey değildir ve âmme vicdanında gereken notu aldığından da şüphe yoktur. Âmme vicdanı Halk Partisine hak ettiği dersi seçimlerde vermiştir. Ama ille de bu dersin mânasını anlamamakta ısrar ediyorlarsa elbette anlayacakları bir dersi, gene âmme vicdanından almaktan gecikmiyeceklerdir.

Kudret Carpan - İzmir

★

Memleket batıyor, iflâsın eşiğini çoktan aştık diye bağıranlar, memleketimize gelen heyetlerin Demokrat Parti İktidarının iktisadî politikası karşısında ne büyük bir hayranlık duyduklarını, nasıl büyük bir muvaffakiyetin adım adım tahakkuk ettirildiğini öğrendikleri zaman, terbiye ve memleket sevgisi onu icap ettirir ki, sözlerinden dolayı mahcubiyet duymalı, kalkınmamızın azameti karşısında sevinmeliydiler.. Fakat onlar sevinemezler, aziz dinleyiciler: zira yüreklerinde memleket sevgisinden de üstün bir his, kök salmıştır. Gözlerini iktidar hırsı bürümüştür: akı kara görmekte ısrarlı bir teammüt göstermektedirler. D. P. İktidarının eserlerinin sayesinde memleketin kavuştuğu nur, Muhalefet adı altında toplanan baykuş sürüsünün gözünü kör edecek kadar büyük bir aydınlığın müjdesidir.

Cazibe Keserci - Ankara

Tâvizin arkası tâvizdir

Bu tâviz ve iyi niyet gayretinden sonra Anayasa Komisyonunun, Karamanlis'in arzu ettiği gibi, çok dostane bir çalışma devresine girmesi beklenmektevdi. Yalnız bu, hedefine adım adım ilerliyen taktik üstadı Makarios'u tanımamak demekti. Her tâviz yeni tâvizlere gebeydi. Nitekim Cumartesi günü Erim, Tatsos ve Makarios arasında yapılan görüşmelerde, D.P. nin Mutemet adamı, başkaları için sürpriz olmıyan bu sürprizle karşılaştı. Makarios yeni taleplerle ortaya çıkıyordu.

Mutemet adam bu sürpriz karşısında, hukuktan anladığı için, son zamanlarda Anayasa Komisyonu çalışmalarına katılamayan Denktaş ile danışmak lüzumunu duydu.

Mamafih bu son ufak çıkmazın da, diğer büyük çıkmazlar gibi Ankaradan verilecek yeşil ışıkla aşılacağı şüphesizdir.

İdare

Vilâyetler, eyaletler...

Son günlerde basında, bâzı kazaların vilâyet haline getirilmesi için yapılan çalışmalara dair haberlerin çıkması, uzun listelerin neşredilmesi, Başbakan Adnan Menderesi hiç memnun etmemiştir. Bilhassa, İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedikin, Konyada, idari taksimatta bir yenilik olarak, vilâyetlerin teşkil edilecek eyaletlere bağlanacağını müjdelemesi, Başbakanda hoş bir tesir uyandırmamıştır.

Amerika ve İsviçre seyahatlerinin ilhamıyla uyandığı sanılan bu yeni fikrin rağbet bulmamasının sebebi, esasen çekişmeler içinde yıpranan D. P. teşkilâtını "falanca kaza vilâyet oldu, biz neden olmadık" veya "eyalet merkezi orası mı olmalıdır, burası mı?" mücadelesinin içine itmekten çekinilmesinden çok, bu değişikliklerin halk efkârında D. P. nin seçim kazanmak için başvurduğu bir taktik olarak kıymetlendirilmesiydi. D. P. Genel Başkanı, en fazla kuvvetli görünmeye çalışıldığı şu günlerde, partisini zayıf gösterecek her nevi hareketi elbette hoş karşılayamazdı. İdari taksimattaki değişiklikler, kazaların vilâyet yapılması ve eyaletler teşkili mademki halk efkârında D. P. nin seçim şansını arttırmak için tevessül olunan bir tedbir şeklinde tefsir ediliyordu, şu halde böyle şayiaların yayılması mutlaka önlenmeliydi.

Menderesin fikri öğrenildikten sonra, İcişleri Bakanı bir daha "eyalet" kelimesini ağzına almadığı gibi, İcişleri Bakanlığında vilâyet olacak kazalar hakkında etüdlerde bulunan komisyonun çalışmaları da kalın bir gizlilik perdesinin arkasında cereyan etmeğe başladı.

Konyadan dönen hesap...

Dr. Namık Gedikin Konyada ortaya attığı eyaletler fikri, aslında yeni değildi. Bu buluşun fikir babası, senelerden beri Anayasanın "geniş ölçüde ıslahı" için çalışan Konya Milletvekili Fahri Ağaoğlu idi. İçişleri Bakanının kalkıp Ağaoğlunun seçim bölgesi Konyaya gelmesi ve orada eyaletler müjdesini vermesi, Konya Milletvekilini pek memnun etti. Ama ne var ki, Ağaoğlu, memnuniyetinde yanlızlığa ve devamsızlığa mahkûmdu. Zira, D. P. Genel Başkanının, İçişleri Bakanı Dr. Gedikin Konya konuşmasını hoş karşılamadığını, birkaç gün sonra herkes gibi o da öğrenecekti.

Aslında, Dr. Namık Gedikin eyalet fikrini ortaya atması bir sürprizdi. Nitekim, haber Konyadaki muhabirleri tarafından İstanbul gazetelerine bildirilir bildirilmez yazı işleri müdürleri Ankara bürolarına meselenin tahkiki emrini verdiler. Gecenin saat 10'unda evinde bulunan İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Recai Türeli, telefonda gazetecilere, Dr. Namık Gedikin Konyada yaptığı konuşmadan haberi olmadığını söyledi. Müsteşar, Bakanlıkta eyaletler mevzuunda en ufak bir hazırlık olmadığını katiyetle söylüyordu. Bakanlıkta yapılan çalışmaların mevzuu, sadece vilâyet haline getirilecek kazalardı. Eyaletler hakkında hazırlık yapılması hususunda verilmiş bir emir yoktu.

Dr. Namık Gedik

Böl, böl, yen...

Gazeteciler, İcişleri Bakanının Konyada söylediklerini Müsteşara nakledince Türeli: "Şu halde bu bir hükümet politikasıdır" dedi. "Bize intikal etmiş böyle bir mevzu yoktur. Esasen eyalet taksimatı yapabilmek bir Anayasa meselesidir. Evvelemirde Anayasanın tadili gerekir. Halen yürürlükte olan sistem, idari taksimatın vilâyetler esasına göre tanziminden ibarettir. Bakanlığın eyalet taksimatı üzerinde hazırlığa geçmesi için, bu esasın Anayasada yer alması şarttır".

Muhabirler Ankarada işin aslını meydana çıkarmaya uğraşırlarken, İstanbulda da yazı işleri müdürlerine telefonlarla Dr. Gedikin Konya konuşmasının eyaletler kısmına yer vermemeleri "rica" ediliyordu! Bu rica anlayışla karşılandı. O kadar ki, haberi pek ehemmiyetli bulup manşete çıkaran Yeni Sabahta, birinci sayfa bozularak yeniden tertip edildi...

"Böl ve kazan!.."

Yeni vilâyetler teşkili ve bunlara diğer vilâyetlerden ayrılan kazaların bağlanması, muhitin temayülleri iyi takip edilirse, gelecek seçimlerde D. P. nin kazanma şansını arttırıcı bir tesir temin edebilirdi. Yeni vilâyetler teşkilinde, vilâyet olmak arzusundaki kazaların ısrarlı talepleri kadar bu düşünce de gözönünde tutuluyordu.

İçişleri Bakanlığı memurlarından kurulu bir heyet, aldıkları emir gereğince, kendilerine verilen listedeki kazaların nüfuslarını, yüzölçümlerini, iktisadi ve coğrafi durumlarını, civar vilâyet ve kazalarla münasebetlerini etüd ediyor ve bu kazaların vilâyet olması için gereken hazırlıkları yapıyorlardı. Bu hazırlıklar tamamlandığı zaman, etüdler yüksek kademelere tevdi edilecek ve büyük bir ihtimalle geniş ölçüde tadil edildikten sonra kanun tasarısının hazırlanmasına geçilecektir.

Halen İçişleri Bakanlığında, vilâyet haline getirilmesi düşünülen 22 kazanın durumu tetkik edilmiş bulunmaktadır. Heyetin mütalâası, üst kademelerce uygun görülürse, Malatya ikiye, Ankara, Gaziantep, Samsun ve İçel üçe, Kars ve Konya da dörde bölünecektir. Bu vilâyetlerde Muhalefetin seçimlerde yüksek oy toplaması, ister istemez akla, D. P. nin kazanma şansını arttırmak peşinde olduğunu getirmektedir.

Diğer vilâyetlerden bölünüp yeni vilâyet haline gelecek 22 kaza şunlardır: Malatyadan Hekimhan, Samsundan Bafra ve Çarşamba, Konyadan Karaman, Ereğli ve Akşehir, Antalyadan Manavgat, Erzurumdan Oltu, Edirneden Keşan, Karstan Sarıkamış, Iğdır ve Ardahan, Gaziantepten Kilis ve İslâhiye, Balıkesirden Edremit ve Bandırma, Ankaradan Kırıkkale ve Polatlı, İçelden Tarsus ve Silifke, Muğladan Marmaris, Aydından Nazilli.

Bunlar, etüdleri tamamlanan kazalardı. Vilâyet olmak için müracaat eden kazaların sayısı ise yüzü buluyordu. Gümüşhanenin Bayburtu, Giresunun Şebinkarahisarı, Sivasın Divriği, Manisanın Akhisarı, Kayserinin Develisi, Amasyanın Merzifonu hakkında yapılan vilâyet olma talepleri tetkik için sıra bekliyorlardı.

İKTİSADÎ VE MALÎ SAHADA

İstatistik

Sakal düşecek

Sanayi Bakanlığı, 1957 deki görülmemiş sanayi sayımına bir nazire hazırlarken, kanunen sayım işlerini yürütmekle vazifeli İstatistik Umum Müdürlüğü gelecek yılın sayımlarına hazırlanmaktadır: 23 Ekim 1960'da nüfus sayımı vardır. Onu Kasım ayında ziraî sayım takip edecektir. 1961 yılında da sanayi ve iş yerleri sayımı yapılacaktır. Bu sayede 1950'den beri kaç arpa boyu yol gittiğimiz oldukça tatminkâr bir şekilde ortaya çıkacaktır. Filhakika nüfus sayımı, sadece nüfus miktarını göstermekle kalmayıp okuma yazma, mesken durumu, şehirleşme, ailelerin yaşama seviyesi, nüfusun mesleki dağılışı v.s. hakkında kıymetli malûmat getirecektir. Ziraat sayımı, ziraatin muhtelif yönlerden durumunu belirtecek ve köylünün görülmemiş kalkınmadan ne dereceye kadar faydalandığını gözler önüne serecektir. Milletlerarası metodlara dayanılarak yapılacak olan bu sayım, Türk ziraatinin diğer memleketlerle mukayesesi imkânını da verecektir. Sanayi ve iş yerleri sayımı, ziraat dışında kalan bütün iktisadî faaliyetlerde vuku bulan değişiklikleri ortaya koyacaktır. Bu suretle görülmemiş kalkınma iddiaları hakkında geniş ve sıhhatli bilgi edinmek mümkün olacaktır.

Şimdiden söylenebilir ki, İstatistik Umum Müdürlüğünün sanayi ve iş yerleri sayımı, Sanayi Bakanlığının müstakilen hazırladığı sanayi sayımı neticelerini tekzip edecektir. Zira bu hususî sayımın 1957'de yapılan ve Samet Ağaoğlunun ismiyle yâdedilen görülmemiş kalkınma sayımından farklı olmasına imkân yoktur. Zira 1959 Ataman sayımını da, 1957 sayımını yürüten, istatistikten başka sahalarda ihtisas sahibi kimseler yapacaktır. Esasen Ataman sayımına peşinen inanmamak için, kanun hükümleri hilâfına İstatistik Umum Müdürlüğünün bu işten uzak tutulduğunu bilmek kâfidir. Filhakika 1 Şubat 1930 tarihli ve 1554 sayılı kanunun birinci maddesine göre, "Devlet istatistiklerinin bu kanunla muayyen had ve şartlar dahilinde cemi, tertip ve murakabesi Başvekâlete bağlı İstatistik Umum Müdürlüğüne mevdûdur".

Kanun maddesi hiçbir tereddüde yer bırakmıyacak kadar sarihtir. Ama buna rağmen Sanayi Bakanlığı, İstatistik Umum Müdürlüğünün tepesi üzerinden atlıyarak, görülmemiş kalkınma üslûbuna uygun sayımlar yapabilmektedir.

Kanun hükümlerine aykırı bir sayımın neticelerine kimsenin inanmıyacağı aşikârdır. Hele bizzat Sebati Atamanın, Ağaoğlu sayımı hakkında "biraz mübalâğalı" hükmünü verdiğini bilenler için, Ataman sayımı eğlendirici olacaktır.

Nüfus artışı

Geçen haftanın ortasında, sayımlar dolayısiyle İstatistik Umum Müdürlüğünün muvaffak Umum Müdürü Şefik İnan, nüfus artışı hakkında alâka çekici izahat verdi. Bu izahata göre, nüfusun en hızlı arttığı memleket Türkiyedir. Nüfus her yıl binde 30 artmaktadır. Nüfus artışının çok hızlı gittiği düşüncesiyle, çocuk aldırtmanın serbest bırakıldığı Japonyada dahi yıllık nüfus artış nisbeti ancak binde 16'dır. Bu yüzden 1950'de 20 milyon 947 bin olan Türkiye nüfusu 1955'de 24 milyon 122 bini bulmuştur. 1960'da 27 milyon 619 bine erişeceği tahmin olunmaktadır. Yani 5 yıl zarfında nüfus 3,5 milyon kişi çoğalmaktadır!

Ağaoğlu - Ataman
Sayım suyum yok!

Şimdiye kadar resmî nutuklarda nüfus artışı çok sevindirici bir hâdise olarak açıklanmıştır. "1970'de 40 milyona çıkacağız" sözü kalkınma nutuklarında müjde olarak kullanılmıştır. Eğer yeni ağızların beslenmesini temin edecek tarzda istihsal artar, herkese iş bulunur ve mesken verilebilirse, hızlı nüfus artışı hakikaten sevindirici bir şeydir. Ne çare ki görülmemiş kalkınma, bu gelişmeyi temin edememiştir: Topraklar, Baade raporunun belirttiği gibi, artan nüfusu besliyemiyecek haldedir. Köylerde gizli işsiz, yani bir iş yapmakla beraber istihsalin artmasına faydası pek dokunmıyan kimselerin sayısı artmaktadır. Aynı zamanda toprağın besliyemediği bâzı aileler gittikçe artan bir hızla şehirlere akmaktadırlar. İstanbul, Ankara ve diğer şehirlere akın bunun neticesidir. Gecekondular ve işsizlik çoğalmaktadır. Yalnız Ankarada nüfusun yarısı gecekondularda yaşamaktadır. Bu artan nüfusun mesken ihtiyacı gibi mektep, su, otobüs v.s. gibi ihtiyaçları da karşılanamamaktadır.

Sanayileşme son derece yavaş gitmektedir. İş çağına giren 100 kişiden ancak 10 kadarı imalât sanayiine gitmektedir. Halbuki bu nispet yüzde 30 civarında olmalıydı.

Bütün bu sebepler dolayısiyle, nüfus artışı sevindirici bir hâdise olmaktan çıkmış, düşündürücü bir mesele haline gelmiştir. Bugün memleketimizde, Hindistan ve İspanyanın yapmaya çalıştığı gibi, çocuk yapmasını önleyecek metodların yayılması, kürtajın serbest bırakılması şeklinde çarelere lüzum bulunup bulunmadığı, üzerinde ciddiyetle durulması gereken hususlardan biridir. Fakat dâvanın hakiki hal şekli iktisadidir. Ziraî istihsali çabucak arttırmaya, sanayileşmeyi hızlandırmaya mecburuz. Bunun için de yatırımları iki misline çıkartmak lâzımdır. Baade, yatırımların süratle iki misline çıkarılmasındaki imkânsızlığı görerek, âtıl iş gücünün seferber edilmesini düşünmekte ve iş mükellefiyetini bir hal çaresi olarak ileri sürmektedir. Baadeye göre köylerde, yılda 90 gün çalışan kimseler, yılın geri kalan zamanlarında sulama tesisleri yapma v.s. gibi ziraatte verimi arttıracak sahalarda çalışmaya mecbur edilmelidirler.

Bu derece radikal çârelere başvurmaya henüz lüzum olmasa bile, Türkiyede nüfus artışının ciddî bir mesele teşkil ettiği muhakkaktır. C. H. P. Araştırma Bürosunun nüfus artışı ve şehirleşme mevzuunda bugünlerde yayınlanacak bir etüdü, memleketimizin yarını için en hayatî dâvalardan birini teşkil eden bu meseleyi aydınlatmaya çalışmaktadır.

Dış Ticaret

Bir yılın bilânçosu

Geçen haftanın ortasında İstatistik Umum Müdürlüğünün yayınladığı Temmuz ayı ithalât ve ihracat rakamları, 1958 Ağustosu başından itibaren geçen bir yıllık istikrar programı devresinde, dış ticaretin bir bilânçosunu yapmak imkânını verdi.

İstatistik Umum Müdürlüğünün yayınladığı yeni rakamlar, tabiî ki, Ticaret Bakanı Hayrettin Erkmenin İzmir Fuarının açılışında verdiği rakamları tekzip etmektedir. Meselâ Ticaret Bakanı, İzmir Fuarını açış nutkunda 1959 yılının ilk 7 aylık ihracatının 240 milyon dolara eriştiğini söylemiştir. Halbuki İstatistik Umum Müdürlüğü rakamlarına göre, bu devredeki ihracat 201 milyon dolardır!

İsmail Rüştü Aksal

Tahminde isabet

Ticaret Bakanı İzmir nutkunda, Türk parasının devalüasyonundan sonra geçen bir yıllık devredeki ithalât ve ihracat rakamlarını vermekten büyük bir dikkatle kaçındı. Bu kaçınma, durumun hiç de iyi olmadığının deliliydi. Nitekim son rakamlar, bir yıllık istikrar politikası devresinde ihracatın ancak 301 milyon dolara erıştiğini göstermektedir. 400 milyon dolar olan ilk tahminler gerçekleşmemiş, İsmail Rüştü Aksalın 1959 Bütçe tenkidinde ihracatın 300 milyon dolar civarında kalacağı tahmini hakikatlere tıpatıp uygun düşmüştür. 300 milyon dolar, çok düşük bir ihracat rakamıdır. Bu sebeple ihracatı arttırmak için yeni yeni tedbirler alınmaktadır: Gecenlerde fındık, üzüm, incir, tütün ve bakır primleri yükseltilmiş, en son sanayi mamulleri ihracını teşvik maksadiyle ihraç edilen sanayi mamullerinin istihsal vergisinden muaf tutulması kararlaştırılmıştır. Yani sanayi mamulleri ihracına sübvansiyon tanınmaktadır. Aynı metodlara bâzı Batı memleketlerinde de sık sık başvurulduğu görülmüştür ve kaliteli mamul mal ihraç eden bu memleketlerde sübvansiyonlar tesirli olmuştur. Memleketimizde sanayi mamullerinin kalite bakımından hali malûmdur. Sonra sanayi mamulü ihracatı memleketimiz için bir yeniliktir. Bu sebeple vergi muafiyetinin, sanayi mamulleri ihracında teşvik edici bir rol oynaması şüphelidir.

Bir yıllık ithalât da, ihracat gibi tatminkâr olmamıştır. Mal bolluğu iddialarına rağmen, bir yıllık istikrar politikası devresinde ithalât ancak 334 milyon doları bulmuştur. Halbuki yokların en ağır şekilde kendini hissettirdiği geçen yıl aynı devrede dahi 391 milyon dolar ithalât yapılmıştır. İkinci ve üçüncü ithalât kotalarının kullanılmasıyla bu durum biraz düzelecektir. Fakat bu arada, meselâ Sadıkoğlu firmasına Hollandadan gemi getirtmek için Ticaret Bakanlığının re'sen 1 milyon dolarlık tahsis yapması, piyasada itimadı sarsacak mahiyette bir muameledir.

HERKES

OKUYOR

İmar

İşçilerin alın teri

Türkiyede en çok arsaya sahip olan teşekkül hangisidir diye sorulsa, hiç tereddütsüz, işçi ücretlerinden kesilen paralarla milyarderler listesine giren İşçi Sigortaları Kurumudur cevabı verilecektir. Bilhassa meşhur yıkım hareketinin başladığı tarihten beri İşçi Sigortaları Kurumu, arsa koleksiyonu rekorunu kırmıştır. Kurum, bilhassa yıkım işlerinin gerektirdiği yükün altından kalkamıyan İstanbul Belediyesinin Sam Amcası haline gelmiştir. İşçi Sigortaları, sadece Vatan caddesi üzerinde 31 milyon liralık arsa satın almıştır! Sigortanın elinde halen maliyeti 139 milyon liraya erişen sayısız arsa vardır! Fakat tesisler ve arsalar için 1950'den bu yana 300 milyon lira sarfeden Kurum, sağlık tesislerine ancak 31 milyon lira ayırabilmiştir!

"Her işçiye bir ev" propagandasına rağmen, işçi meskenlerine fiilen harcanan para 1959 baharında ancak 76 milyon liraya varmaktadır. Bununla inşa edilen ev adedi ise 5 bini bulmamaktadır. Güzelleştirme faaliyetine hız vermek maksadile, 139 milyon liralık arsa stok eden İşçi Sigortaları Kurumu sağlık tesisleri ve işçi meskenleri için sadece 107 milyon lira harcamıştır.

Teşekkül, 1950'den beri prim olarak 1 milyar 219 milyon lira tahsil etmiş, bunun ancak 400 milyonunu tazminat ve yardım şeklinde kullanmıştır. Geriye kalan 800 milyon "kitabına uydurularak" büyük ölçüde yıkım hareketlerine gitmektedir.

Ücretlerinden kesilen paraların ancak cüzi bir kısmı işçilere dönmektedir. Bu işin sosyal yönüdür. Meselenin bir de iktisadî yönü vardır. O da bu mecburi tasarruf kaynağının en verimsiz ve en mânasız yatırımlara gitmesidir.

Vatan Caddesinde resmigeçit

Sağı solu İşçi Sigortalarının!

Doğu - Batı

Ike'ın fetibleri

Geride bıraktığımız Cuma günü sabahı Parisin Bourget Hava meydanından kalkan şahane Boeing 707, Amerika Cumhurbaşkanı Eisenhower'i İskoçya'ya götürdü. Ike orada Amerikaya dönmeden evvel birkaç gün istirahat edecek, Bonn, Londra, Paris yolculuklarının yorgunluğunu çıkaracaktır. Güneşten yanmış bronz bir çehreye ve teshir edici bir gülüşe sahip olan Eisenhower, İskoçya'da, fahri hemşehrisi bulunduğu Londra şehri halkının İkinci Dünya Harbının muzaffer kumandanı General Eisenhower'e hediye ettiği Culzeau şatosunda kalacaktır. Şatonun bir golf sahası olduğuna göre, Ike İngilteredeki evinde sıkılmıyacaktır. Bu fırsattan faydalanarak, Ike'ın imtiyazlı dostu Macmillan ile Paris görüşmelerinin bilânçosunu yapacağı ve Krutçef'le görüşmelerde Batının tutumunu tekrar gözden geçirecekleri beklenmektedir.

Amerika Cumhurbaşkanının Avrupa ziyareti muazzam bir zafer olmuştur. Alman halkı, 1945'de işgal kuvvetlerinin başında memleketlerine giren başkumandanı görülmemiş bir samimiyetle bağırlarına bastılar. Mamafih en muazzam karşılaşma, 1 milyon kişinin katıldığı Londrada cereyan etti. Disiplinli Londralılar "Ike Amca"yı protokolü altüst etme pahasına alkışladılar.

Ike'ın Londra konuşmaları Başbakanın Chequers'teki yazlık evinde yapıldı. Birbirlerine "Ike" ve "Mac" diye hitap eden iki eski silâh arkadaşının konuşmaları, AKİS'in geçen hafta bildirdiği gibi son derece dostane ve anlayışlı bir hava içinde geçti. Konuşmalar gizliydi. Ama İngiliz ve Amerikan basın sözcüleri evvelce Ribbenrop'un şaşalı konuşmalar yaptığı Carlton House Terrace'ta toplanan 1200 gazeteciyi tatmin için ellerinden geleni yaptılar. Bâzı yerlerde affedilmez bir suç sayıldığını akıllarına getirmeden, Ike'ın hususi hayatını bol bol açıkladılar. Helikopterler vasıtasıyla Chequers ile Carlton House Terrace arasında irtibatı muhafaza eden sözcüler, ekseriya şu tarz suallere muhatap oldular: "Ike nasıl bir yatakta yatacak? Ike her tarafı şallarla kaplı bir asilzade yatağında hiç yatmış mıydı? Ike yağsız yemek yiyiyor, Mac de yağsız yemek zorunda mı?" Sözcüler bu sualleri, büyük bir titizlikle cevaplandırdılar. Bazan mehil istemek zorunda kaldılar. Meselâ müstatil şeklinde bir çadıra benziyen asilzade yatağında Ike'ın evvelce yatıp yatmadığını öğrenmek için, bizzat Ike'ın malûmatına müracaat etmek gerekti. Ike, Londrada bir asilzade yatağında yatacaktı. Fakat daha evvelce de bir asilzade yatağında gecelemişti. Mac, Ike'ın yağsız yemek rejimine uymak zorunda değildi. Sözcüler, ayrıca Ike ve Mac'ın ne yediğini, ne içtiğini gazetecilere muntazaman kendi.klerinden bildirdiler. Bu suretle, meselâ Ike'ın karışık ıskaradan sonra, Mac'ın bahçesinden toplanmış e-riklerden yapılmış hoşafı içtiğini bütün dünya öğrenmiş oldu. Ike'ın hususi doktoru General Snyder de, Cumhurbaşkanının sağlık durumunu en teferruatlı şekilde anlattı.

Gizli konuşmaların yanısıra, mûtat yemekler, kabuller büyük bir zaman aldı. Başbakanlıktaki resmî öğle yemeği, Amerikan Büyük Elçiliğindeki "thé de dames", Lord Montgomery'ın de katıldığı eski silâh arkadaşlarına verilen yemek bunlar arasındaydı. Başbakanlıktaki resmî yemeğin, Batılılar için hiç bir hususiyet teşkil etmiyen en büyük hususiyeti Muhalefetin de davet edilmesiydi. Başta eski Başbakan Lord Atlee olmak üzere, Muhalefet temsilcileri yemekte hazırdılar. Ayrıca Amerikan Dışişleri Bakanı Herter, Muhalefet liderleri ile -ki Moskovaya hareket etmek üzereydiler- uzun uzun görüştü. Bu çok normal hâdisenin üzerinde tabiî ki kimse durmadı.

Ciddî meseleler hakkında halk efkârına daha fazla bilgi vermek için Ike ve Mac, televizyonda bir konuşma yaptılar. Televizyonun ekranı, Downing Street No. 10'daki Başbakanlık binasının pembe ile altın renginin süslediği büyük salonunu gösteriyordu. Ike ve Mac, smokinleri içinde yanyana oturuyorlardı. On milyondan fazla insanın televizyonları başında dinlediği konuşma tatlı bir sohbet şeklinde geçti. İki televizyon sanatkârı birbirlerine "Peki ama Harold, tarzında küçük isimleriyle hitap ettiler. İki dost ilk olarak aralarındaki görüş farkını anlattılar. Macmillan "her halükârda zirve konferansı", Eisenhower "müsbet netice verecekse zirve konferansı" tezini savundular. Aslında Krutçef'in Amerikaya dâvetinden sonra, bu münakaşanın pek kıymeti kalmamıştı. Ama Ike eski sözlerine sadık kalmak ve diğer müttefikleri teskin etmek için eski sözlerini tekrarlıyordu. Yoksa Ike ve Mac arasında hemen hemen tam bir görüş birliği vardı. Ike televizyonda, tahrip imkânlarının dünyayı saniyede mahvedecek bir seviye

Eisenhower Londrada

Altüst olan protokol!.

eriştiği bir devrede, sulhün bir zaruret ve mecburiyet olduğunu, "Cenabı hakkın verdiği beyinlerin" sulhün temini yolunda seferber edilmesi gerektiğini anlattı. Dünyanın aslında Doğu-Batı şeklinde değil de, zenginler ve fakirler arasında bölündüğünü, yardım edilmezse fâkirlerin "infilâk" edeceğini anlattı. "Bütün insanların malı olan ve malı olması lâzım gelen hürriyet" üzerinde durdu.

41 dile tercüme edilen televizyon konuşması büyük bir muvaffakiyetti. Bilhassa ilk defa 1952'de Churchill tarafından ortaya atılan Zirve Konferansı fikrinin en hararetli taraftarı olan İngilterede Ike'ın sözleri büyük bir tasviple karşılandı.

Zorlunun muvaffakiyetsizliği

İngilterede tasviple karşılanmıyan tek hâdise, Franco'dan Eisenhower'e bir mesaj getiren İspanyol Dışişleri Bakanının Londrada Eisenhower'le görüşmesi oldu. Bu görüşme ne halkın, ne de Muhalefet liderlerinin, ne de İngiliz hariciyesinin hoşuna gitti. Muhalefet liderleri, görüşmeyi İspanyanın NATO'ya alınmasıyla ilgili sanarak, Herter nezdinde bu teşebbüsü protesto ettiler. İngiliz hariciyesi, İspanyanın NATO'ya girmesine lüzum olmadığını belirtti.

NATO üyesi bulunmıyan bir memleketin dışişleri bakanının Eisenhower tarafından kabulü, NATO dışişleri bakanlarından bazılarını prestij sebepleriyle, Ike ile randevu temini için teşebbüse sevketti. Sözü dinlenmiyen ufaklardan olmaya asla rıza göstermiyen İtalya, uzun ısrarlardan sonra arzusunu gerçekleştirdi. İtalyan Başbakanı Segni ve Dışişleri Bakanı Pella, Pariste Eisenhower ile konuşabildiler. Krutçef'le mülâkatından evvel Eisenhower'le görüşmeye çalışan memleketlerden biri de Türkiyeydi. Türkiyenin NATO Daimî Temsilcisi, Eisenhower'in Avrupa seyahati haberi duyulur duyulmaz, NATO Konseyinin Başbakanlar kademesinde toplanmasını temine çalışmıştı. Bu gayretler netice vermedi ve Başbakan Menderesin Parise gitmesi mümkün olmadı. Mamafih Cumhuriyet Hükümeti Eisenhower'le görüşmek fikrinden vazgeçmemişti. Parise giden Dışişleri Bakanı Zorlu bir mülâkat teminini kendine iş edindi. Hattâ birara bunda muvaffak da oldu. Çarşamba günü, Amerikalı resmî şahıslar,

General de Gaulle

Cezayir, Cezayir, Cezayir!

— Le Canard Enchaîné'den —

— **Nihayet zirveye çıkabildik!**

Eisenhower'in Zorlu'yu kabul edeceğini açıkladılar. Fakat sonra aynı şahıslar kararlaştırılan mülakatın gerçekleşmesinin kati olmadığını söylediler. Amerikan hariciyesinin garip bir şekilde "Fikir değiştirmesi" yüzünden Zorlu, Eisenhower ile görüşemedi. Ancak Herter ile konuşabildi. Fakat Amerikan - Fransız Dostluk Grupu Başkanı Madam Patenotre dahi, Eisenhower tarafından kabul edildi.

Pariste bir Amerikalı

Eisenhower'in Avrupa yolculuğunun en güç kısmını Pariste General de Gaulle ile yapacağı müzakereler teşkil ediyordu. Cezayir meselesi, Fransanın atom silâhlarına sahip olma kararı, NATO'daki statünün değiştirilmesi, Amerika ve Fransa arasında mevcut çetin ihtilâf mevzularıydı. Yani Batılılar arasında, bir De Gaulle meselesi vardı. Hattâ Fransanın istediklerini elde edemezse, Ruslarla anlaşmaya kararlı olduğu bile diplomatik çevrelerde sık sık işitilmekteydi. General de Gaulle'ün Eisenhower ile görüşmeyi reddedeceği dahi söylenmekteydi. Bu sebeple General de Gaulle'ün baş dostu Adenauer, Almanya seyahati sırasında Eisenhower'e Fransız Cumhur Başkanına karşı son derece anlayışlı davranması için tekrar tekrar ricada bulundu. Londrada gündemi cabucak tüketen Eisenhower ve Macmillan uzun uzun "Krutçef nasıl adamdır!" sualinden çok, "De Gaulle nasıl adamdır" sualine cevap aradılar. Macmillan, General de Gaulle'ü teskin etmek gerektiği fikrindeydi. Eisenhower de bu kanaati paylaşıyordu. Ama buna rağmen umumî hava, Paris görüşmelerinin çok çetin geçeceği merkezindeydi. Nitekim Eisenhower'in Parise hareket ettiği gün, New York Times ve Herald Tribune, seyahatın en güç safhasının başladığını bildiriyordu. Tahminler hilâfına, De Gaulle - Eisenhower konuşması, iki tarafın da gayreti sayesinde samimî ve anlayışlı bir şekilde cereyan etti.

Şahane Boeing 707, Çarşamba sabahı 9.50'de Bourget hava meydanına indi. Ike, Fransada bir Cumhurbaşkanı olarak karşılandı. Halbuki Bonn'da ve Londrada, Ike hükûmet başkanı olarak diğer hükûmet başkanlarıyla görüşmüştü. Pariste bir Cumhurbaşkanının resmî ziyareti bahis mevzuu idi. Fark, protokol bakımından son derece mühimdi. Bu sebeple Eisenhower'in Paris ziyareti, Bonn ve Londra ziyaretlerine nazaran son derece şahane oldu ve Cumhurbaşkanı Eisenhower 101 pâre top atışıyla selâmlandı. Bizzat De Gaulle hava meydanına gelerek Eisenhower'i karşıladı ve muazzam bir otomobil kafilesi şehre doğru yola çıktı. Açık bir otomobilde bulunan Ike, 500 bin Parisli tarafından karşılandı. "We like Ike" afişleri, Parislilerin sevgilerini gösteriyordu.

Opera civarına yaklaşırken, protokol icabı motörün yerini at aldı. Motosikletlerin vazifesi atlı muhafızlara devredildi. Ike ve De Gaulle de otomobili bırakarak atlı arabaya bindiler. Asfalt ve parke yollar üzerinde at nallarının çıkardığı sesler arasında kafile 65 dakikada, Ike'ın kalacağı Quai d'Orsay'e geldi. Halbuki Ike'in hava meydanından helikopterle taşınan bagajları beş dakikada Quai

Fatin Rüştü Zorlu

Ramak kaldı!

d'Orsay'e varmıştı. General de Gaulle, Eisenhower'e asansörün başına kadar refakat etti. Ike'ın odası, Louvre'dan onun şerefine alınan tablolarla süslenmişti. Ike orada bir gece kaldı. Ertesi geceyi Cumhurbaşkanlarının av partileri için kullandığı Paristen 50 kilometre uzaktaki Rambouillet'de geçirdi. Çiçek ve orman deryası olan, Louis XIV.'ün kurt avladığı ve Napoléon'un bayıldığı Rambouillet Sarayı, Eisenhower'in şerefine tamir edilmiş, Elysée'nin çiçekçisi Chabain, De Gaulle tarafından hususi surette, gülleri ve diğer nebatları tanzim için gönderilmişti. Eisenhower, sarayda duvarlarının kalınlığı dört metreyi bulan bir odada kaldı.

Cezayir meselesi

Eisenhower - De Gaulle konuşmalarının en acele bir neticeye bağlanması gereken meselesi Cezayir işiydi. Cezayir dâvası, her sonbahar olduğu gibi bu yıl da Birleşmiş Milletlere getirilmişti. Her yıl olduğu gibi sonbahar da Fransa Cezayirde yeni bir plândan bahsediyordu. General de Gaulle 15 Eylülde yapacağı bir konuşmayla bu plânı açıklıyacaktı. Plânın mahiyeti henüz meçhuldür.

Amerika, Cezayir işinde Fransayı desteklemeye hazırdı. Bütün korkusu, müstemlekeciliği tutan bir memleket haline düşmenin Arap ve dünya halk efkârında yaratacağı menfi reaksiyonlardı. Bu sebeple Amerika, Birleşmiş Milletlerde, Cezayir mevzuunda çekimser kalmaya hazırlanıyordu. Fransanın her sonbahar tatbik edilmiyen veya edilemiyen bir plânla ortaya çıktığı da, Amerikanın artık iyice malûmuydu.

Üç dört saat süren gündemsiz Paris konuşmalarında, General de Gaulle yeni plânın esaslarını Eisenhower'e anlattı. Fakat ikna edilmeye hazır Eisenhower'i ne dereceye kadar ikna edebildiği meçhuldür. Resmî tebliğ "Afrika ve Kuzey Afrika meselelerinin oldukça geniş bir şekilde konuşulduğunu" söylemekle yetinmektedir. Liberal tasavvurları hakkında General de Gaulle'ün Eisenhower'i ne dereceye kadar ikna edebildiği, Birleşmiş Milletlerde Cezayir meselesi görüşülürken anlaşılacaktır. Amerika gibi Türkiyenin de Cezayir meselesinde reyini nasıl kullanacağı bir merak mevzuudur. Türkiye NATO tesanüdü uğruna başlangıçta Fransayı desteklerken, bâzı Arap memleketlerini de memnun etmek zarureti ortaya çıkınca çekimser kalmayı tercih etmişti. Fakat bu yıl iktisadî sahada O. E. C. E. "işbirliği" ve Müşterek Pazara girme talebi dolayısıyla, Cumhuriyet Hükümeti Fransız Hükümetini gücendirmeyi asla göze alamıyacak durumdadır. Fakat Arap Dünyası ile münasebetler bakımından da, Fransa'nın dümen suyundan gitmek çok hoş bir iş değildir. Eğer Amerika, Fransanın arzusu hilâfına Cezayir meselesinde çekimser kalırsa, Türkiyenin tercih

Adenauer
Prestij peşinde

yapması çok zorlaşacaktır. Fakat halen Müşterek Pazara girme ve O. E. C. E. vasıtasıyla büyük bir dış yardım elde etme bahis mevzuu olduğuna göre Türkiyenin, Orta Doğu politikasının yeni bir darbe yemesi pahasına, Fransayı tutmak zorunda kalacağı, iki iki dörttür.

Eisenhower ve De Gaulle -tebliğdeki ifadeyle iki eski silâh arkadaşı-, Cezayir meselesi dışında, "NATO'nun işleyişini daha müessir hale getirmek" -yani üç büyükler arasında işbirliğini geliştirmek- meselesi üzerinde durdular. Fransa, İngilterenin imtiyazlı muamele görmesine tahammül edemiyordu. O, dünya çapında mesuliyetleri olan büyük bir devletti ve NATO dışında dünya çapındaki mesuliyetleri dolayısıyla, NATO içinde hususî bir mevki temin etmek istiyordu. Eisenhower'in bu görüşü ne dereceye kadar benimsediği meçhuldür. Fakat Eisenhower'in NATO Konseyinde sürpriz bir konuşma yaparak, hiçbir pakt üyesinin "ikinci mevkide" kalmasının bahis mevzuu olmadığını söylemek lüzumunu duyması, Fransız görüşünün pek beğenilmediğinin delilidir. Aslında üyelerin hukuken eşit olduğu NATO'da, belki de kaçınılmaz bir zaruretin neticesi olarak birinci, ikinci ve üçüncü sınıf koltuklar vardır. Mühim kararlarda Amerikanın diğer üyelerle danışmadığını veya sadece mühim üyelerle danıştığını hâdiseler defalarca göstermiştir. Bilhassa ufak NATO memleketleri temsilcileri, başta Zorlu olmak üzere, bunu ne ilk, ne de sonuncu defa müşahede etmişlerdir.

"İki silâh arkadaşı"nın görüş birliğine vardıkları meseleler, silâhsızlanma ve az gelişmiş memleketlere yardım gibi prensipinde anlaşmamaya imkân bulunmıyan meselelerdir. Berlin ve Almanyanın birleşmesi gibi mevzularda da acele bir hal çaresinin bulunamıyacağı hususunda ittifak etmemek mümkün değildir. Yani Batı ailesinin münhasıran iç mevzularında bir anlaşmaya varılıp varılamadığı meçhulse de, Eisenhower - Krutçef görüşmeleri katileştiğine ve bu görüşmelerden kimse acele hal çareleri beklemediğine göre, şimdilik bir görüş birliğine varmak güç değildir.

Eisenhower, Krutçef ile yapacağı konuşmalarda, Berlin ve Almanya gibi müşahhas mevzularda ciddî müzakerelerden kaçınacak, gayretleri daha ziyade silâhsızlanma ve az gelişmiş memleketlere müşterek dış yardım meselelerine yöneltmeye çalışacaktır. Yeni kurulması düşünülen 1 milyar dolar sermayeli bankaya Rusyanın da katılması, Batılılar tarafından arzu edilmektedir. Bundan başka, silâhsızlanma mevzuunda ilk adım olarak nükleer denemelerin tamamiyle durdurulması hususunda bir anlaşmaya varmaya çalışılacaktır. Kontrol altında bir silâhsızlanma hareketine girişmek için Amerika, İngiltere, Fransa, Kanada, İtalya ile Rusya, Polonya, Çekoslovakya, Romanya ve Arnavutluktan müteşekkil bir komisyonun pek yakında çalışmalarına başlaması beklenmektedir.

Doğu ve Batı bloku liderlerinin temaslarından şimdilik daha fazla bir şey umulmamaktadır. Bütün ümit Doğu - Batı temaslarının daimî bir karakter kazanması ve zamanla bütün dünya meselelerine bir çare bulunabilmesidir.

YENİ UYANIŞ
San'at, Fikir Mecmuası
Yeniliklerle çıktı.
Bayilerden ısrarla isteyiniz.
Adres: Feride Gürlek, Konya Sokak Gazozoğlu Han Kat: 2 No: 8 ANKARA

JİNEKOLOG - OPERATÖR
Dr. NİHAL SİLİER
Kadın Hastalıkları - Doğum Mütehassısı
Muayenehane : Samanpazarı Billûr Han Kat 2 No: 32
Tel : 19031

İran

Sonbahar yağmurları

Geçen haftanın ortasında Rus İzvestia gazetesi, İrana karşı yeni hücumlara başladı. İzvestia, İran ve Amerika arasındaki gizli bir askerî anlaşma mucibince, Amerikanın istediği anda İrana asker yollıyabileceğini iddia etmektedir. İzvestia'nın "İflâs politikası" başlığını taşıyan makalesi, daha bir sürü itham ile doludur. Makale, Rusyanın İrana karşı yeniden hücuma geçmeye hazırlandığının delilidir. Halbuki 11 Ağustosta, her iki taraf da ağır radyo neşriyatını durdurmuş ve Tahranda Rus maslahatgüzarı Veronine ile İran Dışişleri Bakanı arasında son derece gizli tutulan müzakereler başlamıştı. İzvestia'nın neşriyatı gizli Rus-İran müzakerelerinin iyi gitmediğinin delilidir.

Müzakereler, diğer taraftan, Batı dostluğunu seçen İranın, Rusya ile münasebetlerinin gerginleşmesinden kaçındığının delilidir. Nitekim, Amerika ve İran arasındaki iki taraflı anlaşmanın imzalanmasından evvel de İran, Rusya ile, müttefiklerini dahi haberdar etmeden gizli müzakerelere girişmişti. İranın Rusya ile müzakerelerde bulunduğu ancak, bir Saray sözcüsünün Tahranda bir lokantada ecnebi bir diplomatla birlikte havyar yerken, müzakereler yapıldığını ağzından kaçırıvermesi üzerine öğrenilmişti.

İranın iki taraflı dostluk gayretleri herhalde, Ekim başında Amerikada toplanacak olan Bağdat Paktı -yeni ismiyle CENTO- Bakanlar Konseyinde, uzun uzun konuşulacaktır.

Şehinşah Pehlevî
İyi komşu!

Muhammed V.
Zirveci

Fas

Arap Birliği

Arap Birliğinin Otuzikinci Kongresi geçen haftanın başında Kazablankada toplandı. Açılış merasimi, Fas Sultanı Muhammed V.'in resimleriyle süslü Belediye salonunda yapıldı. Konferans, Prens Mulay Hasanın, babası Sultan Muhammed V. adına okuduğu nutukla başladı.

Toplantı, Arap memleketlerinin dışişleri bakanları kademesinde cereyan ediyordu. Sekiz Arap memleketinin katıldığı bu toplantıya Tunus boykot etmişti. Buna sebep, iplerini Başkan Nâsırın çektiği Arap Birliğinin geçen yıl Tunusu mahkûm etmesiydi. Ama bu yıl hava değişmişti. Nitekim Birliğin Genel Sekreteri Abdülhalik Hasunanın ilk işi, Tunusun davetini temine çalışmak oldu. Bu maksatla Burgibaya methiye cümleleri ile bir telgraf çekti. Fakat Burgiba nazlanıyordu. Şart olarak Mısıra sığınmış rakiplerinin Nâsır tarafından himaye edilmemesini ileri sürdü. Mesele bu suretle halledildi.

Toplantının en enteresan hâdisesi, Fas Sultanının günün modasına uyarak, Arap memleketlerinin bir zirve toplantısı yapmasını istedi. Zirve toplantısı, Başkan Nâsırın da çoktan beri arzuladığı bir şeydir. Yalnız bâzı prestij meseleleri, toplantı yerinin tâyinini güçleştirmektedir. Irak, Ürdün ve Tunus, zirve konferansının Kahirede toplanmasına yanaşmamaktadırlar. Nâsır, toplantının Arap Birliğinin merkezi bulunan Kahireden başka bir yerde yapılmasıyla Birlik üzerindeki otoritesinin azalacağı kanaatindedir.

Fas Sultanının yaptığı ikinci teklif de, Arap Birliğini Nâsırın hâkimiyetinden kısmen kurtarma gayesini gütmektedir. Muammed V., bu maksadla Birlik statüsünün tâdilini istemektedir.

Bu meseleler bir tesanüt gösterisi olması arzulanan Kazablanka konferansını muvaffakiyetsizliğe uğratacak mahiyettedir. Bereket ortada Cezayir işi vardır. Cezayirli milliyetçilerin de katıldığı Arap Birliği bakanları toplantısı bu sayede tesanüt örneği verebilmiştir. Cezayir mevzuunda hakikaten tam bir görüş birliği mevcuttur.

Toplantının diğer bir alâka çekici hâdisesi de, General de Gaulle'ün referandumuna hayır diyerek istiklâline kavuşan Ginenin Başbakanı Seku Ture'nin bir mesajının okunması oldu. Ginenin ateşli Başbakanı, Arap Birliğini, mücadelesini sadece Kuzey Afrikaya münhasır bırakmayıp bütün Afrikaya teşmile çağırmaktadır. Buna karşılık, Afrikalılar da Arapların mücadelesini destekliyecektir. Bütün Afrikada mücadele daveti, Kazablanka toplantısına katılan heyetleri şaşırtmıştır. Arap Birliği şimdiye kadar çok gürültü yapmış, fakat meslekten politikacıların çok iyi bildikleri üzere, zülfüyâre dokunmaktan kaçınmıştır. Seku Ture'nin daveti onları tehlikeli denizlerde seyahate zorlamaktadır. Çok konuşan, ama sadece konuşan Arap Birliği, herhalde bu tehlikeli seyahate çıkmıyacaktır.

Nâsır
Kahireci

Sanatkârlar

Turistlerin Parisi

(Paris, Eylül... İlhan K. Mimaroğlu yazıyor.)

Yaz festivali yapmıyan bütün Batı şehirleri gibi Paris de bu sıralarda, sanat hareketleri bakımından bir çöle benzemektedir. Diğer şehirlerin yerlileri gibi Parisinkiler de sayfiyeye çıkmışlar, aralarında musikiyle ilgilenenler musiki festivallerinin yapıldığı şehirlere gitmişler, yerlerini de turistlere, çoğunlukla Amerikalı turistlere bırakmışlardır. Bugünlerde Paris, Louvre'u, Notre Dame'ı, Montmartre'ı -geri kalan zamanlarda da birbirlerini- seyreden ağzı bir karış açık Amerikalılarla doludur. Bir iki ay sonra, operasıyla değilse bile, Orchestre National'iyle, dünyanın en ileri ve en ehemmiyetli modern musiki hareketi sayılabilecek Domaine Musical konserleriyle, concourslarıyla Paris, dünyanın başlıca musiki merkezlerinden biri olarak normal hayatına yeniden başlıyacaktır.

Pariste yazın konserler yok denecek kadar azdır. Bugünlerdeki nadir istisnalardan biri, piyanist Niedzilski'nin konserleridir. Şehrin musiki çevreleri, Niedzilski'nin Fransız başkentine yazın gelmesini, mevsimin hararetli olduğu sıralarda edinilemiyecek bir başarının avuntusu saymakta, Niedzilski'nin bir "çöl zaferi" elde etmek istediğini söylemektedirler.

Genç Türkler

Pariste, çeşitli sanat kollarında çalışan birçok Türk vardır: ressamlar, mimarlar, sinemacılar, edebiyatçılar.. Fakat bunların arasında durumları ve başarılarıyla haklı olarak en büyük alâkayı görenler, henüz çocuk denecek yaşta olan genç Türk musikişinaslarıdır. Bunlardan ikisi, fevkalâde istidadı haiz oldukları için, kanunla ve bütün masrafları Devlet tarafından ödenmek üzere Parise gönderilmiş Verda Erman ve Ateş Parstır. Devlet Operası tenorlarından Umur Parsın oğlu Ateş Pars, daha oniki yaşındayken, başlıca Türk bestecileri arasında isim sahibi olmasını sağlıyacak seviyede bir sürü küçük parça bestelemişti. Genç Pars şimdi Pariste, gerek bestecilik, gerekse piyanistlik sahalarında eğitimine devam etmektedir.

Fakat bugün için başarısı asıl ehemmiyetli olan, piyanist Verda Ermandır. Ermanı, Türkiyenin bütün "harika çocuk"ları arasında bu sıfata en ziyade hak kazanmış sayanlar çoktur. İki yıl önce Parise yollanma kararı verildiği sıralarda, henüz 13 yaşındayken, Verda Ermanı dinliyenler "bu çocuğun acaba öğreneceği bir şey kaldı mı?" sualini sormaktan kendilerini alamamışlardı. Verda Erman daha o yaşta, teknik bakımdan

Verda Erman

Harika

gelişmiş bir piyanistti. Fakat asıl hayret verici yanı, hemen hemen hiç bir musikişinasın başaramadığı bir şey, her bir besteciyi kendi üslûp hususiyetleriyle çalmasıydı. Onun çalışında Mozart hiçbir zaman bir romantik olup çıkmıyor, Chopin duygusu ve rubatoları büyük bir tabiilikle gerçekleşiyor, Debussy için gereken hafif dokunuş ancak mütehassısların elde ettiği doza uygun düşüyordu. Birçok piyanistin yıllar yılı çalışmayla elde edemediğine Verda Erman insiyakla varmıştı.

Nitekim, "bu çocuğun öğreneceği ne kaldı?" diye düşünenler yanılmamışlardı. Verda Erman Paris konservatuvarına sekiz ay devam etti ve Birinci Mükâfatla mezun oldu. Gerçi bu netice bizde bâzı gazetelerin bildirdiği gibi "Paris Konservatuvarı tarihinde rastlanmamış" bir netice değildi. Fakat Ermanın başarısına erişenlerin pek az olduğu şüphesizdi. Ayşe Gül Sarıca da konservatuvarı, tıpkı Verda Erman gibi, aynı süre içinde Birinci Mükâfatla bitirmişti. Ama meselâ İdil Biret aynı neticeyi alamamıştı. İlk teşebbüsünde ancak İkinci Mükâfatı alabilmiş bunu "harikalık" onuruna yediremeyemiş, bir yıl sonra yeniden imtihana girmiş. Birinci Mükâfatı ancak o zaman alabilmişti. Fakat İdil Biretin daha mühim bir başarısı vardı. Piyano sınıfından aldığı Birinci Mükâfat yanında, refakat sınıfından da aynı dereceyi almıştı. Paris Konservatuvarında refakat sınıfından Birinci Mükâfat almak son derece güç bir iştir. Ne var ki tatbikatta İdil Biretin başarısı beklendiği kadar parlak olmamıştır. Bunda herhalde Biretin bir suçu yoktur. Çünkü İdil Biretin harikalığı olağanüstü musiki hâfızasındaydı. Musiki hâfızası, musikişinasın kendinden başka kimseye tatbikatta faydası olmıyan bir şeydir. Bir piyanistin veya bir bestecinin hâfızasının çok gelişmiş olması netice bakımından dinleyiciyi ilgilendirmez. Bugün İdil Biret, herhangi bir iyi piyanist olmaktan öteye gidememiştir. Çocukluğunda gösterdiği bestecilik temayülleri de bugün için mahsul vermeden kalmış durumdadır.

Sarıcanın dördüncülüğü

Her ne kadar tefsircilik istidadı Verda Erman kadar, genel olarak musikişinaslığı ve musikiyle ilgili merakları İdil Biret kadar gelişmiş değilse de Ayşe Gül Sarıca, doğrudan doğruya "mekanik" piyanistlik bakımından, bugüne kadar Türkiyeden çıkmış en iyi piyanist sayılabilir. Ayşe Gül Sarıca bundan önce Marguerite Long piyano yarışmasına girmiş ve beşinciliği almıştı. Bir piyanistin meslek hayatında, bilhassa piyasada tutulması bakımından, bu gibi yarışmalarda yalnız birinciliği almasının tesiri olabilir. Yoksa ikincilikle sekizincilik arasında -Marguerite Long yarışmasında sekiz kişiye mükâfat verilir- büyük bir fark yoktur. Geçen defa aldığı beşincilik derecesinden memnun kalmıyan Ayşe Gül Sarıca bu yıl yeniden yarışmaya girmiş. bu defa bir derece daha yukarı çıkmış, dördüncülüğü almıştır. Gelecek yıl yeniden müsabakaya girip girmeme hususundaki tasavvurları kati değildir.

Şimdi asıl mesele, bütün bu musikişinasların, Sarıcaların, Ermanların, Parsların, Biretlerin, piyasa başarılarının ne olabileceği meselesidir. Dünyada pek çok iyi piyanist vardır ve piyanistlik, rekabetin en zorlu olduğu sahalardan biridir. Türk "harika"ları mücadele sahasına ya doğrudan doğruya atılmak, ya da daha az güç -fakat gene de çok güç- bir yolu seçmek, istikballerini iyi bir menacerin eline teslim etmek mecburiyetindedirler. Verda Erman ve bilhassa Ateş Pars için böyle bir tasavvur belki henüz mevsimsizdir. Fakat İdil Biret ve hele Ayşe Gül Sarıca için mesleki istikballerini düzenlemenin zamanı gelmiştir. Şimdilik durumlarında, Biret de Sarıca da, musiki icracılığından yükselmiş daha birçok Türk musikişinası gibi, dünya ölçüsünde, mesleki gayret bakımından, birer amatör durumunda bulunmaktan öteye gitmiş değillerdir.

Orkestralar

Uçan çalgılar

Geçen haftanın sonunda Cuma günü, Etimesut hava meydanından birbiri sıra tam 7 askeri nakliye uçağı havalandı. Uçakların yolcularını 70 kişilik kadrosuyla Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrası üyeleri ile

onların çeşitli çalgıları teşkil ediyordu.

Orkestranın şef muavini Hikmet Şimşek, en telâşlı ve en heyecanlı yolcuydu. Çalgıların uçaklara yerleştirilmesinden başlayıp orkestraya alâka gösteren küçük ve büyük rütbeli hava subaylarına teşekküre kadar her işi ordan oraya koşarak şevkle yapıyordu. Rüyalarının hakikat olduğunu gören bir insanın saadeti içindeydi ve bütün orkestra genç şefin bu saadetini paylaşıyordu. İşte nihayet, senelerden beri arzulanan fakat bir türlü tatbik mevkiine konulmıyan "Yurdiçi Bölge Konserleri" hakikat olmuştu. Mesele aslında Batı musikisine gönül verenlerin bu musikiyi memlekete tanıtma ve sevdirme dâvasından ibaretti. "Halk Batı musikisinden hoşlanmıyor" diye bu musiki ihmal ediliyordu. Halbuki halk, Batı musikisini tanımıyordu ki sevip sevmediği söylenebilsin... Genç ve enerjik Şef bunu şu misalle anlatıyordu: "Ben ilk defa havyar yediğimde midem bulandı ve ilk viski içişimi hâlâ hatırlarım: Aman o ne pis kokulu bir içkiydi!.. Havyarın ve viskinin zevkine varmak için uzun bir antrenmana ihtiyaç varmış meğer..."

Mesele Batı musikisini halka götürmek, ona tanıtmak ve sevdirmekti. Fakat bu yolda ciddi bir adımın atılması, simdiye kadar maalesef mümkün olmamıştı. Gerçi Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrasının hem kanunun da, hem programında yurdiçi konserlerinden bahsolunuyordu. Ama, formaliteler bu iyi niyetli tasavvurun gerçekleşmesine bir türlü meydan vermiyordu. Bir defa tahsisat yoktu ve diğer sebepleri saymayı sâdece bu sebep lüzumsuz kılıyordu.

Kul sıkışmazsa...

Her şey Temmuzda, İkinci Erdek Şenliği sırasında başladı. Hikmet Şimşekin Opera Orkestrasıyla Şenliğe katılması ve oradaki konserlerinin halk tarafından alâka ve daha mühimi saygıyla dinlenmesi Batı musikisini halka götürmek için yanan gönüllere yeni bir şevk ve iman verdi: Bu iş, mutlaka yürüyecekti. Biraz alâka ve biraz vardım bütün meseleyi halle kâfi idi. Sıkışan kulların imdadına koşan "Hızır" da işte bu sırada ortaya çıktı. Erdek Şenliklerini himaye eden Sıtkı Yırcalı -Şair D. P. Genel İdare Kurulu Üyesi, Sabık Bakan ve Balıkesir Milletvekili-, Batı musikisini halkın ayağına götürme fikrine alâka gösterdi ve ondan sonra her şey sihirli bir değnek dokunmuş gibi hızla yürümeye başladı.

Sıtkı Yırcalı, Balıkesirin kurtuluş bayramı münasebetiyle 5 Eylülde yapılacak törenlere Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrasının da katılmasını istiyordu. Orkestranın üyeleri bu zevkli vazifeyi harcirah ve ücret talep etmeden yapmaya hazırdı. Fakat asgari 70 kişilik bir kadro ile bir yığın enstrüman Ankaradan Balıkesire nasıl nakledilecekti? Sıtkı Yırcalı, "Siz işin o tarafını bana bırakın" dedi ve meseleyi hakikaten en mükemmel şekilde halletti. Orkestranın faaliyeti, Ordu moral eğitim çerçevesi içinde mütalâa edilince, askeri uçakları bu teşebbüse tahsis etmek hiç de zor olmadı. Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes ve Hava Kuvvetleri Kumandanı General Arıburnu da müzaheret göstermeyi kabul ettiler. Konserlerin adı "Halk ve Ordu Konserleri" olunca, yolculuğun askeri uçaklarla yapılmamasına sebep kalmıyordu.

Bu güzel hareketin sâdece Balıkesire hasredilmesi hem yazık olacaktı, hem de Batı musikisini mümkün olduğu kadar çok kişiye tanıtmak gayesine aykırı düşecekti. Bu sebeple geniş bir program tertip edildi. Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrası 5-7 Eylül arasında Balıkesirde, 8 Eylülde Manisada, 9-10 Eylülde İzmirde, 12 Eylülde Aydında, 14 Eylülde Bursada, 18 Eylülde Kütahyada ve 20 Eylülde Eskişehirde konserler verdikten sonra Ankaraya dönecekti.

Halkla teması Üniversite Konserlerine inhisar eden Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrası, bu yeni teşebbüsten sonra daha geniş bir topluluğa sesini duyurmak imkânına kavuşacaktı ki bu elbette sevindirici bir hâdiseydi. Program, Batı musikisini ilk defa dinliyenlerin dahi hoşlanabileceği ciddi ve büyük eserlerden tertiplenmişti. Orkestranın bu gezi için iki programı vardı. Birinci programda Weber'in Oberon Üvertürü, Gounod'nun Faust operası bale musikisi ve Beethowen'in Yedinci Senfonisi yer alıyordu. İkinci program, Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma Uvertürü, Bizet'nin Arlesienne Suiti ve Beethowen'in Beşinci Senfonisinden müteşekkildi.

Orkestra üyeleri için uçaklarla yapılan böyle bir konser seyahati, düne kadar rüyada bile görülemiyen müstesna bir hâdiseydi ve bu fırsatın lâyık olduğu şekilde değerlendirileceği muhakkaktı.

Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrası bir üniversite konserinde

Ufuk genişliyor

T I B

Hastalıklar

Şeker

Hekimlik ilerledikçe bâzı hastalıkların azalması tabiidir. Fakat şeker hastalığı - diyabet - aksine, hekimlik ilerledikçe artmaktadır. Bunun sebebi hiç şüphesiz teknik ilerleyiş sayesinde fazla beslenme, modern hayatın icapları, yorgunluklar, heyecanlar, sürmenajlar, içki ve sefahattır. Diyabet, bir gençlik hastalığı değildir, 40-50 yaşlarında kendini gösteren, şekere ve şekerli maddelere tahammülsüzlük veya kanda şekerin artması diye izah edilen bir hastalıktır.

Burada, şeker deyince D. P. İktidarının fabrikalarıyla övündüğü o beyaz maddeyi anlamamak lâzımdır. Bunun da şeker hastalığının teşekkülünde rolü olmakla beraber, hekim dilinde "şeker" deyince kastedilen madde "glucose"dur, karbonhidrat veya "glucide" adı verilen gıdaların ana maddesidir.

Glucose, sâde şekerli gıdalarda değil, lezzetli tatlı olmayan sebzelerde, ekmekte ve unlarda da mevcuttur. Gıdalar bilindiği gibi, başlıca üç grup elemandan müteşekkildir. Bunlar karbonhidrat, lipid - hayvani ve nebati yağlar- ve protid- et, balık, yumurtadan ibarettir. Bunlara maden tuzlarını ve vitaminleri de eklemek lâzımdır.

Bu bilgiyi edindikten sonra şeker hastalığının daha ilmî bir tarifini yapmak mümkündür: Diyabet, "glucide"lerin vücutta tamamen sindirilmemesinden ileri gelen bir beslenme bozukluğudur. Vücut, şekerden ne kadar az istifade edebiliyorsa, diyabet o kadar ağırdır.

Yaşlı erkek hastalığı

Şeker hastalığına kadınlardan çok erkeklerde rastlanır. En müsait çağ, elli yaştan sonrasıdır. Fakat kadınlarda, gençlerde ve hattâ çocuklarda da, seyrek bile olsa, şeker hastalığı görülür. Hastalığın başlıca belirtileri çok yeme -polyhagie-, çok su içme- polyidipsie- ve çok işeme -polyurie- dir. Bu belirtiler bazan çok erken başlar ve hastalığın tanınmasına yardım ederler. Bazan da bu belirtiler ön plânda olmaz. Hasta hekimin karşısına diyabetin sebep olduğu bir ihtilâtla gelir: Deride geçmiyen, kapanmayan yaralar, kançıbanları, antraks, ekzema, ayaklarda damar tıkanması, kangren, taban delinmesi -mal perforant-, görme bozuklukları, katarakt, retinit, seksüel bozukluklar, koroner tıkanması, tansiyon yükselmesi damar sertleşmesi, parmaklarda tekrarlayan dolamalar, ziddetli zayıflama bunlar arasında sayılabilir. Böyle durumlarda yapılan bir idrar ve kan muayenesi hastalığın derhal tanınmasını sağlar.

Şişmanlıkta rekor kıranlar

Şeker hastalığına dâvetiye

Kanda şeker

Diyabetli hastalarda vücuda yaramıyan, harcanmıyan karaciğerde ve adalelerde depo edilmiyen, biriktirilemiyen ve dokularda yakılamıyan şeker, kanda artar ve idrarla dışarı atılmağa başlar. Şu halde idrar muayenesinde litrede 3-5 gramdan 50-60 grama ve daha fazlaya kadar şeker bulunması bu hastalığın tanınmasına yardım eder. Fakat bu da kâfi değildir. Ayrıca bir kan muayenesi yaparak şekerin kandaki seviyesini de ölçmek lâzımdır. Buna "glycemie" tâyini denir ve muhtelif usullerle yapılır. Normal olarak idrarda şeker bulunmaması lâzımdır. Kandaki miktarı litrede 1-1.20 gram arasında olmalıdır. 1,35'i aşması hastalık belirtisidir. Bâzan litrede 4-5 grama kadar yükselebilir.

Ensülinin rolü

Normal bir organizmada gıdalarla aldığımız karbonhidratlar midede ve barsaklarda hazmedilerek en küçük parçalarına ayrılır ve glükoz halinde barsak mükozasından sömürülerek kana karışır. Kıl damarlarla doku hücrelerine ulaştırılır. Bu hücrelerin vazife görebilmeleri için şekere ihtiyaç vardır. Şeker, bilhassa adaleler hizasında yanarak kaloriye çevrilir. Vücudun ihtiyacından fazla olanı da gene kan damarlarıyla adalelere ve karaciğere taşınarak orada depo edilir, stok yapılır. Şekerin bu yeni şekline "glycogène" denilmektedir. İhtiyaç halinde bu depolardan glycogène tekrar glükoza çevrilerek kana dökülmekte ve dolaşımla dokulara ulaştırılmaktadır. Bu mekanizma Claude Bernard tarafından keşfedilmiş ve "Gloycogènie" ismi verilmiştir. Bu mekanizma neden bozuluyor? Bunun sebebi, karnın içindeki pankreas dediğimiz bezenin yolunda işliyememesidir. Bu bezeden ensülin denilen bir hormon salınmaktadır. Pankreansın yeteri kadar ensülin yapamaması şeker hastalığına sebep olmaktadır. Ensülin hem glükozun karaciğerde glycogène halinde yığılmasını hem de adeleler hizasında lâyıkıyla yanmasını temin eden bir maddedir. Şu halde diyabet, bir pankreas hastalığı veya bir ensülin yetmezliğidir. Peki, bu pankreas yetmezliğini yaratan nedir? Bâzıları diyabetin irsî olduğunu hattâ familyal olduğunu ve bir ailenin birçok fertlerinde görüldüğünü söylerler. Hakikaten 100 diyabetliden 30-40'ının ailesinde, anasında, babasında ve ecdadında bir diyabetli bulunduğu tesbit edilmiştir. O halde diyabetlilerin çocuklarına çok dikkat etmek ve onları erken olarak korumak lâzımdır. Bu da hareketsiz bir hayat yaşamalarına mâni olmak, şişmanlamalarını önlemek, sürralimantasyondan sakınmakla mümkün olacaktır. Süralimantasyonun her şekli tehlikelidir. Spor yapanlarda, yol yürüyenlerde ve bu suretle formunu muhafaza edenlerde diyabet pek görülmemektedir. Tersine olarak elli yaşını aşmış, aktivitesini kaybetmiş olanlarda daha çok rastlanmaktadır. Kadınlarda gebelik ve bunun doğurduğu hormon düzensizlikleri de diyabetin bir sebebi olabilir. Şu halde gebe kadınlara sık sık idrar muayeneleri yaparak ayrı bir ihtimam göstermek lâzımdır. Bâzı intanlar da -meselâ sifiliz, kabakulak,-, diyabeti ortaya çıkarabilir. Hastalığın oluşunda heyecanların ve sinir sistemi bozukluklarının da büyük rolü vardır.

Damarlara dikkat

Diyabetin en ehemmiyetli ihtilâtları dolaşım sisteminde ve bilhassa alkan damarlarında görülür. Hasta-

lar iyi ve uygun bir rejim takip edemiyorlarsa, gıdalarında yağlı maddeler fazla bulunuyorsa, bu ihtilâtlar daha da çok olur. Yağlar ve lipoidler ve bunların bir şekli olan kolesterin, damar duvarlarına çöker ve arteryoskleroz yapar, kabacası damarlar sertleşir. Bâzan da arterit denilen damar iltihapları meydana çıkar. Bu hal daha çok bacaklarda ve ayaklarda olur. Tıkanan damarlar ayakları besliyemez. Kangrenler ortaya çıkar ve kangrene uğramış kısımdan ayağı veya bacağı kesmek gerekir. Kalbin damarlarında da tıkanmalar, daralmalar ve iltihaplar olur. Bu zaman da göğüs anjini veya miyokard enfaktüsü ortaya çıkar. Gene damarlardaki bozukluklardan ötürü böbrek iltihabı -nefrit-, tansiyon yükselmesi, katarakt ve retinit meydana gelebilir. Hattâ beyin damarları da daralıp tıkanabilir. Bulunduğu yere göre bu ihtilâtlar da muhtelif paraliziler ve dimağ belirtileri gösterirler.

Rejim ve tedavi

Diyabet rejiminin ana prensipi şekerli maddelerin kısılmasıdır. Yağlar ve albüminli maddeler de azaltılacaktır. Rejim düzenli olacaktır. Yani her üç maddeden de yeteri kadar ihtiva edecek, fakat hastanın kilo almasına, yağlanmasına ve şişmanlamasına engel olacaktır. Hastanın yaşına ve işine göre kilo başına 20-35 kalori sağlaması kâfidir. Karbonhidratlardan 175 gram, protid olarak 250 gram, yağlardan da 125 gram ihtiva edecektir. Az miktarda kahve ve çaya müsaade edilir. Tatlı içkiler meselâ şarap, bira verilmemelidir. Bu rejimle işi idare etmek mümkün olmadığı zaman ilâç tedavisine baş vurmaktan başka çare yoktur. Hem iyi çalışmayan pankreas bezesini uyandıracak ve bolca ensülin salmasını temin edecek bir ilâç mevcut değildir. Yalnız ensülin bu noksanlığı gidermektedir.

Bir ümit

Şimdi diyabet tedavisinde yeni bir takım sülfamid maddeleri kullanılmaktadır. Şeker düşürücü sülfamidler denilen bu yeni ilâçlardan üçü -BZ 55, D 860 ve 2254 RP- hâlen kliniklerde bolca kullanılmaktadır. Bu ilâçların piyasaya ağızdan alınan komprimeler şeklinde sunulmuş bulunması, ensüline olan üstünlüklerini teşkil etmektedir. Her gün birçok iğne yapılmaması hastalar için ehemmiyetli bir şeydir. Antidiyabetik sülfamidlerin tesir mekanizması henüz pek belli değilse de pankreasın içinde bulunan ve ensülin ifraz eden beta hücrelerini kamçıladığı veya alfa hücrelerini tahrip ettiği düşünülmektedir. Bu ilâçlar ehemmiyetli kan, böbrek, karaciğer hastalığı bulunanlarda veya allerjisi, deri hastalığı olanlarda kullanılmaz. Günde 5-6 komprime ile tedaviye başlanmakta ve tedricen azaltılarak günde bir veya yarım komprime ile uzun bir zaman devam edilmektedir. İlâç bazan da ensülinle beraber kullanılmaktadır. Fakat her halükârda, beslenme işinde ciddi bir rejim tatbiki zaruridir.

Çocuk

Örnek olmak

Ailenin en büyük vazifesi, hiç şüphe yok ki, çocuk yetiştirmektir. Çocuk sahibi olamıyan çiftlerin hayatta ne kadar acı çektiği düşünülürse, çocuk sahibi olanların bu yüzden saadet duymaları gerekir.

Çocuğun dünyaya gelişi şatafatlı bir iştir. Anne dokuz ay müddetle çocuğa ve kendine giyim hazırlığı yapar. Güzel bir loğusa yatağı hazırlamak için günlerce çarşı pazar dolaşılır. Hele ilk çocuksa heves daha da büyük olur. Doğum günü gelince, bütün aile büyük bir heyecanla dalgalanır ve nihayet bir bebek dünyaya kavuşur. Eğer çocuk erkekse, sıyrılamadığımız eski bir gelenek yüzünden ailenin sevinci iki misli büyür, sağda solda iftiharla bir "oğlan" doğduğu söylenir. İşte her evde çocuk böyle bir hava içinde dünyaya gelir. Gene birçok evlerde çocuğun gıdasını temin etmek, sağlığını korumakla birçok meselelerin halledildiğine inanılır ve ana babanın vazifelerinin bunlardan ibaret olduğu fikri benimsenir. Halbuki, çocuk doğduğu andan yetişkin çağa kadar ana ve baba için üzerinde uzun uzun kafa yorulacak bir problem olmalıdır. Her an düşünmek, her halin üzerinde durmak, her müşkülü çözmek icap eder.

Çocuktaki terbiyesizliğin, anlayışsızlığın, hırçınlığın ve saygısızlığın müsebbibi etrafındakiler ve bilhassa ana ile babadır. Anlayışı iyi ve köyüyü avırma kabiliyeti henüz teşekkül etmemiş olan çocuklarda etrafındakilerin hareket tarzı çok mühimdir. Çünkü çocuğun elinden, gördüğünü olduğu gibi kapmaktan başka bir şey gelmez. İşten şikâyet eden, yorgunluk bahanesiyle, kolu kırılan koltuğu tamir etmekten kaçınan baba, derslerine çalışmıyan yahut ufak tefek işlere yardım etmiyen, meselâ tavuklara yem vermek istemiyen, satıcıya kadar gidip gazete almıyan çocuğuna karşı haklı olabilir mi? Çocuk terbiyesinde örneğin ehemmiyeti büyüktür. Her gördüğünü taklit eden çocuk önce en yakın çevresini, bilhassa anne ve babasının davranışlarını takip eder. Onun için çocuklu evlerde, çocukların yanında her hareket ve sözde âzami dikkati göstermek şarttır. Anlayışlı olmak, kızmadan önce düşünmek, çocuğu tetkik edilmiş doğru fikirlerle itaat altına almak lâzımdır.

Oyun çağında çocuk
İnsan 7 sinde neyse...

Bir çok ana ve babalar çocuklarının mesuliyetsiz ve beceriksiz olduklarından şikâyetçidirler. Mesuliyet hissi itimatla aşılanabilir. Çocuğa itimat duyulup, bu itimat belli edilmezse, mesuliyet duygusunun uyanmaması da tabiî karşılanmalıdır. Okul çağına kadar kızının saçlarını kendi tarayıp ören anne, çok mühim bir işi olduğu gün bu işi çocuğa bırakırsa, saçını örmeyi beceremiyen çocuğunun taranmadan okula gittiğini dertli dertli anlatırsa haklı sayılabilir mi? Her yaşta yapabileceği işler ve davranışlar anlatılır, rahat hareket etmek imkânı verilirse, çocuğun istenildiği gibi olmaması imkânsızdır. Çocuk heykeltraşın elindeki çamurdan başka bir şey değildir. Şekli verecek olan terbiye edendir. Çocuğu aksi hareket etmeye zorlayan, yanlış muameledir.

Küçük yaşlarda edinilen mesuliyetsizlik ve beceriksizlik ileri yaşlarda da kökleşmiş birer alışkanlık olarak kalır. Bâzı anneler giyim, yatmak ve doyurmak hususunda çocuğa itimat etmezler, kendileri bu işleri yaparlar. Bâzı anneler ise bununla da kalmayıp, çocuğa oyun imkânı bile vermeyecek şekilde titiz olurlar ki, umumiyetle pısırık, çekingen ve beceriksiz çocuklar böyle yetişenlerdir. Meselâ, bir kır eğlencesinde bile terleyecek diye oyun oynamasına izin verilmiyen, dereye ayağını sokmak isteyince "karnın ağrır" diye önlenen, düşerse "ben sana demedim mi? Doğru dürüst otursana" diye ikaz edilen ve çocuk olduğu daima unutulan bir çocuğa bir bardak suyu döke saça getirdi diye, okul kitaplarını bir türlü muhafaza edemiyor diye, şikâyetçi olmak haksızlık değil midir? Giyinirken, beslenirken, oynarken bir takım işler yapmağa ve dikkat etmeğe alışan çocuk, bu dikkati devamlı olarak gösterecektir. Ama biri tarafından idare edilmeğe alıştırıldıysa, bunu her zaman bekliyecek, bulamayın-

ca yadırgayıp, bocalıyacaktır. Bu şaşkınlık ve beceriksizliğin tek mesulü çocukla meşgul olan terbiyecisidir.

Böyle yanlış bir terbiye ile işe başlanmışsa bile, zararın neresinden dönülse kâr vardır düşüncesiyle hareket edip, kötü alışkanlıkları düzeltmek mümkündür. Yavaş yavaş usûl değiştirilmeli, cocuğun karşılaşacağı müşküller kendisine sezdirilmeden halledilmelidir. Zira çocuk, bir defa beceriksizliğine inanırsa, bu inancını değiştirmek çok zordur. Bu bakımdan, çocuğu müşkül durumda bırakmamaya gayret ederek eski alışkanlığı, yani yardım bekleme alışkanlığı giderilebilir.

Moda

Mevsimle gelen

Sonbaharın gelmesiyle beraber, 1959 - 1960 sonbahar ve kış modelleri Paristeki moda evleri tarafından halk önüne çıkarılmaya başladı. Son günlere kadar büyük terzilerin sır olarak sakladıkları modeller artık gazetecilere ve parası çok bol olan alıcılara teşhir edilmektedir. Bu yılın en kullanışlı modellerini Maggy Rouff vermektedir. O da diğer büyük terziler gibi, kadını uzun gösteren, düz hatlı elbiseler üzerinde durmaktadır. Silüet ince ve zariftir. Etekler umumiyetle dar, fakat geçen yıla nazaran biraz daha uzundur. En mühim değişiklik tayyörlerde görülmektedir. Ceket boyları bir havli uzun, âdeta truvakara yakındır. Etekler dar, yaka daima kürkle süslenmekte, kürksüz tayyörlerde yüksek yakalar tercih edilmektedir. Spor tayyörlerde tweed kumaşlar hâkimdir. Ekose kumaşlar da bol bol kullanılmaktadır.

Bu yılın mantolarında iki taraflı kumaşlar oldukça revaçtadır. İki tarafını da giymek mümkün olduğu için bu yeni buluş değişikliğe imkân vermekte ve tercih edilmektedir. Yakalar tayyörlerde olduğu gibi ya kürklü, ya da yüksektir. Kollar bol ve geniştir. Yalnız bedendeki genişlik aynı şekilde etekte kendini göstermemekte ve etekler düz olarak inmektedir.

Yünlü kumaşlardan yapılan elbiseler yakasız ve dardır. Hafifçe bollaşan etekler de görülmektedir. Gece elbiselerinde bol büzgü ve volan kullanılmakta, böylece oldukça zengin bir görünüş temin edilmektedir. Görünüş, günlük elbiselerin aksine geniş hatlıdır. Gece için uzun ve düz lâme ceketler elbisesiyle giyilmektedir. Meselâ, düz bir lâme elbise üzerine aynı lâmeden düz uzun bir ceket bu yılın modasıdır. Bu ceketlerin beline kalın bir kemer koymak onlara ayrı bir güzellik kazandırmaktadır.

Bu yıl en çok kullanılan renkler kahverengi ve kahverenginin her tonudur. Gece elbiselerinde, kokteyl ve çay elbiselerinde bile bol bol bu renkler kullanılmıştır. Bundan başka moda evlerinin ısrarla kullandıkları diğer renkler siyah, beyaz, gece mavisi, mor, gri, gri - mavi ve nar çiçeği kırmızısıdır.

Ya erkekler?

Bu yılın erkek modasına gelince, kadınlar için pek revaçta olan kahverengi, erkek modasında da aynı ehemmiyeti muhafaza etmektedir. Düz kahverengi elbiseler, içinde kahverengi veya kahverenginin çeşitli tonları bulunan tweed ceketler, ya da koyu kahverengi kumaştan yapılmış spor ceketler erkek modasının esasıdır. Tweed ve diğer spor ceketler düz renk flanel, serj veya gabardın pantalonlarla giyilmeli ve böyle bir takım günlük iş kıyafeti olarak kullanılmalıdır. İş saatlerinin dışında, akşam üzerleri ve tatil günlerinde erkeklerin çok renkli, ekose gömlek giymeleri gerek kendileri gerekse kadınlar tarafından pek hoş karşılanmaktadır. Ekose gömleklerde en çok tutunan renkler mavi, kırmızı ve yumuşak sarıdır. Zaten sarı bu yılın modasında kahverengi ile uyuşması bakımından önde gelmektedir. Sadece gömlekle giyilen pantalonların paçaları daha dar ve kıvrımsızdır. Küf ve yosun rengi elbiselerle beyaz gömlek giyilmektedir. Bu elbiselerle parlak ipliklerden örülmüş abiye kravatlar kullanılabilir. Sonbahar akşamları için çeşitli hafif renklerden sveterler giymek moda olmakla beraber, iyi giyinen erkeklerin beyaz ve yumuşak yünden örülmüş sveterlere rağbet ettikleri gözden kaçmamaktadır.

Sosyal Hayat

Misafirlik sanatı

Evinize gelen misafirler arasında "Ah, bir kalkıp gitmeyi akledebilse!.." diye gözünün içine baktıklarınız olduğu gibi, size daha sık gelmesini arzu ettirecek kadar hoşsohbet, nâzik ve sevimli misafirleriniz de olmuştur. Fakat kendinizin ahbaplarınız arasında nasıl karşılandığınızı, iyi mi, yoksa kötü mü bir misafir olduğunuzu, düşünmek zahmetine katlanmamışsınızdır. Halbuki misafirlik bir sanattır. Tıpkı ev sahipliği de bir başka sanat olduğu gibi... Bunların arasındaki fark, birincisi ne kadar çok ihmal ediliyorsa, ikincisine o kadar fazla ehemmiyet verilmesidir.

1959 - 1960 sonbahar ve kış modasında Paris yenilikleri

Her işin başı para!..

İyi bir ev sahibesi veya ev sahibi olmak, misafir ağırlamasını bilmek mevzuunda insan, daha çocukluğunda "evcilik" oynarken eğitim görmeye başlar. Ama misafirlik hakkında öğretilenler itiraf etmek lâzımdır ki, pek azdır. Misafir olmasını bilmek, aranan, sevilen, istenilen bir misafir olmak iyi bir ev sahibesi olmak kadar mühimdir ve bunun da birçok kaideleri olduğu muhakkaktır. İyi bir misafir olmak mevzuunda alâka çekici bir makale yazan Elsa Maxwell muhakkak ki bu işde tam selâhiyetlidir. Çünkü cemiyet ve dedikodu sütunları yazarı olan bu meşhur Amerikalı kadın dünyanın dört bir tarafında en yüksek sosyetelerde, en gözde misafir olarak bulunmaya alışmıştır. Onu Fransada Windsor Düşesi ile kadeh tokuştururken ve Romada sahneyi birden bire terkederek kaçan meşhur soprano La Callas'ı teselli ederken görenler hiç şaşmamışlardır. Elsa Maxwell beynelmilel bir misafirdir. Kendi ifadesine göre, "genç yaştan itibaren aranan bir misafir"dir. Halbuki Elsa Maxwell vaktiyle gene kendi ifadesine göre, hiçbir surette şöhreti ve güzelliği olmayan bir genç kızdı. Ev sahibelerinin kendisini aramalarının sebebi iyi bir misafir olmaya gayret etmesinden, bunun için karşısındakilere kendisinden bir şeyler vermeye çalışmasından ibaretti. Piyano çalar ve güzel konuşurdu. Ama bunlara tabiî, doğuştan sahip olmamış, zamanla öğrenmişti. Kanaatine göre iyi bir misafir olmak, hiç de güç bir şey değildi. Herkes bunu öğrenebilirdi. Hem bu, aslında, pek küçümsenecek bir şey değildi. İyi bir misafir olmasını bilen kadın, ömrünün büyük bir kısmını iyi geçiren kadın demekti. Eğer bir kadın, misafirlik ettiği yerde sıkılgan, mahcup, silik kalıyorsa, canı sıkılıyorsa muhakkak ki, bizzat kendisi can sıkmaktadır ve bu halden kurtulmak için bir şeyler yapması şarttır.

Konuşmak ve dinlemek

İyi bir misafir olmak için en mühim şey iyi konuşmasını bilmektir. Bunun için zengin bir "sohbet mevzuu stoku"na ihtiyaç vardır. Güzel konuşmak için evvelâ yeni bir şeyler öğrenmek merakına sahip olmak lâzımdır. Yeni fikirler, yeni hâdiseler ve dünyada olup bitenlerle ilgilenen kimseler kolayca alâka çekebilirler. Okumak, dinlemek, öğrenmek çok zaman kâfi gelmiyebilir. Çünkü bâzı kimseler öğrendikleri şeyler üzerinde düşünmesini bilmezler. Yeni şeyleri takip etmek, bunların üzerinde düşünmek ve böylece bunlara şahsî bir görüş, bir orijinalite ilâve etmek lâzımdır. Eskimiş espriləri anlatarak, başkasının söylediklerini papağan gibi ezbere naklederek etrafta alâka uyandırmaya imkân yoktur. Bir kadın, memleketinde çıkan son kitaplardan, oynanan son piyeslerden, gösterilen filmlerden hiç olmazsa haberdar olmalı, hiç olmazsa bunların tenkidlerini okumalıdır. Bir kadın, mektepte edindiği klâsik bilgiyi de zaman zaman, hatırlıyacak şekilde gözden geçirmelidir. Bir kadın her gün gazete okumalı, politikadan, muhtelif faaliyetlerden, sanat hareketlerinden haberdar olmalıdır. Bunlar hakkında daima konuşmak şart değildir ve insan bazan fazla konuşmakla da çok şey kaybedebilir. Ama konuşulanları akıllıca takip edebilmek için dahi olsa, insan, dünyasında olup bitenlerden haberdar olmak zorundadır.

Ancak, konuşmak denilen şeyin de bâzı kaidelere tâbi olduğu asla unutulmamalıdır. Misafirliklerde konuşmalar kısa ve tatlı olmalıdır. Bilgililik taslamak, uzun uzun konuşmak, bir konferans salonuna yakışabilir. Ama, toplantılara asla gitmez. Aile toplantılarında konuşmasını bilmek kadar mühim olan bir şey de, karşısındakine konuşma fırsatını vermektir. Bir kadın için en mühim şey nerede konuşacağını ve nerede susacağını kestirebilmekten ibarettir. Kadınların okumaları, çok şey bilmeleri, onları ancak bilgileriyle övünmemek şartıyla alâka çekici yapabilir. Bir eğlence partisinde, üniversitedeki dersleri hatırlatacak şekilde konuşan kadın, elbette ki, sık sık dansa kaldırılmaz. Bâzı güzel hikâyeler, espriler vardır ki, bunları akılda tutmak ve zamanı gelince anlatmak gayet iyi netice verir. Böylece birden çöken sessizlikleri, can sıkıntısını gidermek mümkündür.

Muhayyile ve şahsiyet

Bir hikâye güzel olabilir, ama herkesin hikâyeyi kendine göre bir anlatış şekli olmalıdır. Hikâye anlatılırken biraz süslenebilir. Muhayyile iş-

Ekmek ve Ahlâk

Fatma ÖZCAN

Büyük şehirlerimizde kadınların, her gün daha fazla sayıda kadınlıklarını bir geçim vasıtası haline getirmeleri, fuhuşu meslek edinmeleri, acı da olsa, bir müşahededir. Bu, cemiyet için ıstırap verici, fert olarak haysiyet kırıcı halin sebeplerini aramak, düşünen her baş için bir vazifedir.

Memleketimizde "büyük" denilebilecek şehirler İstanbul, Ankara, İzmir ve Adanadan ibarettir. Bunlardan üçü -İstanbul, İzmir, Adana- ticaret ve iş şehridir. Bunların nüfusları milyonu geçmekte veya yaklaşmaktadır. Bu şehirde yaşayanlar ise, az kazanan ve çok kazanan olmak üzere, bâriz bir şekilde ikiye ayrılmışlardır. Ankara, bu üç şehirden farklı olarak orta hallilerin, kazancı ölçülü olanların şehridir. Orta hallilerin sayıca üstünlüğü zengin ve fakir tabakayı aşar. Ölçülü para, insanları ölçülü harekete mecbur eder. Ama üç iş ve ticaret şehrinde durum çok farklıdır. Her sahada tezatlar, âdeta yarış halindedir.

İzmir ve Adananın zenginleri, umumiyet itibariyle bu şehirde doğmuş, büyümüş kimselerdir, kullanılan tâbirle "yerli"dir. Bu şehirdeki hayatlarını çalışmakla kazanan fakir tabaka da büyük ekseriyeti ile "yerli"dir. Fakat İstanbulda gerek para, gerek emek sahiplerinin çoğu başka şehir ve kasabalardan gelen yabancılardır.

Bu şehirlerdeki kadınların durumu, erkeklere nazaran fazla hususiyet arzetmez. Kadın ya evdedir, ya da geliri küçük olan işlerde işçi olarak çalışır. Nisbet edilirse, memuriyet ve büro işlerinde çalışan kadınların sayısı devede kulak kalır. Durum böyle olunca, üç iş ve ticaret şehrinde çalışan kadınları da ikiye ayırmak mümkündür: Paraca üstün olanlar ve bir de bunun aksi...

Bizde kadının zenginliği veya fakirliği doğrudan doğruya kocasına veya aile reisine bağlıdır. Bu sebeple kolay ve çok kazananlarla, zor ve az kazananların tezatlı şehirlerinde sefalet ve ihtişamı yanyana görmek çok tabiidir.

Kolay kazanan erkek, kazancını kolay harcama yolundadır. Masraflarının büyük bir kısmı kumar ve kadına ayrılmıştır. Evlerinin maddi sıkıntısı yoktur. Fakat ihmali vardır. İhmal edilen kadın, umumiyetle kendini oyalamak ister. Bu oyalama, çok defa kocadan aynı şekilde öç almaya kadar varabilir. Düzenini kuramamış bir cemiyette, kadın, lâyık olduğuna inandığı haklara sahip olmayı beceremezse, daha çetrefil yollardan gidip, kırılan bir şeyi tamir ettiğini sanarak kendinden fedakârlık etmeğe başlar. Kadının suçluluk derecesi, elbette cemiyetten ve erkekten sonra gelir.

Fakir halk, inanç ve ahlâkî değerini daha çabuk ve daha kolay kaybeder. Hayat zorluğu, kadın-erkek bağını kolay kopar hale getirir. İnsanın yaşamak için önce, nefsini düşünmesi olağandır. Cahil dediğimiz ve hakikaten hiçbir eğitimi görmemiş bu halk tabakasında parasızlık arttıkça ahlâk düşmekte kadın, kadınlığından istifade edilir hale gelmektedir.

Zaafa düşen zengin ve fakir arasında, görgü ve gelenekleriyle bocalayan orta halli kadın vardır. Ankara, orta halli kadınların rahatlıkla yaşadığı medenî bir şehirdir. Diğer üç büyük şehir ise, iktisadi buhran devam ettiği müddetçe, iyi bir eğitimden de mahrum insanlar için, sosyal nizamın aksaklığını bâriz bir şekilde aksettiren tezatlar şehri olarak kalmakta devam edecektir.

leyince, zararsız ilâveler veyahut tefsirler bir hikâyeyi daha da güzelleştirebilir, ona bir şahsiyet bir orijinalite ilâve edebilir. Bunu mübalâğaya kaçmadan yapmak lâzımdır. Hikâyelerin cazibesini yapan bir şe" de, kısa şekilde anlatılmalarıdır. Zamanımız atom ve füze devridir. Sürat cazibe demektir. Umumiyetle iyi konuşan kimselerin başkalarına söz bırakmamaları muhakkak ki çok hatâlıdır. Hattâ iyi konuşan kimselerin iyi konuşamıyanlara fırsat vermeleri, onlara sualler sorarak konuşmaya teşvik etmeleri de lâzımdır. Eğlence toplantılarında danslı partilerde fazla ciddî sualler vasaktır. Aşk ve cinsî meseleler, umumiyetle herkesin iştirak ettiği bir konuşma mevzuu teşkil edebilir. Cinsî meseleler deyince elbetteki nezaket harici bir konuşma kastedilmemektedir. Ama meselâ şöyle bir sual ortaya atılabilir: "Neden bütün erkekler Marilyn Monroe'yu beğeniyorlar ve neden bütün kadınlar Clak Gable'ı cazip buluyorlar?"

Gitmesini bilmek

İyi bir misafirin en çok dikkat edeceği bir nokta da, zamanında gitmesini bilmektir "Ne çok erken, ne çok geç". İşte bu kaideye riayet şarttır. Misafir saate arada bir göz atmalı, onun mevcudiyetini unutmamalıdır. Akıllı bir ev sahibesi zaten, daima göz önünde iyi işleyen bir saat bulundurmalıdır. Ev sahibesine iltifat ederek kapıdan ayrılan misafir, kapı sohbetinin uzamamasına da dikkat etmelidir. Zira eşik üzerindeki uzunca bir gevezelik, içerde uzun gayretlerle kazanılan iyi puanları bir anda silip süpürmeye kâfidir.

Hülâsa, iyi bir misafir olmanın dört ana kaidesi vardır: Kısa konuşmak, uzun dinlemek, şahsiyetini meydana çıkarmak ve zamanında "Allahaısmarladık" demesini bilmek...

RAUF AKALTAN

SAÇ, profil ve demir işleri atelyesi sayın Ankaralıların emirlerine amadedir.

Demir ve saç konstrüksiyonlarımız için en emin ve en garantili müessese

RAUF AKALTAN

imalâthanesidir,

Adres: Soğukkuyu açık sok. No. 9 Ankara

HERKES

OKUYOR

P E T R O L

Tarih

Şu kaçık Drake...

1856 yılında Amerikanın Pittsburgh şehrinin sokaklarında bâzı ağzı kalabalık adamlar ellerindeki şişeleri "Kızıl derililerin hayat suyu" diye satmağa uğraşıyorlardı. Aradan üç sene geçtikten sonra, 1859'da -yani tam bir asır önce- Amerikalı bir maceraperest, asrın en büyük keşfini ortaya koydu. Bu buluş, bir başka tâbirle Rockefeller'in dillere destan servetiydi.

Bu, peri masalını andıran hâdisenin nasıl vuku bulduğunu öğrenmek için bir asır geriye dönelim: 27 Ağustos 1859'da, Pennsylvania'nın kuzey batısına düşen Titusville'de saat öğleden sonra 4'tür. Günlerden pazardır ve Yeni Dünyada hayat, kelimenin tam mânasıyla can sıkıcıdır. Belki de bunun için olacak, bir takım kimseler, pazar günlerini dahi çalışarak geçirmekte ve böylece oyalanmaktadırlar. Titusville amelesi, çiftçisi bol bir kasabadır. Hayatın renksizliğine inanmışlardan biri de Billy Smith'tir. Ona halk arasında "Amca" ismi verilmiştir. Billy şekil ve sima itibariyle Karl Marx'a benzemektedir. Amca, bu Pazar gününde Titusville'de eğlenceyi çalışmakta bulanlardan bir tanesidir.

Billy Smith'in işi kuyu kazmaktır. Etrafına toplamış olduğu birkaç güçlü kuvvetli amele ile toprakta bir delik açmakta, sonra da habire taş, toprak vesaireyi dışarı atmaktadır. Pazar günü de çalışmaya devam eden Billy Amca bu defa "yeni ve garip" bir müşterinin emrindedir. Bu garip, hattâ halk arasında "kaçak" diye bahsedilen kimse gerçekten sivri akıllının biridir: Albay Drake...

Billy Smith üç aydır, bu -kendi tâbiriyle- "kaçık" hesabına iş görmektedir. Üç ay içinde on kadar kuyu açmıştır. Drake'in kafasında bir sabit fikir mevcuttur: Toprağı kazmak, kazmak, kazmak ve petrolün bulunduğu sahaya inmek... Bu fikri Titusville kasabasında duymayan, işitmeyen kalmamıştır. Albaya takılan "kaçık" lâkabı da bu inanışın duyulmasıyla bir kat kuvvetlenmiştir.

Üç aydır çalışılmaktadır. Netice kuru bir "hiç"ten ibarettir. Albayda paralar suyunu çekmeye başlamıştır. Simdi ortada son bir 500 dolar vardır. O da bitti mi, Billy'nin çalışması da bitecektir. "Amca" pazar günü mesaisine, şu para çabuk bitsin de, bu deliden kurtulalım ümidi içinde devam etmektedir. Fakat aksilik bu ya, toprak delen ve toprak çeken âlet, bir noktaya, bir seviyeye gelmiş, takılmıştır. Billy Amca, on birinci kuyunun da bir kaya parçası ile son bulduğuna inanır ve hükmü verir: "Yarın, bu kuyudan da vaz geçmesini kendisine söylerim".

Küçük bir piramid

Ama yarın, iş bambaşka bir şekil alacaktır. Pazartesi günü, Billy Amca kuyuya yaklaştığında, burnuna acı, ekşimsi, bayıltıcı bir koku gelir. Ince Pilonu hafif hafif çalıştırdığında görür ki, bu defa âlet, toprak değil ama petrol çıkarmaktadır. Kuyu petrol ile doludur. Aradan yıllar geçmiş, 1914'de, Billy Amcanın kazdığı kuyunun üzerine küçük bir tahta piramid inşa edilmiştir. Böylelikle de petrol endüstrisi ilk adımını atmıştır.

Endüstri? Evet, zira petrolün keşfi, yani "Petra oleum" -ki "Taş Yağı" demektir- çok eskiden beri bilinen bir nesnedir. Musanın yaşadığı devirde, Bâbil Kulesinin yapıldığı tarihlerde ondan bahsedilmiştir. Haçlı Seferlerinde yakıcı silâh olarak da kullanılmıştır. Daha sonra Senecas'lar "Kızıl derililer" Beyazlara petrolün su tabakaları yüzünden nasıl toplanacağını ve yaralara karşı nasıl kullanılacağını öğretmişlerdir. Öyle ki ham petrole Amerikada yıllarca "Senecas'ların yağı" denmiş durmuştur.

Nihayet 1856 gelmiş çatmıştır. Bu arada gene Pittsburgh'da, Samuel Kier isimli bir maceraperest, petrolü ufak şişeler içinde beheri 45 sentten bambaşka bir görüşle satışa çıkarmıştır. Açmış olduğu tuz kuyusundan -ki 400 ayak derindeydi- tuz yerine balçık gibi bir sıvının çıktığını gören Kier, bunun Kızıl derililerin meşhur ilâcına benzediğini farketmiş, garip bir ticarî zihniyete kapılmış, biraz reklâm ile "Hayat suyunun deposu"na sahip olduğunu ilân etmiş ve her gün çıkardığı 250 litre kadar ham petrolü, ilâç diye şişeler içinde piyasaya sürmüştür.

Bu ham petrolden başka bir şey olmayan yeni ilâcı kullananlar, onun yanıklara, kaşıntılara vesair deri hastalıklarına iyi geldiğini farketmişler ve Samuel Kier, kısa zamanda hayli zengin olmuştur. Tabiî bu zenginlik, sattığı maddenin hakikî değeri yanında bir kıymet ifade etmemektedir. Ama bu muvaffakiyet bile zenginlerin dikkat ve alâkasının petrol üzerinde toplanmasına kâfi gelmiştir.

Kier'in bir şarlatan olduğu hakikattir. Zira o sadece satmayı düşünmüştür. Keşfi olan "Harika ilâç" hakkında yayınladığı reklâm broşürü New York'luların yahut daha doğru bir söylenişle zenginlerin gözünü açmaya yaramıştır. Nitekim Bissell isimli bir banker, petrol kuyularına para yatırmak cesaretini göstermiştir.

Bankerler işe karışınca...

Bissell de, Kier'in kalabalık ağzına bağlı kalarak, gerçek gayeden uzakta kalmıştır. Bununla birlikte iki ortak ilk petrol şirketini tesis etmişlerdir: Pennsylvania Rock Oil Co..'. Bu şirket ilk iş olarak Titusvil-

le'li değirmenci Watson'un 50 hektarı bulan arazisini 99 yıl müddetle kiralamıştır.

Petrol kuyuları kazılmaya, ham petrol çıkarılmaya, sonra şişelere konup satılmaya başlanmıştır. Ancak zamanla harika ilâç, ilk tesirini kaybetmiş ve satışlar ümit edilen kârı vermemeğe yüz tutmuştur. Bunun üzerine şirketin ve çalışmaların müsbet tarafı yavaş yavaş kaybolmuştur. 1859'da Albay Drake yahut "Kaçık Drake" ortaya çıktığı zaman "Pennsylvania Rock Oil Co."nin malî durumu hiç de parlak bir manzara arzetmiyordu.. New York'lu banker Bissell de petrol lâfından bıkkınlık duymaya başlamıştı.

İşte durum buyken, Drake çıkagelmiş ve "çılgınlık"larına başlamıştır. Petrolle ilgilenen, bir çiftçinin oğlu olan, daima silindir şapka ve baston kullanan bu garip adam, önce inatla Titusville topraklarını dolaşmış, sonra da değişmez bir kanaate varmıştır: "Titusville topraklarının altı petrol doludur".

Bunun üzerine kapağı New York'a atan Albay, burada fikrini çeşitli iş adamlarına açmışsa da, düşünceleri alâka görmemiştir. Çaresizlik içinde bir defa da Bissell'i ziyaret etmiş ve aralarında geçen, kavgaya benzer bir görüşme, çok şeyi halletmiştir. Bissell'e petrolün gerçek kıymetini izaha çalışan Drake, ancak işin şişelik petrol temin etmek olmadığını, galonlar dolusu petrol elde etmek olduğunu da söylemeyi ihmal etmemiştir. Bunun karşılığında kuyu açmak hakkı, bir takım âletlerin teminini de ısrarla talep etmiş ve banker, bu "deli adam"ın sözlerini son şans telâkki ederek rıza göstermiştir.

"Drake Çılgınlıkları" işte böyle başlamıştır. Buharla işleyen 6 beygir gücündeki bir motorla toprağın içinde oynayan bir boru ile çok daha derine inmek teşebbüsünde bulunan Drake, Billy Amcanın da iş birliği sayesinde, hikâyenin başında anlatıldığı gibi, içi sadece ham petrol dolu olan kuyuyu açmaya muvaffak olmuştur.

27 Ağustos 1859 tarihinde Drake bile ümitsizliğe düşmeye başlamışken mucize kendini göstermiş, onbirinci kuyudan petrol fışkırmaya başlamıştır. Bu onbirinci kuyu hem yeni bir devir açmış, hem de iflâs yolunda olan Rock Oil Co.'yu içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmıştır.

Bir başka adam

1862 yılında bir başka adam da petrol işine karışmıştır. O devirde henüz 23 yaşında bulunan bu adam, petrole gelinceye kadar çeşitli ufak tefek işlere girişmiş ve hepsinden de yüzünün akıyla çıkmıştı. Dedeleri Fransızdı. Roque - Feuille ismini taşıyordu. Ağızdan ağıza, nesilden nesile dolaşa dolaşa bu isim Rockefeller şeklini almış, genç müteşebbis de bu yeni ismi benimsemişti.

Küçük adı John Davidson idi. 1839 yılının 8 Temmuzunda New York yakınlarında Richford'da dünyaya gelmişti. Babası at yetiştiricisiydi. Lâkin bu meslek küçük Davidson'a, "Az para getiren, uzun vadeli bir iş" olarak görünüyordu. Bu sebeple de New York eyaletini terk etmiş, küçük bir para, ama büyük bir azimle gelmiş Oil Creek Valley'e yerleşmişti.

Soğuk bakışlı, hesaplı, ileriyi gören bir kimse olan John için, Titusville ne işe yaradığı pek belli olmayan bir panayıra benziyordu. Adım başında bir kuyu, eskimiş âletler, hesapsız çalışmalar...

Bir petrol kuyusu

Fışkıran servettir

Her taraf metodsuz bir şekilde delik deşik edilmekteydi. Rockefeller biliyordu: Bir kuyu açıp petrol buldun mu, beş metre ötesinde bir ikinci kuyu daha açıp petrol aramaya lüzum yoktu. İkincisinden de petrolün çıkacağı ve bu petrolün de birinci kuyudan geleceği tabiî idi.

John gene biliyordu ki, petrolü topraktan çıkartmak pek mühim bir iş değildir. Asıl mesele, onu piyasaya en iyi şekilde, en geniş miktarda fiyatlar üzerinde yapmış olduğu basit bir inceleme neticesinde kararını vermişti. 1859 yılında ham petrolün variline iki dolar veriliyordu. 1862 yılında ise ayni varilin kıymeti 10 sente, yani yirmide bir, düşmüştü. Zira ortada petrolünü satamıyan bir yığın insan veya şirket vardı. O halde John D. Rockefeller için yapılacak iş, petrolü çıkarmaktan ziyade satmak, satılmasını temin etmek olmalıydı ve nitekim böyle oldu.

Diğerleri kazdılar, toprağın altını üstüne getirdiler, elde ettiler ve Rockefeller elde edilen neticeyi kıymetlendirdi. Tabiî kâr payını alarak...

Bu arada lâboratuvarlar da petrolün sırrını çözmekle meşguldü. Petrolden gaz, zift, parafin, katran, makine yağı vesair maddelerin çıkarılabileceği belli olmuştu. 1859 yılının son günlerinde John, bir tasfiyehane kurdu ve petrolü burada işlemeye başladı. Üç yıl içinde de net 100 bin dolar kâr temin etti. 1865 yılında -petrol tasfiyehanesini iki ortakla birlikte kurmuştu- ortaklarına adam başına, yatırmış oldukları paraları ve 72.500 dolar kâr ödeyerek işinin tek ve mutlak hâkimi oldu.

Maceradan endüstriye

John D. Rockefeller babasının at yetiştiriciliği işini "Hesapsız ve verimsiz" buluyordu. Petrol işine de bu sebeple atılmıştı. 10 Ocak 1870 tarihinde 1 milyon dolar sermayeli "Standard Oil" şirketini kurarken işini macera olmaktan çıkartmış, bir endüstri haline getirmişti.

Standard kelimesini bilhassa seçmişti. Kararı basit ve katiydi. Petrol tasfiye ameliyesini standard bir ölçü içinde tutmak kararındaydı. Bu tam kapitalist bir görüşün ifadesiydi. Nitekim birkaç yıl içinde Rockefeller'i Amerikanın ilk milyarderi yapmaya kâfi geldi.

Bundan sonra Rockefeller daha cesur, daha hesaplı hareket etmeye başladı. Herkes bir tasfiyehane açabilir, herkes kendisine rakip kesilebilirdi. Mesele petrolü işlemek olmaktan çıkmış, işlenmekte olan petrolün kontrolünü elinde tutmaya çevrilmişti. Nerede bir "Pipe - Line" yapılıyorsa Rockefeller oranın yüzde 51 hissesine sahip oluyordu. Nerede bir petrol tasfiyehanesi kuruluyorsa, ona parayı veren kimse hiç şüphesiz kendisiydi. Ana petrol yollarını bir bir tutuyordu.. Öylesine bir hal geldi çattı ki, bugün Standart Oil'ün ne bir tasfiye merkezi vardır, ne bir nakliye servisi mevcuttur, ne de bir satış müdürlüğü teşkil etmiştir. Bununla birlikte dünya petrolünün yüzde ellisine yakın bir nispetinde tek söz sahibi kendisidir.

Petrol mevzuunun genişliği başka devlerin de meydana çıkmasını sağlamıştır. Texas Company, Shell, Mobil Oil, Gulf Oil bunların bâzılarıdır. Petrol zamanla öylesine bir hal almıştır ki onu en iyi 1917 de Clemenceau tarif etmiştir: "Bir damla petrolle bir damla insan kanının farkı kalmamıştır".

Petrolün atom reaktöründen korkusu yoktur. Zira kimya her gün, petrolün ana madde olarak kullanıldığı yenilikleri ortaya koymaktadır.

Kaçık Albay Drake ile Billy Amca petrolün sanayideki yerini tespit etmişlerdir ama, ona hakikî değerini veren -elbette kendi çıkarı için- Rockefeller olmuştur.

Fransa

Dördüncü Sagan...

Fransanın edebiyat dünyasına fırlattığı bir "Sputnik" olan Françoise Sagan'ın dördüncü romanı, geçen ay Julliard Yayınevi tarafından satışa çıkarıldı. İlk akisler, bu romanın da Sagan imzasını taşıyan diğer üç roman gibi satış rekoru kıracağını, hemen her dile çevrileceğini ve üzerinde uzun boylu tartışılacağını göstermektedir.

Sagan'ın dördüncü kitabının adı "Brahms'ı Sever misiniz?" dir ve şimdiye kadar hep yolunu bulamamış genç kızları anlatan yazar bu defa zamanımızın delikanlısını ele almaktadır. "Brahms'ı Sever misiniz?" suali, yazara göre, 20 yaş gençliğinin mânasızlığını ifade eden bir etikettir.

Son romanı hakkında münekkitlerin ne düşündüğü henüz bilinmemektedir; ama bizzat Sagan'ın fikirleri, L'Express mecmuasında neşredilen bir mülâkatla ortaya çıkmıştır. L'Express'in muhabiri ile meşhur romancı arasında cereyan eden muhavere şudur:

— Son eseriniz de bundan öncekiler gibi tam 188 inci sayfada bitiyor. Bu şaşılacak bir tesadüf mü?

— İki nokta üzerinde durmak istiyorum: Romanım benim için 188 inci sayfada bitmiştir. Bu bir... Sonra, evet sonra... her halde ben uzun soluklu bir yazar değilim. Bütün söyliyeceklerim 188 sayfada tükeniyor.

— Son romanınızda, eskilerden farklı bir tema var mı?

— İki tema var: Aşk ve yalnızlık... Daha doğrusu önce yalnızlık, sonra aşk...

— Diğerleri de böyle değil miydi?

— Her halde hayatta en çok bunlara ehemmiyet vermemden olacak...

— "Brahms'ı Sever misiniz?" de kahraman artık bir genç kız değil. Bunun sebebi ne?

— Bunu bilhassa öyle yaptım. Zira bundan önceki romanlarımdan hakiki hayata fırlayan genç kızları görmek beni ürküttü. Hem sonra romanda kastettiğiniz gibi sigara, viski ve serbest bir hayat peşinde koşan, James Dean modeli ikinci derecede bir tip de var...

— Bu romanınız size benzemiyor.

— Yani bundan öncekiler benziyor muydu? Değişmiyen sadece maddedir. Hayatın en gerçek bir tarafı da bu...

— Esere niye bu ismi koydunuz?

— Bence romanı hülâsa ediyor da ondan... 40 yaşında olgun bir kadın, günün birinde hiç beklemediği bir saatte şu sualle karşılaşıyor: "Brahms'ı Sever misiniz?"... Böylesine bir sual genç işidir, 20 yaşın sualidir.

Françoise Sagan

Merhaba, muvaffakiyet!..

— 20 yaşın sizce malûm başka ne gibi sualleri vardır, lütfen söyler misiniz?

— Tabii... 20 yaşta ağızdan çıkan sualler arasında, "Allaha inanır mısınız?", "Yarın için ne düşünüyorsunuz?", "Nietzsche'yi yahut Brahms'ı sever misiniz?" gibiler ekseriyeti teşkil eder. Yaşlandıkça bunların yerini "Bu yemeği sever misiniz?", "Şu filmi gördünüz mü?", "Bu gece bir yere gidelim mi?" gibi sualler alır.

— Romanınızın kahramanını tanıyor muydunuz?

— Hayır. Sadece tasavvur etmem kâfi geldi. Ama illa tanımak isteseydim, kolayca bulurdum. Zira böylesi pek çok...

— Son romanınız Colette'in "Cicim"i ile mukayese edilebilir mi? İki eser arasında müşterek bir taraf mevcut mudur?

— Katiyen... "Cicim"de Lea, Cicimi sever. Benim kitabımdaysa Paulle, Simon'u sevmiyor. "Cicim"de Lea, gençlik peşinde koşar durur. Halbuki benim Paule'üm daima muvazeneli olmak gayreti içinde... Görüyorsunuz ya, hiçbir benzerlik yok.

— Çalışmalarınızda bir şeyler bulmak, bir şeyler keşfetmek peşinde misiniz?

— Evvelâ şunu söyliyeyim: Bence arzu edilen şey aramakla bulunmaz, yaratılır. Şahsen ben böyle bir şeyin peşinde koşmuyorum.

— Yeni tasavvurlarınız var mı?

— Elbette... Bir roman daha yazmak.

— Çekindiğiniz bir şey var mı?

— Korktuğum tek şey, gündelik hayattır.

— 24 yaşında hayattan bıkmış bir haliniz var...

— 19 yaşındayken olduğum gibi olmadığım muhakkak. Şu anda, şekil olarak pek çok şeyi değiştirmeye muktedirim. Ama hakikaten içime sinmiş, yerleşmiş düşüncelere pek fazla söz geçiremiyorum. Kötü olan ve bana dokunan da bu ya...

— En fazla sevdiğiniz eseriniz hangisi?

— Sonuncusu. Çünkü bana en fazla yakın, düşüncelerime en uygun olan o.

— Bir yazar eseri ile cemiyete tesir etmekte, ona bir istikamet vermekte kararlı olmalı mıdır?

— Ben değilim. Ama olanlar da yok değil. Meselâ Jean Paul Sartre. Onun yazı kuvveti ve dehası, hayata, cemiyete ve vakalara kadar inecek güçte. Cemiyetle insan arasındaki fikir bağının, iptidai cemiyetlerde olduğu gibi bugün de kuvvetli ve kopmaz olduğunu iddia etmek güçtür. Böyle olunca...

— Sanatınızda nereye doğru gitmek istiyorsunuz?

— Her halde drama doğru değil. Zira gündelik hayatımızda dram, ziyadesiyle mevcuttur. Haaa, ne dersiniz?

DİKKAT!

AKİS'in 115 ve 123. sayısı mahkeme karariyle toplattırılmıştı. Gene mahkeme karariyle iade edilen bu fevkalâde mecmualar şimdi satışa arzedildi.

Merakla ve katıla katıla gülerek okuyacağınız bu iki mecmuayı AKİS mecmuası P. K. 582 Ankara adresine göndereceğiniz 2 adet altmış kuruşluk posta pulu ile temin edebilirsiniz.

SİNEMA

Filmcilik

İkinci liste

Mevsim filmleri gösteren ikinci liste, yeni bir ithalâtçı tarafından yayınlandı. Bu yeni ithalâtçı "Emek" ve "Küçük Emek" sinemalarını işleten Emekli Sandığıdır. İlgililer, Emekli Sandığının bu çeşit işlere el atmasını tenkid ededursunlar, sinemamızın bu yeni ithalâtçısının çalışma tarzı, öbürlerinden hiç farklı değildir. 57 filmlik listede yine Amerikan sineması başta geliyor, filmler yine mümkün olduğu kadar isabetsizce seçilmiş.

Listenin en alâka çekici filmi, 1958 Berlin Festivalinde zenci oyuncu Sidney Poitier'ye en iyi oyuncu armağanını kazandıran, ayrıca bu yılın en iyi orijinal senaryo Oscar'ını alan "The Defiant Ones -Kader bağlayınca"dır. Stanley Kramer'in çevirdiği film, bilindiği gibi birbirine zincirle bağlı olarak hapisaneden kaçan bir beyaz ile bir zencinin macerasını anlatmaktadır. Zenci düşmanı olan beyaz, hem bu suni bağın, hem de aynı tehlikeyle karşı karşıya olmanın daha da artırdığı bir nefretle maceraya başlar, fakat hâdiseler bu nefreti ortadan kaldırır. Kramer'in filmi, bir yandan Amerikadaki zenci meselesinin yeniden alevlendiği, Federal hükümetin okullarda zenci-beyaz kaynaşmasını "resmen" desteklediği, bunun sonunda Little Rock hâdiselerinin meydana çıktığı bir zaman rasladığı için, bu yandan da senaryoyu yazanlardan birinin Hollywood'un karalistesinde olmasına rağmen, Akademinin aldığı son kararla Oscar'a namzet gösterilip kazanmasından, böylelikle karaliste siyasetinin resmen iflâsının ilân edilmesine yol açtığı için aktüel bakımdan ehemmiyet kazandığı gibi, ayrıca Stanley Kramer'in usta tekniği, hikâyenin sade ve dümdüz kuruluşu, iki oyuncunun -Sidney Poitier ile Tony Curtis- başarısı ile de dikkati çekmektedir.

"Kader bağlayınca"nın ardından yine 1957 Berlin Festivalinin büyük armağanını kazanan "Twelve Angry Men -On iki öfkeli adam" geliyor. Bir televizyon piyesinden, bir televizyon rejisörü olan Sidney Lumet tarafından beyaz perdeye adapte edilen "12 öfkeli adam", bir cinayet dâvasında durumu oldukça karışık bir sanığın suçlu mu suçsuz mu olduğunu kararlaştırmak için toplanan bir jüriyi inceliyor. 12 kişilik jürinin çeşitli meseleler karşısında birbirinden çok farklı olan davranışlarını, karşılıklı münasebetlerini, bütün film jürinin toplandığı dört duvar arasında geçmesine rağmen, sıkmadan ortaya koyuyor.

Sidney Lumet'in bir muhakemenin jüri kısmını gösteren filmine karşılık, Billy Wilder'in bir duruşmayı anlatan "Witness for the Prosecution -Beklenmiyen şahit"i ilk film kadar talihli çıkmıyor. Agatha Christie'nin bir piyesinden adapte edilen "Beklenmiyen şahit", cinayetle itham edilen, bütün deliller aleyhinde olan, hattâ karısının bile aleyhinde şahitlik yaptığı bir adamın -beyazperdede son rolünü oynıyan Tyrone Power-, usta bir avukat tarafından temize çıkarılmasını anlatıyor. Hitchcock'un "Paradine Case -Celse açılıyor"unu hatırlatan bu hikâye, ancak oradaki gibi bir "Suspense", teknik cambazlık ve oyundaki ustalıkla kurulabileceğinden, Billy Wilder de bütün gayretini bu noktalar üzerine teksif ediyor. Avukat rolündeki Charles Laughton'un hastabakıcı rolündeki karısı Elsa Lanchester'in, kocasının idama mahkûm olmasını tercih eden Marlene Dietrich'in ve Tyrone Power'in başarılı oyunları Wilder'in işini kolaylaştırıyor.

Komediler

«Beklenmiyen şahit"teki ciddî havanın aksine Lubitch'vari bir komedi havasının hâkim olduğu ve yine Wilder'in elinden çıkan "Love in the Afternoon -Ariane, Öğleden sonra aşk" da, ancak yarım bir başarı sayılabilir. Bu başarı da yine daha çok oyunculara dayanıyor. Claude Anet'nin romanından adapte edilen "Ariane", yaşlı bir çapkın, bunu gözetlemek için tutulan bir özel detektif ve detektifin kızı üzerinde kurulmuştur. Yaşı bakımından Gary Cooper, yaşlı çapkın rolüne tam uygun düşüyorsa da eski komedilerindeki alışkanlığını burada bir hayli kaybetmiş görünmektedir. Buna karşılık, bir başkasının hesabına Cooper'in çapkınlık maceralarını rapor

"Oniki öfkeli adam"dan bir sahne

Televizyon filmi

"Gurur ve ihtiras"ta S. Loren ve C. Grant

Süper prodüksiyonun iyicesi

etmek icin çalışan detektif rolündeki Maurice Chevalier ile aynı çapkının tuzağına düsen detektifin kızı rolündeki Audrey Hepburn, 1930 yıllarının Lubitsch'vari komedileri tipindeki bu geç kalmış eseri seyredilebilir hale getiriyor.

Listede, Billy Wilder'ın bir filmi daha yer almaktadır. Yine komedi çeşidine giren bu eser, Wilder'in usta olduğu hiciv sahasından ziyade Marx Kardeşlerin "burlesque" eserlerine daha yakındır. Bu bakımdan bu eser de yarım-başarıdan öteye geçmiyor. Marilyn Monroe, Tony Curtis, Jack Lemon, George Raft ve Joe E. Brown'un oynadıkları "Some Likte It Hot -Bazıları sıcak sever", bir "gangster komedisi"dir. Meşhur St. Valentine katliamına şahit olan Curtis ile Lemon'un gangsterlerden kurtulmak için kadın kılığına girip kaçmaları, kadın kılığındaki Lemon'a bir zamanların ünlü oyuncusu "lâstik ağız" Brown'un canlandırdığı milyonerin aşık olması, gangsterlerden kaçan iki gencin bir yatta bunların arasına düşmesi gibi, daha çok Marx Kardeşlerin filmlerini ve biraz da geçenlerde ölen Preston Sturges'ün eserlerini hatırlatan sahneler yer almaktadır.

Komedi sahasında en ehemmiyetli sayılabilecek eser, Sturges'dan önce 1930-1940 yıllarının hemen bütün Amerikan komedisine hâkim olan Frank Capra'nın yeniden sinemaya dönüşünde cevirdiği "A Hole in the Head -Miami macerası"dır. Miami çevresinde dul bir erkekle -Frank Sinatra- dul bir kadının -Eleanor Parker- gönül macerası etrafında dönen komedi, Capra'nın uzun bir ayrılıktan sonra canlılığından hiçbir şey kaybetmediğini ortaya koymaktadır.

Listede iki de Bob Hope komedisi yer almaktadır. Bunlardan biri Amerikalı komiğin Fransız komiği Fernandel ile birlikte oynadığı ve Gerd Oswald'ın elinden çıkan "Paris Holiday -İkimiz Pariste"dir. Bob Hope'un filmi de, "Bazıları sıcağı sever" gibi gangster cevresinde gecen bir hikâyeyi anlatmakta ve Sturges ile Marx Kardesler tesirini ondan daha fazla taşımaktadır -galiba bundan dolayı olacak Sturges'ün kendisi de bu filmin birkaç sahnesinde görünmektedir-. Bob Hope'un ikinci komedisi, Amerikada düzünelercesi çevrilen Jesse James maceralarını hicve çalışan bir "kovboy komedisi"dir. Bob Hope'un kurduğu "Hope Entreprises"ın eseri olan "Alias Jesse James -Zoraki haydut", ancak kovboy filmlerinin belirli klişelerle alay ettiği vakit eğlenceli olabilmektedir.

Dramlar

Terence Rattigan'ın bir piyesinden adapte edilen ve Delbert Mann tarafından cevrilen "Separate Tables -Ayrı masalar" bir otelde toplanan ayrı karakterde insanların davranışlarını ve birbirleriyle münasebetlerini incelemeye çalışıyor. Kalabalık bir oyuncu topluluğunu -Deborah Kerr, David Niven, Wendy Hiller, Burt Lancaster, Rita Hayworth, Gladys Cooper, Felix Aylmer...- bir araya getirmesi, dikkate değer tipleri ele alması; filmin oldukça tiyatro "kokması" ve şahıslardan bazılarının işlenişinin yarıda bırakılmasına rağmen, sonuna kadar alâkayla seyredilebiliyor.

"Ayrı masalar" gibi yine "Hecht, Hill and Lancaster" şirketinin eseri olan "Run Silent, Run Deep -Sessiz ve derin git", İkinci Dünya Harbinde Japon kıyılarında Amerikan denizaltı ve savaş gemilerinin harekâtını ele alan, daha çok denizaltıların faaliyetlerini teferruatlı bir şekilde göstermesi bakımından doküman değeri taşıyan bir eserdir. Robert Wise'ın çevirdiği film, bunun dışında, kumandan ve subaylar arasındaki anlaşma ve çatışmaları her zamanki klişeler içinde ele almaktan öteye geçmiyor.

Delmer Daves'in "Kings Go Forth -Krallar önde gider"i de yine İkinci Dünya Harbini, fakat bu defa Fransanın Alpler kesimindeki cepheyi ele almaktadır. Frank Sinatra, Tony Curtis ve Nathalie Wood, Almanlarla çarpışan, ölüm dirim mücadelesine girmiş bir ordunun yanı sıra üçlü bir aşk ve kıskançlık macerasına fırsat bulmak gibi hiç de inandırıcı tarafı olmıyan bir hikâyeyi canlandırmaya çalışıyorlar. Listedeki savaş filmlerinin hiç şüphesiz en iyisi, bu çeşidin en usta rejisörlerinden olan Lewis Milestone'un "Pork Chop Hill - Mücadele tepesi"dir. Korede Panmunjom mütareke görüşmelerinin devamı sırasında, askerî olmaktan çok siyasî değer taşıyan bir tepenin küçük bir Amerikan birliği tarafından ele geçirilişini anlatan film, Hollywood'un savaş filmlerindeki belli klişelere sık sık başvurmasına, Milestone'un önceki eserlerinin kuvvetine erişememesine rağmen yine de dikkate değer bir filmdir. Anthony Mann'ın "Men in War -Savaşan kahramanlar"ı da yine Kore savaşlarını mevzu alıyor ve Milestone'unkine yakın bir başarıya erişiyor. Bilhassa savaş sahnelerinin ve savaşan insanların yaşayışlarının Mann tarafından büyük bir gerçekçilikle aksettirildiği görülmektedir. Buna karşılık yine usta bir rejisör olan Mankiewicz ise Çin Hindindeki Doğu-Batı çatışmasını anlatan "The Quiet American -Sâkin Amerikalı"sı, üstelik Graham Greene'in başarılı bir romanına dayanmasına rağmen aynı kuvvette değildir.

Westernler, "süper"ler

William Wyler, listenin en iyi kovboy filmi olan "The Big Country -Büyük ülke"de bir yandan Goerge Stevens'in "Giant"ındaki destan havasını bir yandan da kendi eseri olan "The Friendly Persuation -Kan dökmiyelim"deki barışçı tutumunu biraraya getirmeğe çalışıyor, fakat buna ancak sınırlı bir ölçüde muvaffak olabiliyor. Anthony Mann ise "Savaşan kahramanlar"daki başarısını, kendisinin daha usta olduğu western sahasında meydana getirdiği "Man of the West -Batı adamı"nda elde edemiyor. Psikolojik bir western meydana getirme gayreti, zayıf bir senaryo yüzünden gerçekleşememektedir. Yine Mann'ınki gibi vasat bir eser olan ve Andre de Toth'un elinden çıkan "Day of the Outlaw -Kanunsuzlar diyarı" küçük bir topluluk çevresinde iyi ile kötünün çatışmasını anlatıyor. Listenin en iyi kovboy filmlerinin bunlar olduğu göz önünde tutulursa, listenin hemen hemen ücte birini kaplıyan öbür kovboy filmlerinin birer döküntüden ibaret olduğu kolaylıkla anlaşılır.

"Ayrı masalar"ın oyuncuları
Artist koleksiyonu

Listenin süper-prodüksiyonları arasında Kirk Douglas'ın hem prodüktör hem de oyuncu olarak calıştığı, Richard Fleischer'in rejisörlüğünde çevrilmiş "The Vikings -Vikings" var.

Norveç fyorlarında büyük masrafla çevrilen ve Jack Cardiff'in çok güzel bâzı fotoğraflariyle süslenen bu eser, eninde sonunda bir "resimli roman" olup çıkıyor. Filmin en iyi parçası, en sonda yer alan ve United Productions of America'nın hazırladığı film yazıları... Stanley Kramer'in hem prodüktör hem de rejisör olarak İspanyada çevirdiği "The Pride and Passion -Gurur ve ihtiras" süper-prodüksiyondan beklenebilecek olanın en iyisine, "Vikings"ten daha çok yaklaşıyor.

Diğerleri

Listede sözü edilebilecek Amerikan filmlerini kapatmak için birbirinden çok farklı iki eserden kısaca söz açmak kâfidir. Bunlardan biri, Robert Aldrich'in "The Phoenix" adıyla çevirmeğe başlayıp sonunda "Ten Seconds to Hell -Cehennem kapısı"nda karar kıldığı filmdir. Henri Georges Clouzot'nun "Le salair de la peur -Dehşet yolcuları"nı hatırlatan fakat ondaki "suspense" ve heyecana erişemiyen film, Aldrich'in Berlinde oldukça serbest ve bağımsız çalışmasına rağmen ortaya dişe dokunur bir şey çıkaramamasından dolayı, kendisine bağlanan ve gittikçe zayıflıyan ümitleri büsbütün bosa çıkarıyor. Diğer film, tanınmış zenci trompetçi ve şarkıcı Louis Armstorng üzerine dökümanter hususiyetler taşıyan bir caz filmi, "Satchmo the Great -Altın trompet"tir.

Yeni ithalâtçının 57 filmlik listesi, Amerikan sineması dışında ancak altı film taşımak gibi hiç de marifet sayılmıyacak bir rekor kırıyor. Hem de ne filmler... İlk üçü bir yana bırakılırsa sözü bile edilemiyecek eserler. Üç eserin başında İngiliz rejisörü Ronald Neame'in Joyce Cary'nin tanınmış romanından adapte ettiği "The Horse's Mouth -Zehirli hayat" geliyor. Alec Guinness'in son derece ustalıkla canlandırdığı eksantrik bir ressamın traji-komik maceraları "Zehirli hayat"ın alâkayla seyredilmesine yol açacaktır. Diğer bir İngiliz rejisörü, Lindsay Anderson, "Shake Hands With the Devil -Hürriyet kahramanı"nda tıpkı Aldrich gibi bağımsız olarak İrlandada çalışmasına, İrlanda isyanı gibi sağlam bir mevzuu ele almasına rağmen tam mânasiyle başarı kazanmış sayılamaz. Fakat filmin akıcı temposu, James Cagney, Don Murrav, Michael Redgrave, Glynis Johns ve Dana Wynter gibi usta oyuncuların yer alışı filmi ayakta tutabiliyor. Amerikalı Don Taylor'un Vittorio de Sica, Marlene Dietrich, Arthur O' Connell gibi milletlerarası bir oyuncu topluluğuyla İtalyan-Amerikan koprodüksiyonu olarak meydana getirdiği "Monte Carlo Story -Monte Karlo kumarbazı" yine oyuncuların başarısı, hafif komedi havası ve cevre tahliliyle ayakta durabiliyor. Bunlara karşılık Julien Duvivier'nin çevirdiği "La femme et le pantin -Kadın ve kuklası" ancak Brigitte Bardot"nun ve o tahammül edilmez Daniel Moreno'nun Türkiyede seyirci toplıyacağı hesaba katılarak listeye alınmış olsa gerek.

S P O R

Teşkilât

Delik küçük, kabak büyük

Orta Anadolu şivesiyle konuşan bir adam, protokol şartlarına fazla ehemmiyet vermeden açık kapıdan içeri girmiş, salonun köşesinde duran koltuklara şöyle bir bakmış, yapacağı konuşma için bu koltukları uygun bulmuş, bir iskemleyi alıp, Umum Müdürün masasının yanı başına koymuş, oturmuş ve sonra da söze başlamıştı.

Hâdise geçen hafta, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı üzerindeki Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünde cereyan ediyordu. Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü binasına gitmek için, önce kazılmış yollardan geçmek, sonra dökülmüş taş parçalarını aşmak, nihayet üç dört metre derinliğindeki bir hendeğin üzerinde cambazlık etmek lâzımdı. İşte Umum Müdür Mehmet Arkanın odasına dalan bu kaidelerden bihaber misafir, daha önce bütün bu seriyi tamamlamış, lâkin gönlü, bekleme salonunda "Beyfendinin işinin ve keyfinin durumunu" kollamaya razı olmamıştı.

Misafir şikâyetçiydi. Konyadan geliyordu. Konya Kapalı Spor Salonu inşaatını üzerine alan müteahhitti. Bu, 600 bin liralık bir işti. Müteahhit salonu yapacaktı. Umum Müdürlük de kendisine demir ve çimento gibi bir takım tahsislerin temininde yardım edecekti. Salonun inşaatının dörtte üçü bitmiş, ama bu arada inşaatçı, Umum Müdürlükten en ufak bir yardım görmemiş, demiri, çimentoyu ikinci elden, ithal malı olarak bir misli fiyatla satın almıştı. Konyadan gelen adam, bu defa kararlıydı. Durumu anlattı. Bundan böyle işe devam etmiyeceğini, kararın mahkemece verilmesine razı olduğunu, senelerdir Umum Müdürlüğün, kendisini oyaladığını söyledi.

Ortada Umum Müdürlük, bir iş mevzuu, taahhütname ve nihayet üzerine aldığı ihaleyi yarıda bırakmakta kararlı bir müteahhit vardı. Ama koca Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün, bir Hukuk Müşaviri bulunmuyordu. Yoktu böyle birisi..

Umum Müdür ne yapması gerektiğini düşündü. Sonra telefonu açtı, muavinini buldu. İşi ona havale etti. Ne var ki Umum Müdür Muavini maarifçiydi ve ne ticari, ne de hukuki mevzuların püf noktalarına vakıf değildi. Umum Müdür Muavininin de meselevi. Şube müdürüne havale edip etmediği bilinmemektedir.

Müteahhit çıkınca, Umum Müdür odanın ağırlaşmış havasını dağıtmak ihtiyacını duydu. Yapılacak en akıllıca hareket, mevzuu değiştirmekten ibaretti. O da böyle yaptı. Tuttu, futboldaki müşterek bahisten söz açtı. Pek yakında bu iş için Almanyadan bir mütehassıs geleceğini, uçak biletinin yollandığını söyledi.

Beden Terbiyesi esasında işi Allaha kalmış bir teşkilâttı ve nasıl çalıştığı, nasıl iş gördüğü akılların çözemediği bir sırdı.. Geniş ticari münasebetlere sahipti ama, Hukuk Müşavirine malik değildi. Umum Müdürlük ve Federasyonlara, dünyanın her köşesinden resmi, gayri resmi pek çok mektup geliyordu. Bu mektupların büyük ekseriyeti Fransızca ve İngilizce yazılıydı. Federasyonlar içinde lisan bilen, yabancı dilde muhaberat yapmaya muktedir birkaç kişinin olmayışı belki normal telâkki edilebilirdi. Ama Umum Müdürlüğün yabancı muhaberatta çalışacak bir mütercimi de mevcut değildi. Gelen mektuplar, dısarda muhtelif kimselere, pazarlık usulüyle, mektup başına bir ücret ödenerek tercüme ettiriliyor ve sonra bu tercümelere yazılan cevaplar da aynı usul dairesinde Türkçeden Fransızca yahut İngilizceye aktarılıyordu.

Koca Umum Müdürlük içinde çalışan bütün memurların rakamının 50'yi geçtiği, yeter derecede daktilonun -Türkçe yazılar için- mevcut olduğu iddia edilemezdi. Eldeki Teşkilât Kanunu 1938 tarihini taşıyordu. Gerçi Teşkilât Kanununun ortada sâdece ismi vardı. Kanun, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün işine geldiği vakit adı anılan bir nesneydi. Aksi iddia edilemezdi. Zira birisi çıkar; Kanunun bahis mevzuu ettiği "Mükellefiyet Esasları" ne yoldadır diye pekâlâ sorabilirdi... Kanuna göre bünyesinde 400 kişiden fazla insan çalıştıran her teşekkül bir Spor Klübü kurmaya mecburdu. Türk sporunda en büyük kalkınmayı, esasında kanunun tatbikatı temin edecekti. Ama bünyesinde 400 değil, 1400 kişi çalıştırıp Spor klübüne sahip olmayan pek çok yer sayılabilirdi. Ama Beden Terbiyesinin bu düzen içinde son günlerde ağızda sakız gibi çiğnediği şey "Müşterek Bahis" oluyordu. Temel dururken, işe çatıdan başlanmıştı...

Millî Lig

İstikrarsız takımlar

Millî Lig maçlarına geçen hafta da İzmir ve İstanbulda devam edildi. Geçen yılın Profesyonel Lig maçlarına nazaran değişen tek şey, seyirci adedinin aynı kalması yanında, saha hasılatının iki misline çıkışı olmuştu. Klüpler, maçlara giriş ücretlerini yüzde yüz arttırarak, memleketin ekonomik kalkınmasına tam mânası ile ayak uydurmuş bulunuyorlardı. Zaten pek çok büyük klübün idare heyetlerinde "siyasi görüş" de en azından "Spor anlayışı" kadar mühim değil miydi?

Ankaralılar geçen hafta da 19 Mayıs çimlerinin tutmasını beklerken, İzmirliler iki, İstanbullular altı karşılaşma seyrettiler. Bunların içinde gerek oyun, gerek spor bakımından en cazip olanı milyonluk takım Fenerbahçenin, Kasımpaşa gibi mütevazi

bir semt klübü ile 1-1 berabere kalışıydı.. Filhakika Kasımpaşanın üç kilit noktasını -Kaleci, Santrhaf ve Santfor- üç eski Beşiktaşlı işgal ediyordu ama, Fenerbahçe kadrosu içinde de Millî Formayı giymemiş oyuncu bulmak kabil değildi. Bu maç daha ziyade Fenerbahçe forveti ile Kasımpaşa kalecisi Bülent arasında cereyan etti. Sayısız kurtarışlar yapan kaleci Bülent maçın berabere bitmesinde en büyük âmil oldu. Sarı-Lâcivertlilerin golünü atan, takım döküldüğü anlarda daima kurtarıcı rolünü başarı ile oynayan Mikro Mustafaydı. Perşembe günü cereyan eden bu maçtan evvel Genç Feriköylüler, iddialı İstanbulsporla golsüz berabere kaldılar.

Perşembe maçlarının skoru ile Cumartesi maçları üzerinde tahmin yürütenler, Türk futbol takımlarının ne kadar istikrarsız bir oyuna sahip olduklarını bir defa daha anladılar. Karagümrük - İstanbulspor maçında -Perşembeye nazaran- net favori Karagümrüktü. Lâkin bu sonuncusu İstanbulspor önünde 3-0 gibi açık bir mağlûbiyete uğradı. Hem de bu neticeyi hak ederek.. Sert, hırçın Vefanın, yumuşak ve gururlu Fenerbahçeye -Kasımpaşadan sonra- bir oyun edeceğine inananlar, sahadaki maç karşısında en iyi çarenin susmak olduğunu gördüler. Zira Yüksel, Can ve Lefter ufak çocukların bile golle neticelendireceği fırsatları hovardaca harcamasıydılar. Fenerbahçe - Vefa maçı Sarı - Lâcivert takım lehine 5-1 den çok daha büyük farkla sona erecekti.

Pazar maçlarında Galatasaray - Feriköy maçı, çekişmeli, sert, zorlu geçti. İyi bir gününde olan santrfor Metinin bir dakika ara ile attığı iki gol, genç rakip takım üzerinde bir moral düşüklüğü yarattı ve Galatasaray maçı 3-0 kazandı. Bu maçta galip takımın en iyi iki oyuncusu, idare heyetinin sıra ile aforozuna maruz kalan Turgay ve İsmaildi.

Türkiye Kredi Bankası

Sermayesi : 20.000.000 T. L.

Şubeleri :

İstanbul, Beyoğlu, Galata, Osmanbey, Beyazıt, Kadıköy, İzmir, Ankara, Samsun, Bursa, Konya, Adana, Mersin, İskenderun, Edirne.

Ajansları :

Çapa, Harköy

Her nevi bankacılık muamelâtı

Dünyanın her tarafında muhabirler

Telgraf adresi : BANKOR

Umum Müdürlük : BANKORGEN

ÇANKAYA KOLEJI

Geçen öğretim yılını muvaffakiyetle tamamlayan Çankaya Koleji Bahçelievler'de yeni ve geniş binasına taşınmış bulunmaktadır.

Orta ve lise tedrisatı yanında yabancı dil dersleri ecnebi öğretmenlerle tam olarak takviye edilmiştir.

Çankaya Kolejinde lisan dersleri resmî ortaokul ve liselerimize nazaran ayda 32 saat fazla olarak programa ilâve edilmiştir.

Ciddî ve disiplinli bir öğretim müessesesi olan Çankaya Koleji çocuklarınızın daha iyi yetişmesi ve kuvvetli bir lisana sahip olması bakımından itimat ve huzuru kalble müracaat edebileceğiniz yegâne öğretim müessesesidir.

Çankaya Koleji Bahçelievler son durakta, bütün sağlık şartlarını haiz yeni taşındığı geniş binasında orta ve lise bütün sınıflarına gerek Ankara'dan ve gerekse taşra okullarından kız - erkek, yatılı - yatısız, öğrenci kaydına devam etmektedir.

Müracaat yeni kadrolarımızı aşmış bulunduğu anda kayıt sırası nazarı dikkate alınarak öğrenci kabul edilecektir.

ÇANKAYA KOLEJI

ANKARA, Bahçelievler, Son Durak, 17 nci Sokak nihayetinde.

VATAN

'ı

HERKES

Aynı Fikirde

'ı

VATAN

'ı

Okumak bir ihtiyaçtır

Merkez Limited Şirketi

ULUS MEYDANI KOÇ HAN
TELEFON : 10540

TÜRK DEMİR DÖKÜM FABRİKALARI MAMULLERİNDEN

1 — DÖKME KALORİFER RADYATÖRLERİ

Alman normlu, 1 inci kalite, sağlam 500/200, 1000/200 lük Nipelli dökme radyatörleri.

2 — EMAYE Sobalar

Alman tipi en iyi evsafta, linyit, kok ve odun yakmağa müsait emaye kaplı zarif, dayanıklı dökme sobaları.

3 — EMAYE Mutfak Levazımı

Tabak, Kâse, Tencere, tepsi v s. gibi en iyi kalite emaye mutfak levazımı

AR ÇELİK FABRİKASI Mamullerinden

4 — Avrupa Karbüratörlü, 2-3 odayı rahatça ısıtabilen zarif salon gaz sobaları

Nurtemel Çamaşır makinalarını, Atak marka odunlu tip şömineli elektrik sobalarını Sayın müşterilerimize arz ederiz.

